

**Opera medica. I. Medicina theoretica seu oeconomia hominis : II.
Exercitationes theoretico-practicae de operationibus medicamentorum. III.
Compendium chymicum ... / [Johann Broen].**

Contributors

Broen, J. active 1695.
Pelt, Petrus van.

Publication/Creation

Roterodami : Apud Bernardum Bos, 1703.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hz4bj3qq>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

15
L. XXIV. Bro

12/10/12

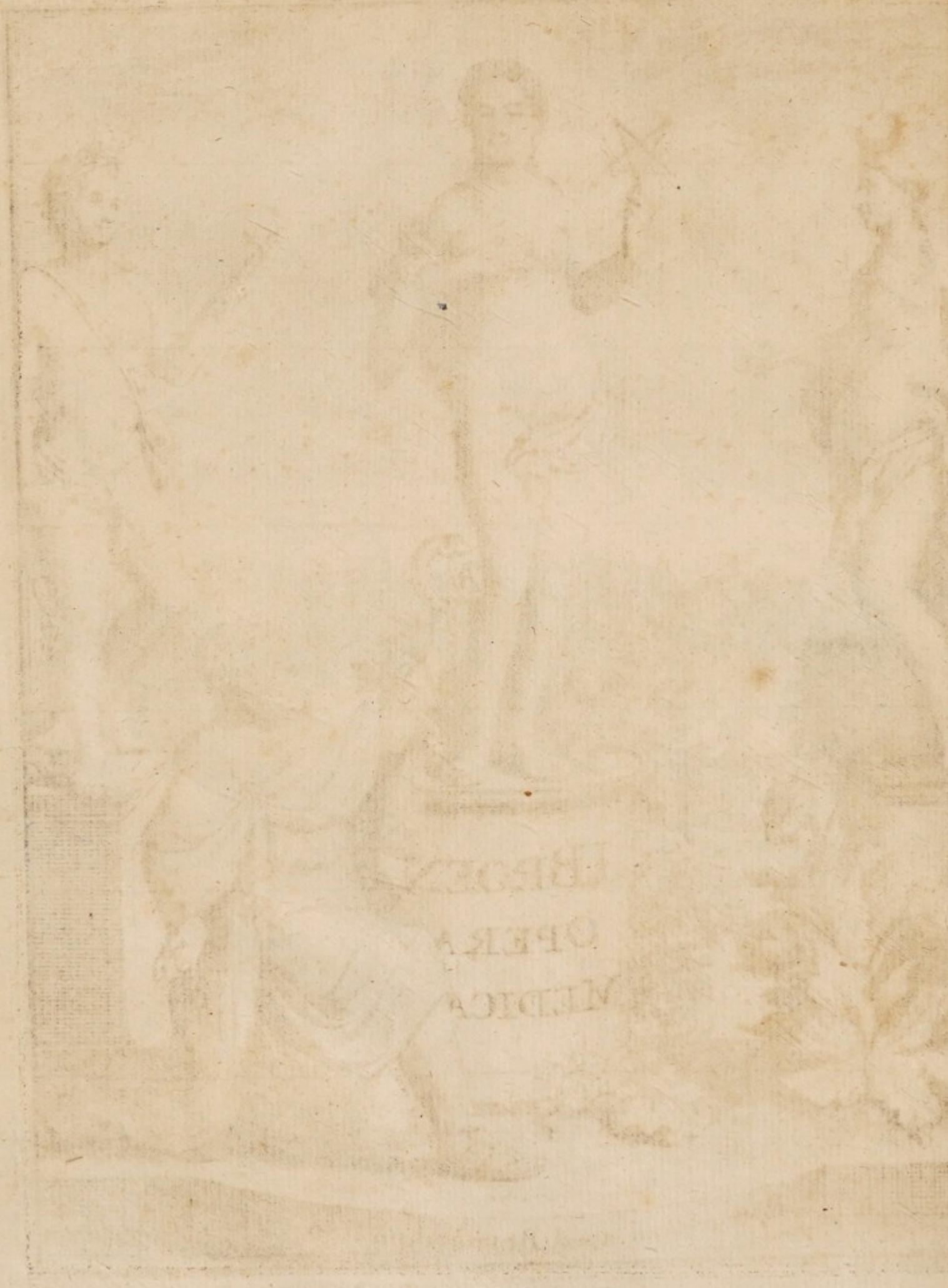
Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b3050790x>

J. BROEN
OPERA
MEDICA

Rotterdam apud Bernardum Bosquet

LIBRARI
OPERA
MEDICA

JOANNIS BROEN

M. D. &c.

EXERCITATIONES

THEORETICO-PRACTICÆ,

D E

OPERATIONIBUS

MEDICAMENTORUM.

LIBER POSTUMUS.

JOANNIS BROEN

M. D. &c.

EXERCITATIONES

THEORETICO-PRACTICAE

D. F.

OPERATIONIBUS

MEDICAMENTORUM.

LIBER POSTUMUS.

EXERCITATIONES

THEORETICO-PRACTICÆ,

DE

OPERATIONIBUS MEDICAMENTORUM.

CAPUT I.

De Alimento, Medicamento, Veneno, & Alimento Medicamentofo in genere.

§. 1.

ANtiquius nihil est, vel usitatus hominibus, quam de Sanitate præfenti conservanda, & amissa restituenda, miscere consilia mutua: Namque enumerat alter experimenta sua singularia, hoc, (verbi gratia) in casu quamplurima, alter eadem, vel similia, extollit alio in casu, imo ambo aut laudabunt, aut culpabunt eadem in eodem, ad sexcenta & ultra. Quid mirum? certe innumeri casus & discrimina, quæ, sine fine, viam, velut agmine facto, ad miserabilem hominem affectant, ipsumque sæpenumero vitam, ipsa morte graviolem transigere cogunt ingratis, nos ad auxilia ex omnibus mundi plagis accersenda compellunt.

§. 2.

Rectissime itaque Celsus de re medica, lib: 1: inquit, *Medicina nusquam quidem non est; siquidem etiam imperitissimæ gentes, herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverunt.* Veruntamen in uberi hac auxiliorum messe non solum ignobile vulgus, quod ex veritate pauca, ex Opinione multa æstimat, verum etiam cohors Machaonia, quæ rationes & experientia nitore superbit, adeo sæpe peccat, ut nihil supra.

S

§. 3.

§. 3.

EN autem rationem hujus erroris; en ejus originem! Omnes, nempe, nimis generaliter (non, ut oportet, relative) Medicamenta non solum omnia, verum etiam venena & alimenta, considerare solent, ridiculo sæpissime & subventaneo eventu, quoniam, velut ebrii, quo tramite domum revertantur, ignorant.

§. 4.

NOs, ut insigne hoc vitium quantum fieri potest evitemus, rem universaliter percurrendo, tandem in pauca conferemus, insinuando; quod *omnia alimenta, medicamenta & venena, non solum ad hoc illudve animantium genus, verum etiam ad hanc illamve personam in specie, sint considerata semper, ut talia.*

§. 5.

Nullus foret dicendi finis, si assertionis istius veritatem, a posteriori, sive ab experientia, sigillatim & prolixè probaremus; studemus enim claræ brevitati. Ecce, jam olim Lucretius lib: 4 de rerum natura, sic cecinit,

*Tantaque inest, rebus distantia differitasque, ut
Quod cibus est aliis, aliis fuit acre venenum.*

Quibus versibus jungendi veniunt alii, paulo post istos sequentes,

*Præterea nobis veratrum est acre venenum,
At capris adipēs, & cothurnicibus auget.*

§. 6.

Similiter, an non sturni cicuta aluntur (teste Francisco Rhedi, observ: de viper:) anseres vero, eadem interficiuntur? annon oleum ricini (eodem observante) simiolo concitavit vomitus, dejectiones

ones alvi, hypercatharsesque anxias & terribiles, quod tamen gutturi galli commissum (majori quantitate) ipsum non solum non necavit, sed nec minimum fastidium, aut nauseam vel alvi dejectionem excitavit. Taceo consulto Turcarum Aphion, taceo famigeratissimam illam de Mitridate, Rege Ponti, historiam, cujus mentionem facit Appius Alexandrinus, lib: 4 de bell: Reg: Mithr: inquit, cum a Pompejo victus, ignominiam triumphi effugere gestiret, duplicem veneni portionem, mortis sibi inferendæ causa, frustra hausit, quapropter (procul dubio) Martialis epigr: lib: 5. epig: 78. in ipsum, ita cecinit,

*Profecit poto Mithridates sæpe veneno,
Taxica ne possent sæva nocere sibi.*

§. 7.

SEd ut oculo uno rubricam dirigamus, annon experientia docet, non solum medicamenta & venena, verum etiam alimenta & potulenta, quam plurimos e medio tulisse? annon omnibus a lacu & furno redeuntibus, notum est, hæc præpostere & immature, vel nimis copiose ingesta, sæpe sæpius mortem intulisse?

§. 8.

ITa vicissim (juxta illud Celsi lib: 1: certæ quædam res sunt, quæ in pluribus ventrem adstringunt aut resolvunt: inveniuntur tamen, in quibusdam aliter, atque in cæteris, idem eveniat) annon, fodes! alimenta vicem subeunt medicamentorem? præprimis, si aliquandiu, ab una eademque alimenti specie quis abstinerit? annon, quæso, magni nonnunquam morbi tolluntur, comestione halecum salitarum, fumo induratarum, uvarum, asellorum, anguillarum &c: quæ tamen, fanitati: (vulgari opinione) dici debent opposita?

§. 9.

DEnique obvium est, & manifestum, quod medicamenta, longiore, & crebriore usu, transeant vel in alimenta vel saltem, corpus,

corpus, nihil aut parum alterent. Norunt hoc ad minimum prudentiores practici, dum medicamenta mutant, præsertim in morbis chronicis, sæpe sæpius; juxta illud Verulamii, inquietis, *Omnia Medicina est innovatio; & qui nova remedia fugit, nova mala opperitur;* itemque alibi ait; *quæ in natura eximie possunt & pollent, sunt ordo, prosecutio, series & vicissitudo artificiosa.*

§. 10.

DEnique omitti non debet (præcipuum enim hoc est) consideratio operationis Medicamentorum diversimodæ, prout eadem diversimode adhibentur. Namque, verbi gratia, spiritus nitri, falsis communis, ammoniaci &c: (ut ut fuerint temperati) si animalis cujuscunque in venam injiciantur mortem illico inferent, imo vel flatus solus; cum tamen eadem alio modo, sanguini communicata, non solum morbis multis succurrant, verum etiam vitam prolongent, physice loquendo. Memoratu certe dignum est, hoc respectu, quod annotavit Nobilissimus Robertus Boyle lib: de nat: determ: effluv: se nempe novisse Medicinæ quendam Doctorem, qui passim purgabatur electuarii cujusdam odoribus halitibusque, cujus operatio cathartica quando in substantia sua hauriebatur, non nisi languida esse solebat: Vere itaque, denuo, Celsus ait lib: 1. *non sequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem alias, id ne alteri quidem, aut eidem, tempore alio noceat.*

§. 11.

Sed exemplorum satis est: reliquum est, ut ista phænomenomena, quod ad causas, oculo intueamur philosophico.

§. 12.

Videlicet, ea deducenda esse putamus, partim, a diversitate constitutionis partium fluidarum & solidarum, producta in diversis hominibus, vel a primordiis generationis, vel a consuetudine; partim, a varia motus particularum determinatione, ex quibus alimenta, medicamenta & venena constant.

§. 13

Quamvis ergo attinet ad diversitatem partium à generatione; profecto evidens est quod singularum particularum motus, in singulis hominibus, adeo æqualis, vel uniformis esse non possit, quin insignes orientur tam in fluidis, quam stabilibus partibus differentiarum: diversis etenim, ne dicam innumerabilibus & infinitis mutationibus, cum Mater sit obnoxia, ab aëre, cibo & potu, somno & vigilia, motu & quiete, excernendis & retinendis, animique passionibus, profecto non possunt non eadem mutationes embryoni foetuique communicari: taceo, quod feminis utriusque sexus (& quidem in iisdem, diversis temporibus) constitutio valde discrepet; quod vel ex eo patet, quod liberi, ex iisdem parentibus producti, mirum in modum, ab invicem abluant, non solum quod ad lineamenta, corporisque constitutionem externam, verum etiam secundum indolem, animique dotes & constitutionem internam; adeo ut, non ubique, locum habeat illud. *Horatii l. 4. O. 4.*

Fortes creantur fortibus & bonis,

Sed, sæpenumero, columbam imbecillem progenerat ferax aquila; hinc, Heroum filii Noxæ: Verissime ergo, pro more, Verulamius *lib. 17. de Augm. Scient.* ita loquitur; illud, inquit, *minime dubium est, quod internarum partium figura & structura parum admodum externorum membrorum varietati & lineamentis cedat &c.*

§. 14.

Liquido jurare possemus, hanc esse potiore causam, cur Hippocrates, Medicinæ Prometheus, *lib. de loc. in homine §. 50.* dixerit, statam ac certam in Medicina doctrinam fieri, esse impossibile.

§. 15.

UT itaque rem in pauca conferamus, concludendum judicamus, quod quorundam assumptorum (quo demum cunque veniant

nomine) particulæ , quosdam partium poros , tubulos , canalesve , in determinatis sive certis hominibus , absque impedimento notabili pervadant , ex adverso in aliis difficilius , aut nequaquam ; quapropter olim Lucretius *lib. 4. de Rer. Nat.* ita canit ;

*Esse minora igitur quædam , majoraque debent ,
Esse triquetra aliis , aliis quadrata necesse est ,
Multa rotunda , modis multis multangula quædam ,
Namque figurarum , ut ratio motusque reposcunt ,
Proinde foraminibus debent differre figuræ ,
Et variare viæ , proinde ac textura coërcet.*

§. 16.

AD alteram constitutionis humanæ diversitatem à consuetudine (quam alteram dicere solemus esse naturam) quod attinet , eam sequenti modo explicandam esse putamus ; videlicet , ingestorum particulæ (cujuscunque demum fuerint indolis) præsertim si constantiori soliditate fuerint præditæ , successive poros tam fluidarum , quam solidarum partium sibi adeo adaptant , ut absque insigni impedimento (modo majore quantitate in principio non assumantur) eos transeant , nam , teste Lucretio ,

*- - - Leviter quamvis quod crebro tunditur ictu ,
Vincitur in longo spacio tamen , atque labascit :
Nonne vides etiam guttas in saxa cadenteis
Humoris , longo in spatio pertundere saxa ?*

Similiter chartæ vel pergamenæ plicaturas primas facillime denuo reassumunt & conservant , & quidem tanto constantius , quanto sæpius fuerint plicatæ.

§. 17.

QUatenus itaque ingestorum particulæ , poros , tubulos , atque canales libere transeunt , eatenus nullam notabilem mutationem

nem in corpus introducunt: hinc Hippocrates *Sect. 11. Aph. 50.* dixit; ex multo tempore consueta, etiam si deteriora fuerint, incon-
suetis minus molestare solent.

§. 18.

Veruntamen in hac consuetudine varii dantur gradus: nimis enim, si quispiam rebus aliquibus adfuescat, non secus ac ab insolitis necessaria quadam consequentia, sæpenumero afficitur, quatenus nempe multæ particulæ homogeneæ hoc modo sanguini humoribusque communicantur, quæ propter laterum & superficiem æqualitatem associatæ, tantum sæpe capiunt incrementum, ut consuetum sanguinis motum insigniter invertant: namque relictæ inter dictas particulas pori vel recta ad invicem respondent, vel parum solummodo a recta positione deflectunt, ita ut unius ad alterum proportionatus situs directum nimis & liberum transitum ætheri perfluenti concedat: ex adverso autem, corpora ex heterogeneis proportionatis particulis conflata poros, respectu amplitudinis & figuræ relinquunt magis inæquales, quos cum æther haud satis libere pertransire valeat, in eorum latera impingit, singulasque particulas varium in motum intestinum (confer Des-Cartes princ. part. 11. §. 54.) concitat.

§. 19.

Ulterius variam determinationem motus particularum in alimentis, medicamentis & venenis, quod attinet; illa quidem absolute, secundum omnes suos gradus, demonstrari nequit, vel ab accuratissimo Philosopho; certum tamen est, quod ingesta, magnam subeant in ventriculo, intestinis, viisque aliis, mutationem, priusquam sanguini humoribusque communicantur, unde particulæ eorum aliam nanciscuntur motus determinationem, quam si immediate sanguini communicarentur: & hanc ob rationem, Epicarpia, omniaque epithemata, curare nonnunquam feliciter solent febres, aliosve morbos, quam, potentissima (ut videntur) alia medicamenta per os assumpta: Eleganter ergo Nobilis: Rob: Boyle, lib: de insigni efficacia effluvi: cap. 4. §. ultimo, ait, *quemadmodum motus cele-*

celeritas vim conciliare potest corporum emanationibus; ita aliæ esse possunt modificationes motus, quæ non parum conferre eodem possunt: ut enim majora corpora secundum has illasve modificationes operari videmus, multumque interest inter effectum ejusdem teli vel jaculi ita coniecti, ut mucro semper antrorsum vergat, ac rursus ita vibrati, ut, durante motu ejus progressivo, extremitates circa gravitatis centrum, internasve quasdam partes volvantur, ut tum fit, cum pueri bacillos jaciunt ad fructus ex arbore decutiendos; sic minime dubitandum est, in ipsis corpusculis perinde non esse, quoad ipsorum effectus, utrum cum ratione moveantur, an citra eam; utrum tali vel tali linea, an cum vel sine undulatione, tremore &c: & ut verbo dicam, utrum motus talem vel talem habeat modificationem particularum, quæ quantum variare effectus motorum corporum queat, ex motibus illis apparet, qui in aëris particulis ab instrumentis Musicis efficiuntur.

§. 20.

Liquet ergo, per alimentum, id omne esse intelligendum, quod motum sanguinis & humorum, certis hominibus consuetum, sive naturalem, notabiliter nec auget nec minuit, sed idoneum est, ut staminibus partium solidarum apponatur, humoresque excretos sufficienti quantitate restauret.

§. 21.

Similiter, quod Medicamentum illud omne fit vocandum, quod motum sanguinis & humorum, certis hominibus inconsuetum, sive præternaturalem & morbosum, ad pristinum statum reducit, & impedimenta tollit, propter quæ, vel distributiones sanguinis & humorum, vel secretiones & excretiones, male peragebantur.

§. 22.

Rursus Veneni nomine indigitatur omne illud, quod, vel, motum sanguinis humorumque consuetum, secundum varios gradus admodum auget vel minuit, obstructionesque multas & pertinaces in partibus stabilibus gignit, vel fibrillas vasaque partium erodit,
inflam-

inflammat & gangræna vel sphacelo afficit, unde circulatio fluidorum. vehementer impeditur, aut prorsus tollitur.

§. 23.

DEnique Medicamentum alimentosum illud est, quod certo tempore motum sanguinis humorumque inconsuetum, sive præternaturalem, pristino restituit statui; & quod simul, alia occasione, partium staminibus appropriari, sufficientemque humorum copiam, in locum deperditorum suppeditare potest; ita videmus magnos aliquando morbos, comesto certi cujusdam alimenti genere, v. g. hæcibus, pastinacis, lardo, vino, & similibus, melius sanari, quam medicamentis, præsertim, si magna cum aviditate, fuerint commesta.

C A P U T I I.

De Specificis in Genere.

§. I.

DAri Medicamenta, certis partium morbis, imo certis hominibus specifica, constat abunde non solum experientia, verum etiam ratione. Certe, medicamentum singulare, huic v. g. homini, adversus certum aliquem, & quidem certæ partis morbum, propinatum, mirandum nonnunquam edidit effectum; at vero, contra, idem adversus alium, priori (uti videbatur) simillimum, nihil omnino potuit, quin potius malum exasperavit: sic verum est, tri-
tum illud,

*Limus ut hic durefcit, & hæc ut cera liquefcit,
Uno eodemque igne.*

Nec mirum; variant enim variis in hominibus, partium fluidarum solidarumque constitutiones, ratione pororum & tubulorum, sive canalium, quæ per consequens nonnisi determinatas particulas admit-

T

tere

tere valent; sicque veritas effati istius Chymici stabilitur, non omnia fermentantur vel dissolvuntur ab omnibus; nam male quis sequenti argueret modo; hocce v. g. medicamento, hunc, in isto homine, vel in ista parte, sanavi morbum, ergo alium similem in alio homine vel alia correspondente parte sanabo: vel, aqua, exiguae virtutis liquor, dissolvit facile, gummi arabicum, tragacantha &c: ergo spiritus vini rectificatus, qui est efficacior, eadem solvet efficacius: nihil futilius.

§. 2.

Discant vel hinc Medici multi nasutuli, quam inepto nitantur fundamento, dum farraginem quandam subtilissimorum, sive, ut vocant, salino-volatilium-oleosorum medicamentorum corradunt, ad motum sanguinis accelerandum, obstructionsque referendas: præterquam enim, quod talia, semper relative sint consideranda (nam salia volatilia, æque sanguinem incrassare valent, ac acida, vel alius naturæ alia) notandum est, quod salia volatilia, intempestive, vel immodice hausta, subtiliores fluidioresque partes ex corpore dissipent relictis crassioribus.

§. 3.

Ratum ergo esto & inconcussum, dari specifica, non solum respectu partium fluidarum certarum, in genere, sed etiam certorum hominum, in specie

Et quoniam variant morbi, variabimus artes,

Mille mali species, mille salutis erunt.

§. 4.

UNde sequitur, nullum dari posse medicamentum universale, nullum, stricte dictum, Panacæum; hanc enim potius, ad Pancirolli antiqua perdita, vel, Argonautarum vellus aureum releganda esse censemus; etenim obsecro, quomode in unico medicamento, sive composito sive simplici, tot & tales reperiri possunt que-

qualitates, quot & quales ad diversos, ne dicam innumerabiles morbos curandos requiruntur? Valetudo, sexcentis a causis, sexcentisque modis, corrumpi affluevit, quapropter etiam plus quam unum exigit restaurationis modum. Adeoque venustissime, Verulamius, augment: scient: lib. 4. ita loquitur: *In curationibus morborum, illud generaliter desiderari video; quod Medici hujusce ætatis, licet generales intentiones curationum non male persequantur, particulares tamen Medicinas, quæ ad curationes singulorum, proprietate (NB) quadam spectant, aut non bene norunt, aut non religiose observant: Nam Medici, traditionum & experientiæ probatæ fructum, Magistratibus suis destruxerunt, & sustulerunt, addendo & demendo, & mutando, prout illis libitum fuerit, quid pro quo substituendo, pharmacopæorum more, ita superbe imperantes Medicinæ, ut Medicina non amplius imperet morbo.*

§. 5.

Novimus equidem, quod ab hodiernis Medicis multis una solummodo statuatur morborum causa, videlicet acidum, utpote quod sanguinem condensat & coagulat: verum, hercle, (ut cum Terentio loquar) nobis non est verisimile, quanquam ipsis commentum placet. Sed tamen posito, nequaquam concessio, vel concedendo, id verum esse; an, fodes, ubique est eadem acidorum indoles? annon vehementer ab invicem discrepant, ratione rigiditatis, crassitie, figuræ, & compositionis corpusculorum integrantium? Si ergo hoc negant, quomodo, Dii boni, determinata virtus dari potest in uno medicamento, ad diversa illa acida vel corrigenda, vel eliminanda? sin vero id affirmant, ecce, tanquam forices, proprio pereunt indicio, nam infinitis in contrarium tendentibus, refelli possunt experimentis. Nec est, quod oggerant, si datur venenum universale, ergo datur etiam Medicamentum universale; primo enim assument id, quod probare non possunt, secundo argumenti sequela est adeo futilis, ut nihil supra; nam quamvis quid vim habeat ad nocendum manifestam, haud tamen inde sequitur, pari potentia, quid præditum esse ad subveniendum: non magis hercle, quam si quis concluderet; quoniam reperitur aliquis aër, ita pestilens, ut subito quosdam, (NB non omnes) interimat, debere quoque esse aliquem

aërem, ita salubrem, ut decumbentem subito restituat. Certe, lac v. g. semel coagulatum, pristino statui, nunquam est reducibile; destillata, capiti mortuo suo denuo juncta, nunquam priorem dabant miscelam &c.

§. 6.

Non est, quod quis, ironice, nobis objiciat Euripidis illud,

*Tu vise latas propere ripas Inachi,
Tu perge Thebas, modo, quas Cadmus condidit.*

quasi vero Præses aliquis rerum hic potiretur, qui singulis, pro arbitrio, imperia injungat, ac si diceret: Tu ad hepatis portas, tu vero ad lienem, tu rursus ad renes, cerebrum &c. proficiscere. Nam sufficit, quod pororum canaliumque diametri, determinatas motione circulari admittant fluidorum particulas, & hæc si quis negaverit, dicamus cum Alciato,

*Abluis Æthiopem quid frustra? ab desine! noctis
Illustrare nigræ nemo potest tenebras.*

§. 7.

Notandum autem est, quod Specificorum vocabulum non adeo strictè hic accipiendum velimus, ac si eadem aliis partibus simul prodesse, vel nocere non possent; sufficit verissimum esse, nonnullas eorum partes, præ cæteris, huic vel illi parti, magis vel minus conducere, aut nocere.

§. 8.

Non hoc in capite locum habere potest, aut debet, Specificorum plurimorum Catalogus, quia nondum, nisi generaliter, rem tangimus; sed distinctis aliis capitibus inferioribus dabitur. Nunc solummodo reliquum est, ut insigne illud dubium, pro viribus, amoveamus, quomodo specifica medicamenta, exigua admodum quantitate

titate, & proportione, ad totam massam fanguineam & humores, canalesque omnes, quasi nullâ, stupendos sæpe sortiuntur effectus?

§ 9.

Respondemus, primo, quam maxime attendendum esse ad subtilitatem particularum, earumque motus vivacitatem, & simul & determinationem: namque calore corporis præprimis, nec non aliis a causis, brevi temporis spatio separantur, in actum deducuntur, & in omnem dimensionem distribuuntur, haud secus ac videre licet, exiguam croci portionem brevissimo temporis spatio insignem aquæ vel vino &c. tincturam communicare; vel moschi, aliisque rei odoriferæ effluvia, momento diffundi vel disseminari longe lateque. Audiamus hac de re, Nobiliss: Rob: Boyle effluv: cap. 1. §. 2. *Si corpuscula, inquit, etsi admodum minuta, satis numerosa sint, debitumque motus gradum obtineant, tunc particulae, præsertim apte conformatae, quando eas contingit corpori occurrere, quod texturæ suæ congruentia disponit ad eas potius poris suis admittendum, seu hostiles impressiones recipiendum, talia in patiente possunt operari, qualia visibilia, multoque crassiora corpora, ac minus convenienter conformata & mota, omnino inepta essent in eodem corpore efficere.*

§. 10.

Secundo notandum velimus, quod specifica, dosi minuta, sæpe numero insignes edant effectus, ratione constantiæ & rigiditatis particularum integrantium, vehementer æthere circumfluente pressuram & motarum: Sic paucissimæ guttæ olei vitrioli maximam lactis copiam coagulant; sic exigua fermenti pars magnam farinæ quantitatem in suam naturam transmutare valet, quatenus successive constantes & rigidæ particulae, cincta constante æthere, poros immutant in alio admixto corpore, eosque ad sui liberum transitum accommodant, qua occasione evenit, ut multæ particulae, quæ antea erant flexiles & oblongæ, complanentur, figuramque acuminatam adipiscantur.

§. 11.

QUapropter concludimus, non adeo ad assumptorum quantitatem, quam quidem qualitatem & proportionem, circa quævis alimenta, medicamenta & venena attendendum esse, juxta doctrinam Verulamii lib: 5 de augm: scient. *Credunt, inquit, homines, aucta vel multiplicata quantitate, augeri aut multiplicari virtutem, & hoc quidem fere postulant, tanquam sit Mathematicæ cujusdam certitudinis, quod tamen falsissimum est: Globus plumbeus, unius libræ a turri demissus (puta) decem pulsuum spatio ad terram descendit, num globus duarum librarum (in quo impetus motus, quem vocant, naturalis, duplicari debet) spatio quinque pulsuum terram feriet? at ille æquali fere tempore descendet, neque accelerabitur juxta rationem quantitatis. Similiter, sulphuris (puta) drachma, semilibræ chalybis admixta, eam fluere faciet & colliquari, num igitur uncia sulphuris, 4 libris chalybis ad colliquationem sufficiet? at illud non sequitur: certum enim est obstinationem materiæ in patiente per quantitatem augeri amplius, quam activitatem virtutis in agente. Porro nimium æque fallit ac parum: etenim in excoctionibus & depurationibus metallorum error est familiaris, ut ad excoctionem promovendam aut additamenti molem augeant; at illa corpore, supra modum aucta, operationem impediunt, propterea quod vi & acrimonia sua multum ex metallo puro in fumos vertant & asportent, ut & jactum fiat & massa quæ remanet magis sit obstinata ac dura: Debent igitur homines ludibrium illud mulieris Æsopi cogitare, quæ sperarat ex duplicata mensura hordei gallinam suam duo ova quotidie parituram: at illa impinguata nullum peperit.*

§. 12.

PORRO determinatæ Specificorum operationes clare docent, nec soli rationes nec externis Medicamentorum qualitibus solis, v. g. colori, odori & sapor, verum potissimum Experientiæ rationali fidendum esse; id quod olim innuebat Celsus, ubi de Empiricis & dogmaticis Medicorum sectis differens, ait: *Medicamenta & remedia prius*

prius fuisse inventa, de causis vero & rationibus posterius disceptatum, non ordine converso, causas ex natura rerum primo erutas fuisse, easque inventioni remediorum præluxisse. Hæc autem insinuamus, non ut ratiocinii aliarumque externarum qualitatatum opem quis repudiet, sed ut imprudentiam eorum castigemus, qui contra hanc regulam enormiter peccant, vel soli rationi nimis tribuentes, vel solis externis rerum qualitatibus. Ex eodem hoc fundamento patet, quam oscitanter multi Medici hodierni usitatas & longa experientia probatas medicamentorum formulas immutare conentur, nonnulla ingredientium eliminando, alia retinendo, vel in locum substituendo, hacque ratione; traditionum & experientiæ probatæ stultum magistratibus suis destruunt & tollunt; ita superbe (verba sunt Verulamii) imperantes Medicinæ, ut Medicina, non amplius imperet morbo.

§. 13.

Monemus ergo, coronidis loco, unumquemque Medicum, quod, non nisi justam ob causam, maximeque necessariam, deflectat a compositione specificorum; etiamsi videantur sæpenu-mero ingredientia sibi esse contraria, tamen inde resultat tertium quid, cujus usus est incomparabilis, juxta tritum illud,

Et quæ non possunt singula, juncta valent.

sic quoque res separatim utiles & innoxia conjunctim sunt inutiles aut noxia. §. Meminimus quidem nos, quod olim contrariam foverimus sententiam, ab Magistris imbutam; verum, postquam maturiore ingenio res Medicas & philosophicas perpendere licuit, sententiam eandem mutavimus, ad exemplum Virorum illustrium & optimorum: quapropter hoc nobis dedecori vertendum esse, nequaquam putamus; nam, decente Verulamio, oportet discipulum credere, verum jam edoctum judicio suo uti, quia discipuli debent Magistris suis temporariam solummodo fidem, judicii que suspensionem, donec penitus imbuerint artes; non autem plenam libertatis ejurationem, perpetuamque ingenti servitutem.

C A P U T I I I.

De valore principiorum & facultatum, tam Veterum, quam Recentiorum.

§. 1.

MAteriæ ludicræ facetam parare liceat Scenam! adeste, ergo, Mo filiæ Jovis! adeste omnes, qui principiis Veterum, & facultatum cohorti favetis! Sequentem si tempestatem transferre potestis in serenum, ex facili adversarii nostri triumphabunt: sin succubueritis, qui paulo ante Reges fuistis, subito forsan evadetis damæ, sique, tanquam saxa robora & agrestes Amphyonis cythara coginesciatis in civitatem, hic, abjectis clypeis, cum Archilocho conjiciamini in fugam!

§. 2.

EN vobis Aristotelem præsidem, quadrigam Elementorum (aërem, aquam, ignem & terram) clamore adæo incondito, ac si cælum rueret, in omnibus phænomenis explicandis patrocinantem! En vobis inde Galenum; asseclarum gravi cum turba, quatuor (ad imitationem præcedentis) qualitates manifestas (exceptis infinitis occultis) intrepide asserentem, hasque non solum simplices, ut calidam, frigidam, humidam, & siccam ulterioribus primi, secundi, tertii & quarti gradus moeniis superbientes, verum etiam compositas, ut, calidam humidam, calidam siccam, humidam frigidam, frigidam siccam, tanquam agmen claudentes.

§. 3.

EN rursus Athletam magnum Paracelsum, perfriçta fronte, sal suum, sulphur & mercurium, tanquam totidem pugiles, nexuum naturalium defensores, pariter ac (NB) destructores, reboantem!

§. 4.

§. 4.

EN denique Helmontium cum focis, alcali & acidum tanquam unica rerum fulcra exclamantem!

§. 5.

Sed heus, focii, quæso vos omnes! itane putatis omnia plana & pro-na futura? nequaquam: cavete, ne agmine incomposito, solutisque ordinibus, in fugam vos conjicere cogatis.

§. 6.

AGedum, o Aristoteles, an illa tibi vocanda videntur elementa, sive principia prima & simplicia, quæ maxime composita esse certum est? quid multis? an non Aër constat ex infinite diversis, ratione magnitudinis & figuræ corpusculis, sive particulis? attendas modo ad diversissimas illas telluris, earumque quæ in ea & supra eam continentur exhalationes & effluvia, & videbis te vel somniare, vel delirare; taceo quod nullum fluidum (etiamsi aëre subtilius foret) homogeneum physice dari possit: nisi enim heterogeneitas particularum minimarum, seorsim juxta suum centrum & in omnem dimensionem motarum, in fluido daretur, non amplius fluidum esset, sed solidum corpus; quanquam & hoc omne heterogeneum existat: sed soli lucem afferre velle ridiculum foret:

§. 7.

Non est, quod aërem aliquem, purum sive primogenitum effingas, mi Aristoteles; non est, quod materiam tuam primam hic obvertas, quia tot ipsam fucis & manconiis ornavisti præmature, ut nunc præ fœdissima sordeat vetula.

§. 8.

AD Ignem si respiciamus, annon ille similiter maxime est heterogeneus? certe vel rudis experientia veritatem evincit; alius
V nemp

nempe est ignis urens & comburens, alius non urens nec comburens; nullus est, qui non fomentum exigit & nutrimentum, quæ omnia manifeste & digito monstrant heterogeneitatem. Adeas, o Aristoteles, solummodo pyrotechnicos, & ostendent tibi nullo negotio, quam hæreas, velut mus in pice.

§. 9.

AD Aquam & Terram si accedamus, non minus res tua hic acta erit, quam illic: sufficiet nobis, vel unicum illud ab Helmontio datum experimentum, quo ostendit, salicis ramulum librarum (puta) 5, determinato ponderi terræ commissum, adeo intra quinquennium increvisse, ut (vix imminuta terræ, in qua creverat, quantitate) penderet libras centum & sexaginta novem. Terrarum insuper qualitates heterogeneas norunt ipsi Rustici, ita ut, o Aristoteles, dignus sis hac in re, qui digitis monstreris & dicaris, hic est, qui quisquilias offert & nugamenta.

§. 10.

Sed pergimus ad mancipium illud Aristotelis, Galenum volumus; ut etiam cum ipso arma conferamus, ea spe & fiducia freti, ut coitione prima (quæ plerumque acerrima est) feliciter, nisi fallimur, peracta, facilius eum convincamus.

§. 11.

Quid ergo est, ô Galene, quod qualitatem vocas calidam, humidam, frigidam, siccam, &c. ? an sunt lares, five intelligentiæ quædam, intra propriam sphæram constitutæ ? an vero sunt corpora (illud si velis, dicas nobis, quæso, quo evestro, aut quibus funibus, intelligentiæ tuæ rem gerant: natura enim, teste Aristotele (cujus alias vestigia presso pede premis) ad officium accommodat instrumenta: hoc autem si velis, quas ergo supponis corporum istorum modificationes ad calidum, frigidum &c. percipiendum (nescin' forte calorem, frigus, humidum, siccum, esse totidem per-

perceptiones mentis?) easque in humanam cognitionem introducendum? an equidem accidens est extra proprium subjectum?

§. 12.

ERgo quoniam in nobis (non enim ista sunt extra nos realia sive positiva, sed duntaxat relativa & accidentalia, respectu scilicet istorum effectuum) calor non orietur, nisi singulæ partium sensitivarum fibræ solito vehementius seorsim moveantur, sive vibrentur; & ex aduerso (contrariorum enim similis est ratio) quoniam frigus non orietur, nisi solita minus & languidius prædictarum fibrillarum villi moveantur atque vibrentur: quoniam denique ad humidam comparandum, insignis aquæ (nihil enim, respectu corporis humani, humidum est præter aquam) copia requiritur, & ad siccum, magna terræ copia; quid est, quod id adscribas, o Galene, rebus, quod reuera in ipsis non est, sed unice relationem habet ad Hominem?

§. 13.

ADsis nunc tu, o Paracelse, ut tecum, debellatis cœteris, tandem etiam manus conferamus. En ergo primum impetum! Saliane sunt, experientia teste, diversissima, respectu constantiæ, rigiditatis, figuræ, diametri &c. aliudne est sal commune, aliud sal gemmæ, aliud sal ammoniacum, aliud nitrum, aliud vitriolum, aliud nitrosum essentiale, aliud alcali volatile & fixum, aliud urinosum, & sic propemodum in infinitum? istudne ergo dicendum est elementum, sive principium purum & primum? pudeat te & adeas ad furcas (ut cum Livio loquar) candidas!

§. 14.

Sulphur, dii boni! quantis non discrepat modis? aliud est sulphur nativum, aliud artificiale, carbonum fossilium, ligneorum, cinnabaris, antimonii, vitrioli, papyri, & similium innumerabilium; quorum omnium sulphurum diversus cum sit operandi modus, res ipsa clamat, non simplicitatem hic, sive homogeneitatem partium adesse, sed insignem heterogeneitatem.

§. 15.

Mercurius tuus, o Paracelse, ut ut diverticula alia quæras, nihil aliud cum sit, quam fluidum illud corpus metallicum, quod ex terræ fodinis pluribus (imprimis autem Hungaricis eruitur) variæ profecto est constitutionis, nec in vegetabilibus animalibus aut marinis reperiri potest; quapropter ex elementorum numero prorsus excludendus. Eleganter hunc in finem Rob Boyle in chymista sceptico, §. 1. part: 4. ita loquitur; reperio præclaros (alias) *Auctores*, quales sunt Raimundus Lullius, Paracelsus, & alii, terminis in se adhibitis adeo abuti, ut, sicuti aliquando rebus diversis idem nomen imponunt, ita sæpe rem unam, multis nominibus insigniant, quorum etiam nonnulla sunt ejusmodi, ut multo magis proprie distinctum aliquod alterius generis corpus significent; quin imo in ipsis vocabulis technicis conturbanti huic licentiæ frænum non injiciunt, sed eandem substantiam, modo sulphur, modo mercurium appellant.

§. 16.

Nunc denique etiam tu, o Helmonti, cum affeclis tuis, nobiscum descendas in arenam, ut periculum faciamus, quid fors belli datura sit, alterutra ab parte! quid, obsecro, est alcali? quid acidum? annon primo & stricte, alcali est dicendum, quod ex Herba Cali, quæ copiose crescit in Egypto, elicitor, concrematione, five incineratione & elixiviatione? annon sensu lato & universalis, vocabulum alcali dicitur omne illud sal, quod cum acido effervescit, quodque syrupo violarum, virescentem affert colorum? &c. annon similiter acidum id dicitur, quod cum priore pugnam excipit, scindit, & corrodit? Quotuplicia vero, dii immortales, hæc non sunt ab utraque parte falsa & acida?

§. 17.

Nolite autem vos omnes, elementa five principia certa statuentes, ingenia vestra ulterius torquere! nolite inquam: nam, nulla

nulla sunt in rerum natura simplicia, sed omnia composita: postquam enim Deus omnia creavit ex nihilo, motu introducto, vanum foret & ridiculum, in rebus corporeis, simplicitatem absolutam desiderare; contradictionem enim hoc dogma involvit physice manifestam: quapropter, ne prolixiores simus quam oportet, nostram aperiemus (salvo aliorum iudicio) mentem, dicendo, nullam faciliorem esse viam ad interiora rerum perscrutanda, quam observando diversas particularum, (ex quibus omnia sunt composita) magnitudines, figuras, rigiditates, flexibilitates, irregularitates, cohæsiones adeoque varias determinaciones motus: hinc enim facile explicatur, quomodo peragatur vel divisio sive attenuatio, vel condensatio, sive incrasatio, vel emellitio, dilutio, dilatatio &c.

§. 18.

Quoniam autem plerique morbi ortum ducunt a sanguinis humorumque crassitie, canalium & pororum, per consequens, oppilatione; idcirco proximo capite loqui debemus omnium primo, de attenuantibus, que medicis, alio etiam nomine, dicuntur, præparantia & digestiva.

C A P U T. I V.

*De Medicamentis attenuantibus, sive præparantibus,
& digestivis;*

§. 1.

Priusquam horum medicamentorum virtus & operandi modus cognosci possit, in antecessum scire oportet, quod in statu naturali, sive sano, partium stabilium pori atque canales sint satis aperti, ut transmittere valeant diversi generis humores in omnem dimensionem; istorumque humorum particule sunt adeo accurate in statu sano ad invicem mixtæ & proportionatæ, ut nullæ earum (nisi quantum necessum est ad secretionem & excretionem continuandam) notabiliter extra spheram illam motus, juxta quam moveri solebant, ejiciantur.

§. 2.

A St quoniam corpus nostrum mille modis continuo mutatur & afficitur, speciatim ab aëre, cibo & potu, somno & vigilia, motu & quiete, excernendis & retinendis, animique passionibus, idcirco facile evenit, ut prædicti liquores consuetam suam particularum integrantium proportionem & miscelam amittant, ita ut homogenea homogeneis associantur, motusque fluidorum in omnem dimensionem diminuatur; sicque obturentur & obstruantur partium stabilium pori atque canales, unde quamplurima resultant morbosa symptomata v. g. appetitus imminutio, vel prostratio, dyspepsia, dolor, lipothymia, lassitudo membrorum, paralyfis, inflammatio, gangræna, hydrops &c.

§. 3.

O bturantur autem & obstruuntur pori & canales, vel acido fixo, vel ab humore viscoso terrestri & austero, quapropter medicamenta requiruntur attenuantia, dividantia, sive præparantia, digestiva, deoppilantia (sunt enim illa propemodum synonyma) diversæ naturæ & indolis. Videlicet, alia debent constare ex subtili sale & volatili oleo; alia ex acido volatili, alia ex scabris & irregularis figuræ corpusculis, quibus viscidum attenuari & atteri possit! non secus ac idem fieri videmus in Mechanica per limas, cultros, ferras, secures, dolabras & similia instrumenta plura.

§. 4.

I Nter medicamenta salina volatilia cum notabili quantitate olei volatilis combinata simplicia ex Vegetabili regno sunt sequentia selectiora.

Cortices.

Arantiorum, limonum & chinensium pomorum, cassiæ lignæ, gajaci, sambuci, ligni sassafra, ligni juniperi, cortex Winteranus, cinnamomum, stipites dulcamaræ.

Ligna

Ligna.

Aloës, guajaci, juniperi, colubrinum, rhodium, fantalum album & citrinum, sassafras, viscus quercinns.

Radices.

Acori, angelicæ, apii, ari (non recentes, quia tunc sunt nimis acres) aristolochiæ omnes, asparagi, bardanæ five lappæ majoris, brusci, bryoniæ (non recentes) enulæ campanæ five helenii, capparum, carlinæ, cariophyllatæ, chelidonii majoris, cichorei, contrajervæ, curcumæ, cyperi longi & rotundi, taraxaci five dentis leonis, ebuli, eryngii filicis, fœniculi, fraxini, galangæ majoris & minoris, gentianæ, glycyrrhizæ, graminis, imperatoriæ five ostrutii, iridis florentinæ, lapathi acuti, levistici, pœoniæ, petasitidis, petroselinii, phu five valerianæ, primpinellæ, polypodii querni, raphani, restæ bovis, five ononidis, scorzonæræ, vincetoxicæ five hirundinariæ, zedoariæ,

Herbæ,

Abrotani maris, absinthii, adianthi nigri five capillorum veneris, agrimonæ, anethi summitates, apii, artemisiæ, asplenii five ceterach, becabungæ, betonicæ, boraginis, buglossæ, calamenthæ montanæ, cardui benedicti, centaurii minoris summitates, chamæpitidis, chærefolii, cichorei, cochleariæ, cuscutæ, dictamnii cretici, endiviæ, epithymi, eupatorii cannabini & aquatici, fœniculi, fumaræ, hederæ terrestri, hepaticæ, hyssopi, lavendulæ, folia lauri, linguæ cervinæ five scolopendrii, lupuli, majoranæ, marubii, matricariæ, melissæ, menthæ sativæ & aquaticæ, mercurialis, nasturtii, nepethæ, ocymi, petroselinii, primulæ veris, prunellæ, pulegii, pulmonariæ, ribesiorum nigrorum folia, rutæ, fabinæ, salviæ, paturejæ, scabiosæ, schænanthi, scordii, serpilli, tanaceti, thymi, trifolii aquatici, verbenæ.

Flores.

Anethi, betonicæ, borraginis, buglossæ, calendulæ, chamomillorum,

lorum, croci, genistæ, lavendulæ, liliorum convallium, rorismarini five anthos, salviæ, sambuci, scæneanthi, stœchados, violarum.

Semina.

Ammios, amomi, anethi, anisi, apii, aquilegiæ, cannabis, cardamomi majoris & minoris, cardui mariæ, carui, carthami, cumini, dauci cretici, fœniculi, levistici, nuclei ceraforum, nuclei pini, nuclei persicorum, pæoniæ maris, petroselini, fileris montani, sinapios, zedoariæ, baccæ juniperi & lauri.

Gummata.

Ammoniacum, assa scetida, ceraforum, guajaci, mastiche, myrrha, juniperi, opopanax, olibanum, sagapenum, storax.

Resinæ.

Pini, abietis, therebinthinæ, picis.

Marina.

Blatta byzantina, ambra grisea, succinum, corallina.

Animalia, & insecta.

Aselli five millepedes, bezoar orientalis & occidentalis, oculi si-
ve lapilli cancrorum fluviatilium, chelæ astacorum, cantharides, cas-
toreum, coccionella, fel animalium, succus lumbricorum terrestri-
um, moschus, mandibulæ lucii piscis, rasura dentis apri, priapus
eervi, sanguis hirci, sperma ceti, fimi & stercora animalium, uri-
na hirci &c. zibethum.

Mineralia, Metallica & scabra, simplicia.

Antimonium crudum, chalybs, cinnabaris, crystallus montana, sal
ammoniacum, sulphur, terræ diversæ.

Composita attenuantia salino-volatilia oleosa, primo, ex

Vegetabilibus.

Aquæ, arthemisiæ, chamomillorum, cinnamomi, cochleariæ,
fœnicull, hederæ terristris, hyssopi, lavendulæ, liliorum convalli-
um,

um, matricariæ, melifiæ, menthæ, petroselinii, pulegii, rosmarini, rosarum, tanaceti, tiliæ.

Aquæ compositæ.

Alexipharmaca, lactis alexiteria, antiparalytica, antapoplectica, antepileptica, antihysterica, vitæ Mathioli, theriacalis simplex & composita, vitæ &c.

Condita.

Corticum arantiorum, citriorum, juglandum, acori, cichorei, enulæ campanæ, eryngii, scorzonæræ, zinziberis, nucismoschatæ, cariophyllorum aromaticorum.

Conservæ.

Abfinthii, calendulæ, cichorei, menthæ, pœoniæ maris, rosmarini rosarum damascenarum, salviæ.

Electuaria.

Pseudo-acorum, alexipharmacum, chalybeatum Horatii Augenii, diascordium Fracastorii vetustum, theriaca veneta.

Mella.

Mel centaurii minoris, rosmarini, rosarum, mercurialis herbæ.

Olea per deliquium.

Myrrhæ, salis tartari, nitri fixi.

Olea déstillata.

Anisi, anethi, baccarum juniperi, cariophyllorum, carui, cinnamomi, corticum aurantiorum, fœniculi, lavendulæ, macis, majoranæ, menthæ, origani, rosmarini, succini, therebinthinæ, sabinæ.

Olea expressa.

Amygdalarum amararum, nucleorum pini & persicorum, pistachiorum, &c.

Elixiria.

Proprietatis Paracelsi, salutis anglicanum, mellis, citri, regium, vitæ, &c.

Tinctura.

Castorei, croci, absinthii, enulæ campanæ, succini, salis tartari.

Salia volatilia alcalica ex animalibus & vegetabilibus.

Cornu cervi, cranii humani, ossium, unguarum, urinæ, fuliginis, glasti, tartari, salis ammoniaci, sal volatile oleosum & aromaticum.

Salia fixa vegetabilium.

Absinthii, cardui benedicti, scordii, genistæ, stipitum fabarum, vitium, mixtum.

Balsama vegetabilium.

Peruvianum, copaivæ, opobalsamum,

Balsama composita.

Anisi sulphuratum, therebintinatum, succinatum, &c.

Pulveres scabri & absorbentes animali & minerali ex regno.

Oculi five lapilli cancrorum, Cornu cervi præparatum, eburustum, bezoardicum minerale, unicornu fossile, corallia alba & rubra, margaritæ præparatæ, antimonium diaphoreticum album & purpureum.

Trochisci.

Cypheos, hedychroi Galeni, de myrrha, de rhabarbaro, de squilla, de viperis.

Sequuntur acida volatilia attenuantia, juncta notabili copiæ, particularum nitrosarum.

Herbæ.

Acetosa, oxytriphylum, five Hallelujah, beta, brassica, præfertim crispa & capitata rubra, fragaria cum toto, portulaca, rosa provincialis, nymphæa alba.

Fructus.

Capparum, berberorum, mororum, ceraforum nigrorum, fragariæ,

gariæ, passulæ majores & minores, poma acidiuscula redolentia, chinensia, aurantia, citria, pruna brignolensia, catharinæ, damascena, baccæ sambuci, tamarindi.

Succi & liquores.

Indorum Acia & Soja, acetum simplex, calendulatum, rosatum, sambucinum, scylliticum, esurinum Zwelferi, vinum rhenanum & mossellanum maturum, succus baccarum sambuci depuratus.

Condita.

Fructus berberorum, cerasorum, ribesiorum, mori, &c.

Syrupi & rob.

Berberorum, ribesiorum, acetosæ, de succo citri, sambuci.

Pulveres.

Sal prunellæ, crysalli & cremor tartari, tartarus vitriolatus Tachenii, sal polychrestum ducis Holsatiæ, sal febrifugum Sylvii.

Spiritus acidi volatiles.

Salis volatilis, nitri dulcis, vitrioli philosophicus, oleum sulphuris per campanam.

Animadversiones generales in usum medicamentorum salino-volatilium oleosorum.

§. 1.

PEccante sanguine viscoso & terrestri, vel acidis crassioribus onusto, nunquam exhiberi debent salia volatilia oleosa majori quantitate, vel sæpius: certum enim est, humidum necessarium ex corpore auferri, materiam stagnantem exficari & indurari, vel pertinacius in poros canalesque partium stabilium impelli angustiores, ubi pejora reddent symptomata omnia.

§. 2.

SI non semper, ad minimum in curationis initio, datam propter rationem, jungenda sunt salina volatilia humectantibus, aliisve temperatis; nec unquam ægri perducendi sunt ad sudores uberiores; id quod optime notavit, in praxi sua felicissimus, Franciscus de le Boe Sylvius, Medicinæ olim in Academia Lugduno-Batava Professor famigeratissimus, conjungendo propemodum semper salinis volatilibus & oleosis humectantia, vel acida volatilia, vel scabra & anodyna.

§. 3.

Doloribus urgentibus, nunquam utendum est salinis volatilibus oleosis, paulo pleniore dosi: mirum enim quantum illi exinde augmentur: ratio est, quia materiam stagnantem profundius insinuant partis affectæ poris & canalibus, nimisque latera fibrillarum in partibus sensitivis expendunt.

§. 4.

Quapropter similibus in casibus tempestive instituenda est venæ-sectio, & postea accedendum est ad prædictorum medicamentorum usum.

§. 5.

Nunquam (nisi urgens alia circumstantia exigat) purgantibus postponenda sunt attenuantia, cujuscunque demum naturæ exigantur, sed semper præponenda sive præmittenda, juxta illud Hippocratis sect: 1 Aph: 22. Concocta (hoc est divisa) purgare & movere oportet, non cruda, neque in principiis, nisi turgeant; plurima vero non turgent.

§. 6.

SUMMA cum cautela, propinentur salia volatilia oleosa (nisi pura fuerint alcalia, anodynis scabrisve mixta) in statu morbi, ab acido dependentis: præstat enim hic quiescere ad aliquod tempus, crisinque expectare, vel palliare & humectare aut corroborare, quam morbi causam vi aggredi.

§. 7.

GRavidis mulieribus, ut & iis, qui hæmorrhagiis sunt obnoxii, parcissime & cautissime propinanda sunt salina volatilia oleosa, præsertim urinosa; & hoc idem puta, in asthmaticis.

Animadversiones generales in usum attenuantium acidorum volatilium.

§. 1.

HÆc semper parciose manu, quam ista salina volatilia, sunt exhibenda, ne sanguis, qui quemadmodum lac facile coagulatur, pertinaces pariat obstructions.

§. 2.

IN casu materiæ peccantis gummosæ & viscosæ simplicis magis appropriata sunt acida volatilia, quam terrestria & resinosa.

§. 3.

IN vomitu bilis æruginosæ & viscidæ frequenti cave ab acidis: quanquam enim, juxta hypothesein veterum, bilis acrimonia corrigenda dicitur acidis, mali tamen causa ipsa est acidum in ventriculo proximisque viis latens.

§ 4.

INfantibus aut pueris vel raro vel nunquam propinentur : habent enim hi quamplurimum acidi, vel ad minimum sanguis & humores eorum facilius acescunt.

*Animadversiones generales in usum scabrorum
Medicamentorum.*

§. 1.

HÆc apta nata sunt, ut misceantur tam salinis quam acidis volatilibus, namque per se languide nimis operantur.

§ 2.

Non tuto propinantur immediate post usum acidorum, præsertim si fuerint metallica & graviora : ventriculum enim non solum multum onerant, verum etiam sæpe degenerant in naturam vitriolicam.

§. 3.

Antimoniatis crudis acida (præprimis inter coquendum) non sunt miscenda, nam redduntur vomitiva.

§. 4.

ANte usum scabrorum medicamentorum per se, ventriculus depurandus erit vomitorio, præmissis regimine.

§. 5.

EX enumeratis medicamentis cum plurimæ componi possint formulæ, sigillatim quoque formulas explanabimus.

De decocto.

§. 1.

Quid per decoctum sit intelligendum, vix valet operæ pretium declarare: notum est unicuique, quod sit medicamenti species liquida ista, quæ præsertim ex vegetabilibus simplicibus, puta, corticibus, lignis, radicibus, herbis, seminibus, fructibus & floribus, quandoque tamen etiam ex adjunctis animalibus, puta, rasura cornu cervi, ebore, &c. nec non mineralibus, v. g. antimonio, mercurio vivo, chalybe, cinnabari, &c. mediante coctione, elaboratur; sique ultra quinque, vel sex doses liquoris non præscribatur, vocari solet apozema; quod rarissime præscribi solet ad quatuor doses.

§. 2.

Ordo ingredientium decocti usu probatus & consuetudine solet esse sequens: primo ligna, quæ raro ultra uncias tres, præscribi solent: secundo cortices, qui raro etiam præscribuntur ultra uncias duas; tertio radices ad uncias quatuor; quarto herbæ ad Manipulos quatuor; quinto semina, ad unciam; sexto baccae, ad eandem dosin; septimo fructus, nonnunquam ad paria 8 vel 10, si fuerint majores, v. g. ficus, jujubæ, siliquæ dulces, &c. nonnunquam ad uncias duas, si nempe fuerint minores, v. g. uvæ passulæ & corinthiæ, tamarindi &c. octavo, flores ad pugillos 3 vel 4. nono exprimendum est menstruum sive liquoris genus, in quo decoqui debent ingredientia, v. g. an in aqua fontana, pluviali, hydromelle, vino cum aqua mixto &c. veniant primo maceranda, postea coquenda; decimo an supra ignem apertum, an vero clausum, vel in balneo Mariæ, decoctio sit instituenda, significandum erit: Exemplum esto sequens,

℞: rasur: lign: guaj:

junip: aa ℥ij

cort: tamarisc: ℥x

gua

guajac: ℥℞
 rad: salsaparili: ℥ij
 polyp: quer: ℥vj
 apii: ℥i℞
 petasitid: ℥vj
 herb: scolop: ver: M. ij
 majoran: M. j
 sem: fœnic: dulc. ℥vj
 bacc: junip: ℥℞
 passul: corinth: ℥ij
 flor: chamom: M. ℞
 salis tartar: ℥j

Conscissa & contusa macerentur per noctem in s. q. aq: comm: mane f. decoctio lenta in vase duplici per bihorium, sub finem decoctionis. infunde

lign: sassaf: ℥vj
 spirit: vin: ℥ij

Relinque simul (sed ab igne remota) per semihorium; colaturæ librar: iv add:

Aq: vit: mathiol: ℥j
 oxym: scyllit: ℥ij

M. f. decoctum, quod mirifice crassos tenacesque humores attenuat obstructionesque pertinaces solvit ac referat.

Aliud decocti, acidi volatilis (prius enim est salinum volatile) exemplum.

℞: rad: scorzon: hisp: ℥iv
 contrajer: ℥iij
 herb: acetos: M. ij
 scord: M. j
 bacc: junip: rec: ℥vj
 sem: citri ℥iij
 tamarind: ℥i℞

Coq. in s. q. aq. comm: sub finem decoct: infund:

flor: borag:

bugloss: aa. p. iij.

calendul: p. ij

cort: citr: ℥vj

colaturæ lib: ij add:

Syr: de succo citri q. s. ad gratiam.

M. f. Decoctum, quod in morbis malignis & febribus ardentibus maximæ est utilitatis, nam corroborat, sudores movet, sitim compescit, alvum modice laxat & crisi insigniter obedit.

*Animadversiones in formulas & usum decoctorum
salino-volatilium.*

§. 1.

Ingredientia mere volatilia coctionem vix, aut ne vix quidem sustinent, quia virtus eorum brevi evanescit; quapropter solummodo infundi debent in liquore calido, & extrahi, coctione peracta, & tunc quidem adhuc in vase bene clauso. Immo licet ut plurimum jubere soleamus pharmacopolis, ut decoctiones instituant in vase clauso, tamen insigne fit particularum subtilium dispendium; nisi (modo tempus permittat) decoctio fiat vel in vase duplici, vel cucurbita alembico suo munita, mariæ balneo, &c.

§. 2.

Dura & resinosa ingredientia macerationem præviam necessario exigunt, antequam coquantur: fecus enim menstruo non obsequuntur, vel vires suas communicant: ut autem ulterius isti inconvenienti obviam eamus, addere solemus salia, quemadmodum patet ex decocti formula prima.

§. 3.

Quæ gelatinosa sunt & resinosa, omnium primo sunt coquenda: non enim alias rite extrahuntur; nota quoque quod minori do-
Y fi

si sint addenda, ne glutinosum & viscidum ac per consequens nauseabundum reddant decoctum.

§. 4.

Attenuantibus etiam insigni cum fructu junguntur, inter coquendum, purgantia, pari propemodum passu ut ambulent divisio & evacuatio. Hunc in finem eligendæ sunt radices polypodii querni, radices hellebori nigri, herba fumaria, agaricus & similia, cavendo tamen, ne tanta quantitate addantur, ut vehementiores & crebriores singulis diebus producant sedes.

§. 5.

Usitata liquoris sive menstrui proportio ad ingredientia solet esse pondus sextuplum, si tamen ingredientia fuerint aliquantum compactiora vel acriora, pondus requiritur octuplum vel decuplum.

§. 6.

Nota, quod æstivo tempore quantitas decocti superare non debeat uncias triginta sex: ne calore nimio situs contrahatur, & corrumpatur medicamentum.

§. 7.

Non semper opus est, ut, juxta datam seriem, ligna, cortices, herbæ, radices &c. decoctum ingrediantur; sufficiunt eorum nonnulla appropriata potentiora: sic ex guajaco, radicibus salsaparillæ & petasitidis, angelica & liquiritia solis, satis egregium formari potest decoctum attenuans & sudoriferum.

§. 8.

Antimonium crudum, contusum, sed in petia ligatum, tempore decoctionis intra vas suspenditur egregio cum fructu, in morbis

morbis chronicis & venereis, præsertim si addatur portio aliqua salis alcali fixi.

§. 9.

DEcocta raro præscribuntur, nisi in morbis chronicis, aliquando tamen etiam in acutis.

§. 10.

Ingredientia sæpe veniunt mutanda, ne corpori nimis evadant amica & consueta.

§. 11.

Dosis decoctorum est ordinarie ad ℥iv vel vj, mane & vesperi, vacuo ventriculo, manendo (si fieri potest) per horam unam vel alteram sub stragulis, vel desuper ad levem sudorem ambulando.

De Vino medicato attenuante.

§. 1.

HOc medicamenti genus adinventum est pro delicatioribus, nec a priori decocto differt, nisi quod loco decoctionis ingredientia solummodo infundantur & macerentur in liquore vinoso, v. g. vino gallico albo, rhenano maturo, hydromelle, &c.

§. 2.

DE ordine, sive serie servanda in præscriptione ingredientium nihil dicemus, quia similis esse debet priori, quapropter sufficiet unum vel alterum exemplum, v. g.

℞, Lign: junip: ℥ij
 sassafr: ℥iſſ
 cort: med: samb: ℥x
 rad: enul: camp: ℥ſſ
 irid: flor: ℥ij
 galang: min: ℥iij
 zedoar: ℥ij
 sem: cubeb: ℥i
 fœn: dulc: ℥ſſ
 cardam: min: ℥iſſ
 herb: card: ben: M. j

Conscissa & contusa irrorentur spiritu vini tartarifato, postea infundantur in s. q. vin: generosi rhenani, vel musti fermentantis; relinquuntur, usquedum fermentatio cessaverit; tunc vinum, per subsidentiam clarificatum, usui exhibeatur. Dosis est ad ℥iij vel iv, vacuo ventriculo, in appetitu prostrato, hydrope, aliisque morbis frigidis. Vel

℞. Cort: citr.
 aurant: aa ℥iſſ
 rad: angel:
 imperat: aa ℥ſſ
 salsap: ℥i
 herb: rosmar: M. j
 sem: fœn: dulc: ℥iij
 uvar: corinth: ℥ij
 croci ℥ij

Conscissa, & infusa in s. q. hydrom: generos: macerentur per xxiv horas. Dosis est, ut supra, in affectionibus ventriculi & capitis frigidis.

Animadversiones in vina medicata attenuantia.

§. I.

Optimo cum fructu simul infunduntur nonnulla purgantia v. g. senna, rhabarb: aloë, &c. nec non limatura chalybis & sal tartari, sed hæc delicatulis arridere non solent.

§. 2.

NOta, quod diu continuari non debeant, quia simul valde exci-
cant, hominesque ad ebriositatem lento gradu deducunt.

§. 3.

Non semper solummodo infunduntur ingredientia, verum eti-
am digeruntur, coquantur & ebullire permittuntur, quo mo-
do in Germania, Coloniae Agrippinae, varii generis vina medicata,
v. g. enulatum salviatum, roremarino nobilitatum &c. parari so-
lent.

§. 4.

AD eandem normam fieri possunt tincturæ aromaticæ cum spiri-
tu vini, tuncque nomen acquirunt aquarum vitæ composita-
rum.

De Mixturis attenuantibus.

§. 1.

Mixturæ vulgo componuntur ex aquis destillatis & compositis
aromaticis, tanquam pro basi; postea adduntur tincturæ, e-
lixiria, infusa, pulveres & syrupi, vel mella & oxymella.

§. 2.

Raro præscribuntur aquæ ultra $\mathfrak{z}vj$ vel viij, pulveres ultra $\mathfrak{z}j$,
tincturæ ultra $\mathfrak{z}vj$, olea ad gutt: iv vel vj elixiria ad $\mathfrak{z}j$, sy-
rupi ad $\mathfrak{z}vj$ vel $\mathfrak{z}j$. præsertim pro fœminis, quæ ex nimia dulcedi-
ne facile patiuntur passionem hystericam.

§. 3.

Exemplum esto seq.

Y 3

R.

℞. Aq: mentb:
 fœnic:
 byssop: aa ℥i℥
 ther: simp: ℥x
 elix: prop: Par: ℥ij
 ocul: canc: pp: ℥j
 ol. mac: still: gutt: iij
 sp: sal: dulc: gutt: iv
 syr: de card: ben: ℥℥
 M. vel

℞. Aq: melifs:
 cort: arant: aa ℥ij
 vit: Math: ℥vj
 antim: diaph: ℥j
 tinct: croc: ℥iv
 sal: prun: ℥j
 ol: mentb: gutt: iv
 syr: 5 rad: ℥vj
 M.

Dosis est ad cochlearia duo vel iij singulis horis, vel bihoriis, assumenda.

Animadversiones in formulas mixturarum attenuantium.

§ 1.

Mixturæ tales excogitatæ sunt commoditatis & gratiæ ergo: pauca enim quantitate, sed iterato cum assumi debeant, nauseam nullam ægroto, ut ut delicatulo (nisi forte Medicus imperitus non noverit veram præscriptionis methodum) conciliant, sed insensibilem transpirationem lente, sed constanter promovent, materiamque peccantem absque notabili molestia corrigunt.

§ 2.

Acidiuscula, nempe volatilia, qualis est aqua prophylactica Sylvii, spir: nitri & falis dulc: mixturas reddunt valde temperatas,

ratas, sed non magna quantitate addenda sunt: sufficit levis eorum sapor, qui sitim sedat, & cor refocillat, præprimis in morbis ardentibus.

§. 3.

Opiata mixturis juncta, præsertim doloribus urgentibus, sunt τῶν θεῶν χεῖρες, sudoresque facilitant.

§. 4.

Sub tempus dormiendi dupla dosis mixturæ sumenda est, quia ad quietem composito corpore, vires melius distribuuntur & constantius operantur.

De Haustibus attenuantibus.

§. 1.

Nulla est inter mixturas & haustus differentia alia, quam quod dimidiata dosi, simul & semel evacuari debeant, mixturæ vero cochleatim & iteratis vicibus: quapropter, ne multiplicemus entia citra necessitatem, verbo tantum dicimus, dosin haustum transcendere non debere quantitatem unciarum quatuor, vel quinque ad summum, ne ingrata & nauseabunda reddatur potio, e. g.

℞: Aq: fœnic:

puleg: aa ℥j

spir: carm: sylv: ℥vj

tinct: croc: ℥ss

bezoard: min ℥j

ol: cinnam: gutt: iij

spir: sal: dulc: gutt: iv

syr: de mantha ℥ss

M. f. Haustus.

vel ℞. Aq: cort: arant:

cinnam: aa ℥i ss

ther: simpl: ℥ss

tinct

tinct: castor: gutt: xij
antim: diaph: ℥j
ol: tart: per deliq: gutt: iv
syr: de succo citri ℥vj
 M. f. Haustus

Animadversiones in Haustus attenuantes.

§. 1.

Magna cum *εὐφορέια* sumuntur tales haustus, horam unam vel sesquihoram, post assumptionem decocti: calcar enim huic addunt; sicque vis unita, fortior evadit.

§. 2.

Contra febres omnes intermittentes, feliciter propinantur bihorium ante paroxysmum, modo materia peccans, universalibus præmissis, rite fuerit præparata.

De Bolis attenuantibus.

§. 1.

Bolus dicitur medicamentum ad mellis crassioris, vel conservæ consistentiam redactum, & ordinarie ex pulpis, conservis, electuariis, pulveribus, & syrupsis componitur: quantitas ejus rarissime excedit drachmas duas, quia secus incommoditatem gignit, in deglutiendo. Methodus autem præscribendi constare potest ex seqq.

℞. *diascord: Fracast: ℥j*
antim: diaph: ℥℥
croc: gr. xij
sal: card: ben: gr. xvj
ol: mac: still: gutt. iij
 M. f. Bolus. Vel

℞. *Conserv. menth.*

absinth: aa ʒʒ

ocul: cancr: pp. ʒj

ol: carui

carioph: aa gutt. ij

tart: vitriol. ʒʒ

M. f. Bolus.

Animadversiones in bolos attenuantes.

§. 1.

NOtant practici, quod medicamenta, sub forma boli sumpta, melius retineantur, nec vomitu rejiciantur; quapropter contra vomitum ipsum, choleram humidam, colicam passionem, &c. præscribi ita solent; verum hæc regula non est absolute generalis.

§. 2.

SI addantur bolis salia, vel acida, in cochleari argenteo diu detineri non debent, sed immediate fumantur ex cochleari stanneo, vel vase porcellano: nam alias cupri quædam particulæ, argento adhuc mixtæ, combinarentur, & ægro nauseam conciliarent vel vomitum.

De pulveribus attenuantibus.

§. 1.

Commoditatem magnam præbet ægroto pulvis, quia exigua quantitate cum diversis liquoribus datus insignes præbet effectus. In animadversionibus paulo post sequentibus dicetur, quisnam debeat esse non usus solum pulverum, verum etiam quæ in componendo quantitas. Norma interim formulæ esto sequens:

℞. troch: de myrrh. ℥j
 sal: prunell. ℥ss
 antim: diaph: gr. xv
 M. f. Pulvis pro dosi.
 vel

℞. Succin: pp. ℥j
 borac: ven: gr. xv
 ras: dent: apri. ℥ss
 sal: card: ben: gr. xv
 ol: mac: still: gutt. v
 diagrid: gr. iv
 M. f. Pulvis pro dosi.

Animadversiones in pulveres attenuantes.

§. I.

Raro aut nunquam, præscribendus est pulvis ultra scrupulos duos, quia magnum deglutiendo parit fastidium.

§. 2.

Quotiescunque primæ corporis viæ, hoc est, ventriculus & intestina fuerint (indicantibus symptomatibus) viscoso humore obsessa, commodius præscribuntur pulveres, quam vel mixturæ vel haustus, quia scabræ pulverum particulæ, melius humori viscido adhærendo, facilius eum dividunt, accedente ventriculi contractione naturali, ejusque per respirationis organa commotione.

De pilulis attenuantibus.

§. I.

Massa pilularum formari potest vel ex simplici gummate aut resina, vel ex composito quodam extracto glutinoso; vel ex pulvere solo gummatoſæ aut resinosaſæ naturæ, adjecto solvente appropriato; v. g. aquoso in gummosis aut acido; spirituoſo vero in resinosis.

§. 2.

§. 2.

Accommodare sese debet Medicus circa has formulas palato ægrotantis, quia nonnulli desiderant magnas, sed paucas, alii vero minutissimas, licet numero plures. Exemplum vero triplex sequens sufficere potest propositionis methodo.

℞. *Gumm: galb: cum aceto dissoluti & prepar:*
mastich: elect: aa. ℥ss
castor: opt:
myrrh: lucid: aa. ℥j
succin: alb: gr. xv.
croc: opt: ℥ss
aloës rosat: ℥ss
troch: alb: ℥j
ol: fœnic: stillat: gutt: vj

M. f. Massa pilularum, quæ B. Sylvio dicitur peculiaris pro pituita viscida. Et profecto, respondet titulo effectus. Dosis est a ℥ss ad ℥ss.

Vel

℞. *Gumm: ammon: vino rhenano depur: ℥ij*
Vitriol: martis ad rubedinem levem calcinati ℥ss
scammonii sulphurati ℥vj
ol: menth: gutt: xij.

M. f. Massa pilularum, quæ martiales dicuntur. Dosis est a gr. v. ad ℥j

Vel ℞. *Gumm: galb: aceto scyll: ppt. ℥ij*
vitriol: mart: ad albed: calcin:
mastich: aa. ℥j
castor: opt:
myrrh: rub: aa. gr. xv
croc. ℥ss
troch: alband. ℥j
res: jalap:
scammon: aa. ℥j
ol: cort: citr. gutt: vj.

M. f. *Pill:* no. L.

Dosis est à ℥ss ad ℥j.

Animadversiones in pilulas attenuantes.

§. 1.

Quotiescunque pilulæ diutius servandæ, salia ex iis sunt eliminanda: aut enim virtutem suam amittunt, aut solvuntur; præstat etiam olea stillatitia massæ pilularum admiscere, ad extemporaneum usum.

§. 2.

Quemadmodum pulveres, ita pillulæ viscidam materiam melius solvunt, quia diutius morantur in primis corporis viis.

§. 3.

Ast nota, nos nominasse primas corporis vias, quæ pilulis facilius purificantur, verum non idem æque facile obtinetur in partibus fluidis, aliisque stabilibus a ventriculo & intestinis remotioribus: tunc enim præ pillulis excellunt fluida, vel boli.

De Julapiis attenuantibus.

§. 1.

Julapium dicitur medicamentum illud fluidum, quod ex radicibus subtilioris vel mollioris notæ, similisque farinæ herbis, floribus & nonnunquam fructibus, mediante coctione ut plurimum (fieri enim possunt alias julapia extemporanea) compositum, syrupo aliquo acido & spiritu ejusdem notæ nobilitatum, raro ultra quantitatem unciarum xxiv præscribi solet, siquidem brevi temporis spatio, præsertim æstate, corrumpuntur & acescunt. Exempla formularum, quæ quodammodo cum decoctorum formulis conveniunt, sint seqq.

℞. Rad: scorzon: bisp: ℥iij
 contraj: ℥ij.
 liquirit: ℥iij.
 herb: acetos: M. ij
 meliss:
 scord: aa. M℥.
 tamarind: ℥vj.

Coq. in i. q. aq: comm: sub finem decoct: infund:

flor: borag:
 bugloss:
 calend: aa. M℥.
 Pomor: citr. no. ij

colat:: tbij add:

Syr: de card: ben. q. s.
 M. f. Julap. Vel

℞. Aq. bord. ℥x
 meliss: ℥viiij
 rosar:
 cinnam. aa. ℥ij
 ther. simpl: ℥x
 confect. alker: ℥v.
 tinct. croc. ℥ij
 rob. sambuc. ℥j
 ol. sulph: per camp. gutt. v.

M. f. julapium extemporaneum.

Animadversiones in julapia attenuantia.

§. I.

OLim, fitis extinguendæ, sanguinisque refrigerandi ergo, præscribi solebant julapia, præsertim in regionibus calidioribus; postea demum etiam nostris frigidis in regionibus usu recepta sunt,

nec quidem sine ratione, dummodo acidorum dosis & natura rite observetur.

§. 2.

Saltem spiritus, vel oleum vitrioli, quo plerique non solum quondam, verum etiamnum hodie uti solent, nobis est suspectum vehementer, quia corrosivum nimis est, & respectu corporis nostri nimis fixum; alia res foret, si substitueretur spiritus vitrioli philosophicus, vel alius spiritus acidus volatilis & dulcificatus.

De Conditis attenuantibus.

§. 1.

Difficultas, quam parit vero Medico ægrorum ad oblata recta medicamenta fastidium, procul dubio ansam dedit formulis conditorum; cordate tamen ut loquamur, abstinendum est ab iisdem, quantum possibile, quia cruditates ventriculo, posteaque sanguini & humoribus insignes pariunt: Exempla tamen sint seqq; ex cæteris meliora:

℞. *Conserv. flor. calend.* ℥i℥
cortic. aurant. condit. ℥j.
rad. zinzib. cond. ℥x
confect. alker. compl. ℥iv.
ol. cinnam. gutt. x.
syr. carioph. arom. ℥℥

Contusis crassioribus in mortario marmoreo,
 M. f. Conditum, quod est gratissimum, conducens imbecilli ventriculo, debilitati virium & impotentia secretæ. Dosis est ad magnitudinem nucis juglandis, mane & vesperi. Vel

℞. *rad. eryng.*
acor. condit. aa. ℥j.
nuc. mosch. cond. ℥x
cort. arant. cond. ℥℥
spec. diamb. ℥ij.
syr. de tunic. q. s.

M. f. Conditum, quod egregie vires refocillat.

Animadversiones in condita attenuantia.

§. 1.

Usus conditorum non debet esse diuturnus, propter rationes supra in titulo de conditis datas.

§. 2.

Imprimis caute præscribantur condita mulieribus, quia dulcia sunt & suffocationi uterinæ ansam præbent, speciatim si confectio alkermes completa addatur, hoc est, cum ambra & moscho.

§. 3.

Bono cum successu post conditi assumptionem hauritur cyathus vini malvatici vel canariensis, hogelandici, vel alius notæ melioris maturi, sed abstinendum est ab vino rhenano, acidioribusve vinis, præsertim rubris.

De balneis attenuantibus.

§. 1.

Dividimus Balnea more medico (non veteri & Romano, nam de his consulendi sunt historiæ Romanorum, imprimis Rosinus, Mercurialis de arte gymnastica. &c.) in humida & sicca. Utrumque tamen ulterius dividi poterit in simplex & compositum.

§. 2.

Simplex dicitur, quod paratur ex aqua sola, sive dulci, quemadmodum pro hecticis & emaciatis corporibus, sive salsa marina, ut in scabiei diversis speciebus. Compositum autem balneum fit ex radicibus ad ℥ iv; corticibus ad ℥ ij, lignis ad ℥ ij, herbis ad M. x vel xij; seminibus ad ℥ss, floribus ad M. iv. baccs ℥ j. Exempli gratia:

℞.

℞. Cort. guaj. ℥xvi.
 rad. alth.
 petasit. aa. viij
 bryon. ℥ij
 herb. majoran.
 rosmar.
 lavend.
 alth. aa. M. ij
 bacc. junip. ℥iij
 laur. ℥iv.
 sem. cumin. ℥i℥
 flor. chamom.
 melil.
 sambuc. aa. Miss
 sulph. viv. ℥iv
 sal. ammon. ℥ij.

Coq. in f. q. aq. comm: in ahenò, stanno obducto, sed optime clauso, per horam, postea vapores excipiantur calidi, stragulis superimpositis undiquaque, postea partes affectæ in balneum ipsum immittantur. Siccum autem, quod etiam dici solet Laconicum, instituitur sequenti modo: Capsula quædam efformanda est instar tentorii, ex asseribus & charta crassiore, ita ut æger fellæ insidens eadem comprehendatur totus, excepto capite; tunc vas terreum cum spiritu vini intromittatur, hincque accendatur: ita enim vapores spiritus vini ad corporis superficiem magno impetu allidendo penetrant, humoresque ad glandulas subcutaneas majore copia propellunt, hoc est sudores proliciunt. Alii quoque feliciter balneum siccum instituunt in vase ampliore cerevisiario (*Belgis in een kuip*) sed tentorii in modum cooperto, & lapides igniri faciunt atque intromiti, in quos conjiciunt vel spiritum vini, vel decoctum herbarum fragrantium & sudoriferarum.

Animadversiones in Balnea attenuantia.

Nisi corpus rite fuerit ante usum balneorum, præprimis siccorum præparatum, summo sæpe cum periculo & sanitatis detrimento

mento usurpantur: etenim sudore copioso, serum sanguinis meliorque fluidi portio cum deperdatur, non nisi crassa viscosa & terrestris remanet materia, quæ, præsertim in angustioribus canalibus, stagnando, producit vel atrophiam, vel paralyfin, vel hydropem.

§. 2.

IN morbis venereis gravioribus, mercurialibus magna copia præmissis, nunquam balnea sicca sunt adhibenda: namque per salivationem continuatam tantum lymphæ amissum est, ut sanguis ea indigeat, adeoque denuo non depauperanda fit balneis ficcis.

§. 3.

TEmpore balnei maxime conducit cardiacum temperatum, v. g. jusculum carnis cum croco & taleolis citri vel arantiorum, mace, &c. vel vinum canariense, vel rhenanum maturum cum cinnamomo, croco & pauxillo sacchari.

§. 4.

PRæterquam quod humida balnea ficcis multis modis sint præferenda, etiam hoc notandum venit, quod metallica & mineralia nonnulla, decoctionibus cæterorum vegetabilium addita, æmulentur balnea naturalia, qualia sunt in Germania, Suecia, Dania, Italia, Gallia, Anglia, Turcia, &c. quamplurima diversæ naturæ. Recte ergo Verulamius lib: de augm: scient: ita loquitur: *Inter præparaciones Medicinarum mirari subit, (præsertim cum Medicinæ ex mineralibus a chymicis in tantum evectæ & celebratæ sint, cumque tales Medicinæ tutius adhibeantur ad exteriora, quam intro sumantur) neminem adhuc inventum, qui, per artem, thermas naturales & fontes medicinales imitari annexus fuerit; cum tamen in confesso sit, thermas illas & fontes virtutes suas ex venis mineralium, per quas permeant, nancisci; quin etiam in manifestum hujus rei exemplum bene norit humana industria discernere & distinguere per separationes quasdam, ex quo genere mineralium, hujusmodi aquæ imbuantur, veluti an ex sulphure, vitriolo, chalybe, aut aliquo*

simili; quæ naturalis aquarum tinctura, si ad artificiosas compositiones reduci possit, fuerit in potestate hominis, etiam plura genera earum (prout usus postulat) effingere, & temperamentum ipsorum, pro arbitrio, nempe recto, regere.

§. 5.

Post usum balnei corpus anxie præservandum est ab frigore æris, beneque mappis & stropholis abstergendum, lectoque committendum.

De Clystere attenuante.

§. 1.

Licet clysteres five enemata ordinarie præscribantur ad fæces alvinas evacuandum, attamen nonnulli eorum dantur, qui ratione ingredientium suorum salino-volatilem oleosorum materiam viscosam non solum intestinis crassis five inferioribus attenuant, verum etiam in tenuibus, five superioribus, nec non in renibus aliisque partibus, dividunt & dissipant: exempla hujus rei quamplurima reperire licet in Practicorum observationibus, imo, quod magis rarum videri possit, dantur clysteres inebriantes, soporiferi, febrifugi, &c. Ordo autem five series ingredientium est eadem fere, quæ apozematis, dosinque colaturæ non licet extendere ultra libram unam; v. g.

℞. rad. angel. ver. ℥j

bryon. ℥ss

herb. malv.

alb.

majoran. aa. M. j

bacc. junip. ℥iij

sem. cumin. ℥x

ficuum No. x

Coq. in s. q. aq. comm: ad ℥x. Colaturæ add:

elect. sydrag. Sylv. ℥ss.

bals. sulph. anis. ℥ss.

ol. rut. ℥ij.

M. f. Enema.

Vel

Vel

℞. *Lign. sassaf.* ℥ss
rad. helleb. nigr. ℥iij
enul. camp. ℥ss
herb. meliss.
abrot. maris aa. M. ss
malv. M. j
flor. chamom. P. iij
bacc. laur.
junip. aa. ℥iij

Coq. in s. q. aq: font: sub finem decoctionis addendo

vin. gener. gall. ℥iv
 colaturæ ℥x add:
elect. diaphæn. ℥vj
croc. ℥ss.
 M. f. Clyster.

Animadversiones in clysteres attenuantes.

§. 1.

CRassiora intestinorum scybala prius sunt clystere quodam emolliente evacuanda, quam attenuantes injiciantur clysteres, ne particulæ eorum activæ fœcibus suffocentur & involvantur.

§. 2.

Licet in intestinis crassis pauca solummodo & exilia reperire licet vasa lactea, per quæ virtus clysterum deferri debet ad partes remotiores, tamen videmus effectum inde insignem: nam vapores clysteris calidi quærunt sibi vias in omnem dimensionem, imo per conniventem valvulam coli sursum scandunt ad intestina superiora.

§. 3.

NOta, quod mulieribus, primis & ultimo gestationis mensibus, circumspecte debeant applicari, ne abortiantur; quapropter

tunc ab omnibus acrioribus & stimulantibus est abstinendum : nam inter vesicam urinariam & intestinum rectum locatus est uterus cum annexis, quæ facile in consensum attrahuntur.

§. 4.

Attenuantibus emollientia fere semper sunt addenda, ne intestinorum fibræ motrices nimis vellicentur, irritentur, aut inflammantur, ita ut nulla tandem succedat operatio, vel etiam resulet gangræna.

De Cataplasmatibus attenuantibus.

§. 1.

Veteribus cataplasma vocari solebat malagma, quod est topicum quoddam medicamentum ad pultis crassioris consistentiam redactum, cujus ingredientia respondent ingredientibus decoctorum, sed minor quantitas liquoris addenda est inter coquendum, & omnia minutim sunt conscindenda, ut consistentiam veram pultis adipisci possint; etiam addenda est mica panis albi, vel farina seminum mucilaginosorum, v. g. foenu græci, lipinorum, fabarum, &c., v. g.

℞. Rad. cucum: asin: ℥iſſ

bryon: ℥x

lilior: alb: ℥ij

fol. scord:

pbelland: aa. M.iſſ

flor. chamom:

melilot: aa. P: iij.

sem: cumin: ℥vj

lin: ℥ij

bacc: junip. rec: ℥iſſ

Coq: in s. q. aq. comm. postea contund: in mortar: lapideo, trajiciantur per setaceum rarum, postea add.

ther: vet: ℥ij

ol: aneth: ℥j

croc: ℥j

cæpar: sub ciner: tostar: No. ij.

M. f. Catapl. Vel

℞. *farin: lupin: ℥ij*

sem: lin: ℥j

herb. absinth.

marrub: aa. M. j

bacc. laur.

junip: aa. ℥ss

sulph. viv. ℥j

Coq. in s. q. aq: comm: postea add:

myrrh: pulver: ℥vj.

fim: vaccin: ℥ij.

M. f. Catapl.

Animadversiones in Cataplasmata attenuantia.

§. 1.

SI inflammatio & tumor adfuerint, ex cataplasmatibus omittenda sunt olea & pingua, imo & acriora & calida: vel enim hinc augetur inflammatio, vel suppuratio producitur, quæ incommoda bina temperatis præcaveri possunt & debent.

§. 2.

ATtenuantibus cataplasmatibus, ipso in applicationis actu, prudenter adduntur vel *spir: vin: simp:* vel *campb:* vel *aq: theriacalis,* imprimis præsentente inflammatione, sed exigua quantitate.

§. 3.

EX folis fimis, sive stercoreibus animalium, egregia sunt cataplasmata; quia copiosis ex particulis oleosis simul & nitroso-

salinis constant, confirmante hoc non solum odore & sapore (qui tamen nonnullis foedi sunt atque molesti) verum etiam congregatione nitri, sulphuris, noctu vel locis in obscuris, lucentes salini, quod hodie (chymice elaboratum) dicitur phosphorus. Inter hos fimos eminent vaccinum, equinum, anserinum, columbinum, hirundinum, &c. sed tamen, quia per se sunt admodum calefacientes, præstat alia temperata ipsis conjungere.

§. 4.

Fomentationibus & epithematibus fluidioribus recte junguntur cataplasmata, quia hæc alias calore corporis nimis exsiccantur, & quidem brevi temporis spatio, nisi decoctionibus appropriatis humectentur.

De Sacculis attenuantibus.

§. 1.

Componuntur sine discrimine (hoc est, non admodum anxie observata ingredientium dosi, modo adfuerit eorum respectu congruentiæ proportio) ex rasura lignorum, pulvere radicum, herbarum, florum, feminum, baccarum, arenæ & salis communis, quæ omnia linteaminibus raris duplicatis inclusæ & confutæ calide variis corporis partibus cum fructu imponuntur, v. g. in asthma, colica passione, pleuritide, cephalalgia, contusionibus, &c. exemplum sit seq.

℞. rad. angel: ver: ℥iſſ
 bord. germinant: ℥vj
 herb: menth:
           majoran. aa M. j
 flor: chamom: M. ſſ
 bacc. junip. rec. ℥iſſ
 sem. cumin. ℥iij
 sal. commun M. j
 arenæ cribrat: ℥iij.

Conscissa & pulverifata s. a. inter linteamina consuantur pro duobus Sacculis.

Vel

℞. *Herb: salv.*
rosmar. aa. M.ij
rad. irid. flor. ℥ss
gentian. ℥vj
flor: lavend. p. iij
chamom. M.℥
sal. comm. ℥ij
arenæ cribr. ℥i℥.

M. f. Species pro duobus Sacculis, ut supra.

Animadversiones in Sacculos attenuantes.

§. 1.

DUo semper ad minimum sacculi sunt componendi ad usum, ita ut uno refrigerato substitui possit alter calidus.

§. 2.

HOc quoque commoditatis habent sacculi, sed leviores, quod supra cataplasmata imponi possint, ad calorem debitum conservandum.

§. 3.

Nonnunquam etiam sacculi, odoris boni conciliandi ergo, præscribi solent, sive demum in pera circumgestandi, sive in capsula juxta vestimenta includendi. e. g.

℞. *rad: irid: flor.*
flor: ros: rubr: aa: ℥x
ras: lign: rhod: ℥iij
santal. citr. ℥i℥
benzoes opt:

storac:

storac: calam: aa. ℥iſſ

cort: arant: ficc: ℥j

cinnam:

caſs: lign. aa: ℥ij.

moſchi gr. iij

ambr. gris: gr. iv.

M. f. Species pro ſacculis odoriferis.

§. 4.

Ratio, cur ſuperioribus primis formulis additum ſit ſal commune, hæc eſt, quod conſtanter penetret, aliorumque ingredientium partes activas ſecum abripiat, immo temperatam producat miſcelam.

De Linimentis attenuantibus.

§. 1.

Linimenta mediam habent inter balsama & olea conſiſtentiam proprie; rariffimique per ſe in officinis conſervantur, ſed ordinarie componuntur ex tempore ſequentem in modum.

℞. Ung: de arthanit: ℥j

nervin. ℥iij

eroc: pulv: ℥j

ol: roſmar gutt. x.

ſuccin: gutt: xij.

anethin q. s. ad conſiſtnetiam

Linimenti.

Vel *℞. Ung: nervin: ℥j*

popul: ℥ij

bals. peruv. ℥ſſ

ol: hyperic.

lumbr: terr: aa q. s.

M. f. Linim:

Animadversiones in Linimenta attenuantia.

§. 1.

SAlia oleis non sunt addenda, nisi oleis destillatis utcumque permixta fuerint: pinguibus enim & oleosis permisceri ex tempore non possunt; idem putandum est de humidis succisque expressis herbarum recentium; alia res est, si ista cum pinguibus & oleosis coquantur s. a. sed (uti diximus) linimenta debent proprie extemplo componi.

§. 2.

Linimenta ut plurimum unguentis sunt præferenda, quia penetrabiliora; nihilominus linimentis anteferenda sunt fomenta & cataplasmata.

§. 3.

Priusquam pars affecta illinatur, ea est pannis calidis & asperis confricanda, ut pori & tubuli partium exteriorum aperiantur, meliusque linimentorum virtutes penetrare valeant.

§. 4.

Coram foco luculento, ex lignis instructo, manu calida linimenta parti affectæ sunt inungenda, postea vero emplastra, vel sacculi, vel cataplasmata superimponantur.

§. 5.

Purgantia maximo cum fructu tum linimentis tum unguentis adduntur, quia sale constanti gaudent, quibus mediantibus pinguia melius ingrediuntur, vimque debitam exercent.

§. 6.

EAndem ob causam tanti usus est unguentum de arthanita; præfertim si addantur quædam emollientia, nec non simul stimulantia, v. g.

℞. Ung. de arthan. ℥j

neruin. ℥iij

de alb. ℥ss

ol: rut. ℥j

fell: bub: ℥ij

spir: C. C. ℥ss

M. f. Linimentum.

De Unguentis attenuantibus.

§. 1.

Unguenta sunt medicamenta pingua, inter olea & emplastra, siue linimenta & balsama media, instar mellis fermentati, ex diversi generis simplicibus conflata, externo usui imprimis dicata. Olim comprehendebantur cerata & unguenta sub eadem classe, quemadmodum hodie unguenta cum linimentis; nec certe adeo male, quia vix ab invicem differunt, nisi consistentia.

§. 2.

Componuntur autem vulgo ex oleis, adipe animalium, pulveribus herbarum & radicum, imo & florum atque seminum; ita quidem, ut ordinarie, ad proportionem unciam unius olei, sumantur drachmæ duæ ceræ & pulverum drachma una.

§ 3.

Confici possunt & cum & absque igne, hocque si fiat, vocatur unguentum nutritum, quoniam agitatione & conquassatione
om-

omnium continuata mutuo quasi nutriuntur: tale est unguentum de lithargyrio: v. g.

℞. *Litharg. solar. tenuiss: lævig. ℥iv*

ol: cappar:

acet: vin. aa. q. s.

Belgarum blaauwſel q. s. coloris ergo.

Agitentur in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo, donec consistentiam habeant

Unguenti; cui add.

Empl: de oxycroc. vel

cerot: de cumin. ℥ij

M. f. Ung. spiss.

Vel ℞. *ol: aneth.*

chamon.

euphorb. aa. ℥ss

thereb.

lumbr. terr. aa. ℥iij

ſev. bircin. ℥ij

adip. hum: ℥ss

croc. ℥j

cera q. s.

M. f. Unguent.

Vel ℞. *Ung. de arthan.*

nervin. aa. ℥ss

ol: C. C. ſæt. ℥ij

croc. ℥ss

bals: peruw. ℥ij

M. f. Ung.

Animadversiones in Unguenta attenuantia.

§. I.

E Venit haud raro, ut ægrotantes pinguia ferrè nequeant, quia cutis inde inflammatur & pustulas contrahit. Hoc ergo in casu

ad normam sequentis Unguenti plura concinnari possunt.

℞. *Succi mucilaginosi rad: symph: maj.*

rad: bard.

lapath: aa. ℥.℥

chelid. min. ℥iv

herb. semperviv. maj. M. iij

cochlear. M j

Coq. simul & despumentur, S. A. donec consistentiam adipiscantur

Unguenti. Postea add:

Pulv. solidag. saracen. ℥i℥

aloës ℥i℥

champeræ ℥℥

M. f. Unguentum.

§. 2.

Sunt Medici, qui volunt, quod ad *oleorum* ℥xij, necessario addendæ veniant *cerae* ℥iij, melior tamen & major eorum pars, pro re nata, dosin eandem minuunt, resinasque alias majoris virtutis & gummata substituunt, ita tamen, ne quantitas horum ita augeatur, ut poros cutis nimis obstruat. Notandum tamen est, quod æstate paulo major *cerae* copia toleretur, quam hyeme.

§. 3.

Non necessum est, ut herbæ, unguenta ingressuræ, ante confectionem macerentur: merum enim est temporis dispendium: namque recentes herbæ bene contusæ, & s. a. præparatæ vires suas satis unguentis communicant, ope decoctionis.

§. 4.

Quotiescunque resinosa oleis adduntur, notare juvat, quod sub finem liquefactionis pulveres miscendi ipsis veniant, quia, si vehementius coquantur, aduruntur, nec bene cæteris permiscuntur, sed in glebas abeunt in fundo.

§. 5.

§. 5.

IN partibus denudatis nervosis & ossibus, præsertim capitis, caute adhibeantur pingua, ne exoriatur inflammatio, gangræna & caries.

De Emplastris attenuantibus.

§ 1.

Rursus affinia sunt unguentis emplastra, respectu pinguedinis, sed duriores habere debent consistentiam; nec opus est Magistralia hic proferre, quia officinalia prostant utilia quamplurima; si tamen quis mixtiones amet, sequatur seqq. formulas.

℞. *Empl. sticht: Croll:*
diapalm: aa. ℥ij
bals. caparv ℥ss
cerot. de cum: ℥vj.
 M. f. Empl.

Vel

℞. *Sem: zedoar. ℥ij*
fulig. splend: Div
cinnab: vulg. Dij
thereb: ven: ℥iſs
empl: de ran. simpl: q. s.
 M. f. Empl.

Vel ℞. *rad: bryon:*

cyclam:
cucum: asin:
lil. alb. aa. ℥ij

Coq. in f. q. aq: font: & vin: postea contund: & add:

gum: ammon:
bdell.

opop: in oleo sesami solut. aa. ℥j

B b 3

sim.

sim. columb.

caprill. aa. ℥ss

labdan:

styr. calam: aa. ℥iij

pic: naval q. s.

M. f. Emplast.

Animadversiones in Emplastra attenuantia.

§. 1.

SI pinguedo emplastrorum cuti teneræ noceat, pustulasque producat, lavari prius debent & malaxari, vel cum vitellis ovorum subigi.

§. 2.

Non opus est in dies nova imponere emplastra, quia vires suas diu propter visciditatem retinent; superior ergo emplastri pars auferri leviter potest cultro vel spatula.

§. 3.

EMollentia semper calidioribus attenuantibus jungenda sunt, in tumoribus duris & schirrhosis: hi namque secus indurantur ulterius.

§. 4.

ANtequam emplastra imponantur, pars affecta fricanda venit panis calidis, vel etiam fovenda, spongiâ in decoctum calidum immersâ.

De Apophlegmatismis attenuantibus.

§. 1.

Dividuntur apophlegmatismi in siccos & fluidos: sicci vocantur in specie masticatoria, fluidi vero gargarismata.

§. 2.

§. 2.

Masticatorium satis egregium nobis exhibent semen finapios, radices angelicæ, gentianæ, pyrethri, in aceto maceratæ, &c.

§. 3.

Gargarismata vero fiunt vel coquendo radices appropriatas, herbas, semina, baccas, &c. quemadmodum supra vidimus in decocto; vel mixtione simplici aquarum destillatarum, additis tincturis & syrups &c. convenientibus. e. g.

℞. rad. angel. ℥ss
 bryon. ℥iij
 herb. cheref:
 malv: aa. M. ℞
 sem. fœn. dulc. ℥iij
 liquirit. ras. ℥ss
 bacc. junip. ℥vj.

Coq. in f. q. aq: commun: & vin: gener: colatura ℥xvj, detur usui

Gargarisma

Vel

℞. Aq. byssop ℥vj
 ros. ℥j
 tberiac. simpl. ℥ij
 vit. Math. ℥vj
 elix. prop. Par: ℥ij
 sal. prunell. ℥iss
 mell. ros.
 mercurial. aa. q. s. ad gratiam
 M. f. Gargarisma.

Animadversiones in Apoplegmatismos.

§. 1.

Nonnulli globulos efformant masticatorios ex mastiche, cera, olibano, &c: sed minus appropriati sunt, quia inter dentes viscidis suis particulis hærent, & nausæam ægro conciliant.

§. 2.

Acriora masticatoria, non sunt usurpanda, ne quædam corpuscula cum saliva deglutiantur & vomitum vel pejora symptomata pariant, quapropter abstinendum est ab semine staphidis agricæ, præsertim infantibus.

§. 3.

Non quidem Apoplegmatismi adeo præscribuntur ad caput purgandum, quemadmodum voluere Veteres, quam quidem ad vasa salivalia deobstruenda. Non tamen negamus subtiliores quasdam masticatorii particulas subire caulas palati (quemadmodum vocat cavernulas, juxta papillas linguæ, Lucretius) ulteriusque ad partes remotiores transferri.

§. 4.

Masticatoria non nisi raro hodie præscribuntur, sed gargarismata frequenter, & quidem utiliter in angina, aphthis, ulcere oris, vacillatione dentium, hæmorrhagia, odontalgia, aphonia, &c.

De Pessariis attenuantibus.

§. 1.

Pessarii, sunt medicamenta solidiora, quæ sinui pudoris insinuantur, nonnunquam figuræ oblongæ, nonnunquam retundæ.

§ 2.

Componuntur ex pulveribus radicum, herbarum, feminum, salium, &c. addendo s. q. mellis ad duritiem cocti. e. g.

℞. castor. pulv: ʒj

aloës ʒj

myrrh: ʒj

borac: ven: ʒʒ

moscb: gr. v.

M. f. pulvis, qui melle ad sufficientem consistentiam cocto redigatur in pessarium.

Vel

℞. Elect: hier: picr. ʒj

trocb: de myrrh: ʒij

sal: gemm: ʒj

ok: sabin: ʒʒ

M. f. s. a. cum melle cocto pessarium.

Animadversiones in pessaria.

§. 1.

Rarissime præscribi solent hodie pessaria, præsertim pro virginibus, sive puellis, quia pudorem producunt, veneremque stimulant, & aliquando Medicum simul infamant; quapropter in casu necessario conjugium est commendandum.

§. 2.

Non est, quod metuamus in pessariis ingredientia fragrantia, quæ alioquin facile passionem hysteriicam producunt, si naribus admoveantur: nam, sinui pudoris dum admoventur, contrarios sortiuntur effectus.

Cc

CAPUT

C A P U T V.

De Emollientibus in genere.

§. 1.

ATtenuantibus quidem affinia quodammodo videntur malactica, five emollientia; veruntamen diversis plane modis operantur: illa enim humores crassos dividunt (uti supra monuimus) ac discernunt; hæc vero, particulis suis flexibilibus, lubricis, & mollibus, pororum canaliumque latera dilatant & laxant; nec non, vaginarum instar, acuminatas, rigidasque particulas ita involvunt & coercunt, ut nec staminibus partium solidarum, nec consuetæ sanguinis texturæ (nisi immodice & inconsiderate adhibeantur) nocere possint.

§. 2.

Diximus nempe, initio capitis præcedentis IV^{ti}, quod notabiliter sublata particularum sanguinis & humorum mutua proportione, homogeneæ facile associantur homogeneis, componantque crassiores moleculas, quæ non conveniunt cum diametris canalium, unde oriuntur obstructions, imo & hoc modo indurantur & exsiccantur, dum subtiliores fluidioresque partes abeunt. Huic ergo incommodo ut obviam eat rationalis Medicus, necesse habet, ut accedat ad emollientia & lubricantia, quæ anguillarum vel lumbricorum in modum sese undiquaque insinuant, viamque crassioribus, constantioribusque facilitent: talia autem sunt sequentia.

Radices; Althææ five bismalvæ, cæpæ sub cineribus tostæ, china, falsaparillæ, consolidæ majoris five symphyti, lilior: alborum, raparum, liquir: glandis terræ, &c.

Herbæ; Althææ, borraginis, hyperici cum toto, lentis palustris, malvæ, parietariæ, plantaginis, portulacæ, tussilaginis, liliorum alborum, brassicæ, betæ, verbasci, violarum, &c.

Flores; Chamomillorum, liliorum alb: hyperici, malvæ arborecentis five hortensis, nymphææ, rosarum pallidar: violarum, &c.

Semina; Althææ, cannabis, lini, ciceres rubri, citrulli, cucumeris,

ris, cucurbitæ, cydoneorum, erucæ, fœnugræci, hordei, lentes, melonum, milii folis, orizæ, psyllii, &c.

Fructus; Amygdalæ dulces, cacao, dactyli, ficus, jujubæ, siliquæ dulces, paslulæ majores, & minores, &c.

Gummata & succi inspissati; Ammoniacum, arabicum, tragacantha, amyllum, ichtyocolla, sarcocolla, &c.

Adipes; Anatum, anguillæ, anserum, gallinæ, hominis, lupi, urfi, butyrum insulsum, & cremor lactis, sapo, œsypus, sebum, sperma ceti, &c.

Composita; Aquæ borraginis, lilior: alborum, spermat: ranarum, lactis alexiter: , florum fabar: , &c.

Conservæ; Nymphææ, rosarum pallidarum, symphyti, violarum, &c.

Emplastræ; Diachylum cum gummatibus, meliloti, mucaginum, de spermate ceti, de betonica, &c.

Oleæ expressa; Amygdalarum dulcium, lini, olivarum, ovorum, de palma, hyperici, liliorum alborum, lumbricorum terrestrium, nymphææ, rosarum, violarum, &c.

Species; Diatragacanthi frigidi, diamargariti frigidi, pulvis comitissæ Kent, pulvis de chelis canceror: &c.

Syrupi; Althææ Fernelii, byzantinus, violarum, jujubinus, saccharum penidiat:

Trochisci; Bechici, & albi rhasis.

Unguenta; Althææ compositum, pectorale, pomatum, refrigerans Galeni, rosatum, alabastrites, &c.

Animadversiones generales in usum emollientium.

§. 1.

QUoniam emollientium particulæ sunt valde molles & flexiles, quæ facile reflectuntur, occurrendo partibus constantioribus, idcirco eleganter & utiliter iis adjunguntur attenuantia appropriata, quo facilius subire valeant canales angustiores.

§. 2.

QUæ interne sumuntur emollientia, funguntur magis officio medicamenti palliati, quam veri, quia motione sanguinis circulari eorum hamuli & ramuli atteruntur, complanantur, & in

spicula irregularia convertuntur, ita ut haud raro postea malum exasperent, nisi cautio accedat perfecta; ita quoque vulgo videmus lactinia, syrupos & similia emollientia facillime acescere & rancedinem contrahere. Quapropter hallucinantur ii, qui febrem hecticam & corporis consumptionem lacticiniis & emollientibus solis sanare satagunt.

De Decoctis Emollientibus.

§. 1.

AD generalem normam, præcedente capite de decoctis datam, exemplum emollientis decocti sit seq.

℞. rad: alth: ℥i℥
 chin: ℥j
 contrajerv. ℥iij
 herb: verbasc.
 alth: aa M. j
 hysoph. M. i℥
 sem: 4 frig: maj. aa ℥i
 ficuum ping: paria iij

Coq. in f. q. aq: font: sub finem decoctionis addendo

hydromell: ℥iv

Colatura ℥i℥ detur usui, ut

Decoctum emolliens.

Vel

℞. rad: irid: flor. ℥iij
 scorzon: ℥iij
 alth. ℥i℥℥
 liquirit. ℥vj
 herb: malv.
 hysop: aa M. j
 bacc: junip: ℥vj
 sem: fæn: dulc. ℥℥
 siliq. dulc. No. x

Coq. f. a. in aq. font: ad ℥iij

M. f. Decoctum.

Animadversiones in Decocta emollientia.

§. 1.

Minori semper dosi hujus naturæ decocta præscribenda veniunt, quam attenuantia: prius enim & facilius acescunt, situm contrahunt & corrumpuntur.

§. 2.

Emollientibus decoctis nunquam, vel rarissime addenda sunt acida, quia partes integrantes ilico secessionem ab invicem faciunt, & compositum corrumpitur. Hinc rarissime vina Medicata emollientia præscribi solent, quia vinum multum possidet acidi.

§. 3.

Compositionis tamen modus patere potest ex annexa formula,

℞. Rad: scorzon: hispan:
 petrosel.
 gramin: aa ʒj
 alth: sicc. ʒss
 sem: 4 frig: min. aa ʒss
 liquirit: ras. ʒss

Incisa & grosso modo contusa infundantur in f. q. vin: canariensis, vel hydromellis.

M. f. Vinum medicatum emolliens.

§. 4.

Nunquam crassiora vel dulcia nimis reddenda sunt hæc decocta, ne appetitus prosteratur, ventriculusque cum intestinis, viscoso humore obducatur.

De Mixturis Emollientibus,

Ex: gr.

℞. Aq: borrag.

fl: pap: err: aa ℥ij

nymph.

rosar. aa ℥β

tinct: op: gutt. xxx

syr: de alth. ℥j

mandib: luc: pisc. pp. ℥ij

M.

Vel

℞. Aq: flor: til.

rosar. aa ℥i

meliss.

chamom. aa ℥x

ras. dent: apr. ℥j

corall: alb: pp. ℥β

syr: jujub. ℥vj

M.

Animadversiones in Mixturas emollientes

§. 1.

PRæstat emollientia omnino sub forma decoctorum, emulsionum, haustus, boli, & pulveris interne adhibere, quam sub forma mixturæ: pingues enim sive ramosæ eorum parriculæ sibi mutuo facillime associantur, ægrotoque, præsertim delicatulo, nauseam præbent.

§. 2.

NOta, quod, licet quamplurima extent olea emollientia, eorum tamen nulla mixturis sint addenda, quia expressa sunt, nec aquosis bene uniri possunt; attamen in usum extemporaneum propiari possunt cum fructu, sub forma haustus: Ex: gr.

De Haustibus emollientibus.

℞. ol: amygd: dulc: rec: exp. ℥ss
 vin: malvat: vel canar: ℥iij
 suc: raph: hisp. ℥ss
 ocul: cancr. pp. ℥ss
 syr: de alth: Fern. ℥ss
 M. f. Haust.

Vel

℞. Aq: lact: alexit: pharmacopææ Lond. ℥ij
 bord. ℥iss
 pulv: è chelis cancr. ℥iss
 syr: de alth. ℥ss
 M. f. Haust.

Animadversiones in Haustus emollientes.

§. 1.

Tanta non opus est in haustibus hisce ἀνεξέβεια, respectu intimæ mixtionis, ac quidem in præcedentibus mixturis, quia simul & semel hauriuntur; & immediate ante assumptionem liquor bene conquassetur: sic enim ingredientium particulæ satis miscebuntur.

§. 2.

Nauseabundis hominibus hæ mixturæ & haustus, præsertim si fuerint pinguiores, non adeo bene conveniunt, quia vomitum cient; nisi forte ista fuerit Medici intentio.

De Emulsionibus emollientibus.

§. 1.

Emulsio est Medicamenti quædam species liquida & potulenta ex medullis fructuum, seminumque contusis, & cum conveniente vehiculo mixtis, hocque respectu differunt a ptisanis, quia hæ coquantur, istæ vero non item: ex: gr.

℞.

℞. *Amygd: dulc: decort.* ℥vj
sem: 4 frig. maj. aa ℥j
papav: alb. ℥ij
lin. ℥i℥

Contund: in mortario lapideo cum pistillo ligneo, addendo f. q. aq: hord: (calidæ nempe tempore brumali, frigidæ vero, tempore æstivo) colaturæ ℥ij add:

Aq: ros.

cinnam. aa ℥j

pulv. de chel. cancr. ℥ij

syr. de alth. ℥vj

M. f. Emulsio.

Vel

℞. *Nucl. persic.*

ceras. aa ℥ij

amygd: dulc: decort. ℥vj

hord: mund: ad crepaturam coct. ℥j

Contund: ut a. e. addendo

aq. meliss. &

fragar. aa p. æq.

Colatur. ℥xvj add.

aq. cinnam. ℥i℥

fulap. ros. q. s. ad gratam dulcedinem

M. f. Emulsio.

Animadversiones in Emulsiones.

§. 1.

ELigenda sunt semina recentiora, five annua, non vero vetusta (excepto *semine bombacis*, quod ex Syria, Cypro & India advehi solet, adeoque recens esse non potest) quia rancidæ emulsiones non solum sunt ingratae, verum etiam sanitati corporis obstant.

§. 2.

S*emen lini* emulsionibus & amygdalatis semper cum fructu addi potest: potenter enim lenit & emollit, alvumque subducit.

§ 3.

§. 3.

Raro Emulsiones præscribuntur ad majorem quantitatem, quam libræ unius, ut ita intra diem naturalem consumi possint, præfertim æstate, quia alias coagulantur & corrumpuntur.

§. 4.

Pulveres absorbentes bene adduntur emulsionibus, quia præcavent corruptionem, & acidum corrigunt.

De bolis Emollientibus

℞. *Gumm: arab:*
           tragac. aa ʒʒ
spec: diamarg: frig. ʒj
conserv: ros: pall.
           nymph. aa. q. s.
 Vel *syr: de alth: Fernel: ad consistentiam.*
           M. f. Bolus.

Vel

℞. *Rasur. ebor.* ʒʒ
pulv. de chel. cancr. ʒj
mass. pill. de cynog: gr. viij
conserv. flor. nymphææ q. s.
           M. f. Bolus

Animadversiones in Bolos emollientes.

§. 1.

Quando gummata, vel alia mucilaginosâ, bolis adduntur, id fit ad usum extemporaneum: mora enim solvuntur, viscidumque & ingratum reddunt medicamentum.

§. 2.

IN cholera, dysenteria, cardialgia, nephritide &c. melius emollientia præscribuntur sub forma boli, quam alia, quia constantius in ventriculo & intestinis morantur, nec adeo facile rejciuntur.

De pulveribus emollientibus,

§. 1.

℞. Amyli ℥j
 gum: arab. gr: xij
 sacch: perl: ℥j
 croc: gr. iij
 M. f. Pulvis.

Vel

℞. Spec: diatrag. frig. ℥ss
 sacch. alth: ℥j
 ocul. cancr. pp. gr. xv.
 M. f. Pulv.

Animadversio in pulveres emollientes.

§. 1.

Semina emollientia redigi prius debent in pulverem, quam bolis adduntur, ne stramina ægro incommodum pariant, sufficit eorum farina.

De pilulis emollientibus.

§. 1.

℞. Gumm. ammon: ℥ss
 tragac.
 arab. aa. ℥j

merc.

merc. dulc. gr. viij

F. s. a. Pilul.

Vel

℞. Gumm: arab: ℥j

ocul: cancr. gr. xv

troeb. alkek. ℥j

mastich. gr. xij

F. s. a. Pil.

Animadversiones in pilulas emollientes.

§. 1.

QUoniam mucilaginosæ difficulter pulverisantur aut liquoribus permiscentur, quin ingrata reddantur ægrotantibus, præstat ea semper sub forma pilularum præscribere.

§. 2.

IN tussi, catarrhis acribus, pleuritide vera, similibusque thoracis affectionibus, egregio cum levamine propinari solent, præsertim, si sperma ceti in alia formula jungatur.

De Balsamis emollientibus.

℞. Sev. hirc. ℥ss

thereb. ven.

gumm. elemn. aa. ℥iij vel iv

axung. porc. rec. ℥ijss

F. s. a. balsamum, hoc est, liquefiat primo *gummi elemni*, minutim concisum igne moderatissimo, tunc adde *te reb: sev: & axungiam*, cumque omnia optime fuerint soluta, transmittantur per telam raram, ad separandas fordes; frigefacto *balsamo* add: *bals: peruvian: ad ℥ss* & servetur ad usum tam internum, quam externum. Dosis interne est ad ℥ss in *hydromelle*, vel alio conveniente vehiculo.

Vel

*℞. frument. integr.**rad. valerian.**card: bene contus. aa ℥j**Vini alb. ℥ij*

Omnia in vase fictili vitreato angusti orificii collocentur, obturatoque vase, super tepentes cineres, horis xxiv macerentur, deinde add:

ol. hyper. ℥vj

Coq. in M.B. fervente, ad vini consumptionem, tum colentur & exprimantur: postea accipe

*thur. elect. subtiliss: pulv. ℥ij**thereb. ven. ℥vij*

Lento igne paulatim coëant, prædictoque oleo misceantur. Ita paratum erit Balsamum, quod summis extollitur laudibus ab Fabricio ab Aquapendente, Medico & chirurgo suæ ætatis maximo.

Animadversiones in Balsama emollientia.

§. 1.

QUoniam hæc balsama ut plurimum, si interne sumantur, sæpius appetitum pinguedine sua & crassitie prosternunt, ructusque excitant multos, ac nidorosos, idcirco præstat eadem exigua quantitate commendare, vel solis externis usibus servare.

§. 2.

ASfumenda veniunt balsama cum ovo forbili, vel melle aut conserva potius, quam cum alio vehiculo fluido, id quod tamen semper calefaciendum prius erit.

§. 3.

ALtero, vel tertio, imo etiam quarto quovis die balsama usurpata meliorem, ob rationes memoratas, sortiuntur effectum: melius

lius enim ita virtus eorum distribuitur, primæque corporis viæ minus pinguedine onerantur.

De Conditis emollientibus.

§. 1.

℞. *Conserv. ros. pall:* ℥ij
spec. diatrag. frig. ℥ij
sem. cannab. pulver. & cribr: ℥j
syr. de symph. q. s.
 M. f. Conditum.

Vel

℞. *Elect. de succ: ros:* ℥iſſ
pulp: pass: maj:
mucil. sem: cydon aa. ℥ij.
spec: diamarg: ℥iſſ
syr. jujub. q. s.
 M. f. Conditum.

Animadversiones in Condita emollientia.

§. 6.

Condita emollientia magis in genere usualia sunt, quam condita attenuantia contra affectiones thoracis: veruntamen ubique parca manu sunt distribuenda, quia visciditatem & acorem vel producunt vel augent.

§. 2.

Diu sunt ore detinenda, nec statim deglutienda, quo vires eorum immediate per rimam epiglottidis pervenire valeant ad pulmones.

De Clysteribus emollientibus.

℞. *rad. alb.*

lib. alb. aa. ℥j

D d 3

fol.

fol. malv.

mercurialis aa. M. ij

flor. chamom.

melil. aa. M. ſ

Coq. in f. q. aq: comm: colat: ℥viii add:

elect. lenit. ℥iſ

ol. lil. alb.

mell. mercurial. aa. ℥j

M. f. Clyster.

Vel

℞. *Lact. bubul. rec. coct ℥viii*

tereb. ven. vitello ovi dissol: ℥ſ

mell. mercur.

ros: aa. ℥ſ

M. f. Clyster.

Animadversiones in clysteres emollientes.

§. I.

Non solum hi clysteres utilissimi sunt in affectionibus intestino-
rum dolorificis & eorum exulcerationibus, verum etiam re-
num, vesicæ & uteri; quia vicinia harum partium admittit insig-
nem consensum, respectu vasorum, nervorum, &c. per quorum poros
effluvia clysterum calide injectorum haud difficulter penetrant,

§. 2.

Nota, quod *theriaca recens*, vel *diascordium*, aut *philonium Me-
sue*, aut *requies Nicolai*, similibus clysteribus ad ℥iſ addita,
stupendos sæpe edant effectus, in enumeratis affectionibus, do-
loremque mitigando, symptomata minuant & blandam quietem affe-
rant.

§. 3.

§. 3.

Aliquando etiam cum fructu additur *sebum hercinum*, sed tunc observandum, quod *vitello ovi* prius fit dissolvendum: alias enim mox congelascit: ex: gr.

℞. fol. *verbasc.*
malv. aa. M. j.
flor. chamom.
pap. rhœad. aa. p. ij
semin. cannab.
lin. aa. ℥i℥.

Coq. in f. q. *lact. bub. rec.* In colat: ℥viiij dissolv:
sev. hirc. ℥℥ cum *vitello ovi unius*
req. Nicol ℥ij
 M. f. clyster.

§. 4.

PRo iis, quibus res angusta domi est, non opus est magna ingredientinum farragine: etenim solum *jusculum carnis pingue*, vel *tac* cum *butyro* aut *oleo communi* sufficient.

De Cataplasmatibus emollientibus.

℞. *Cepar. alb.* No. ij
rad. alth. ℥vj
lil. alb. ℥i℥
sem. eummin.
lin. aa. ℥℥
alb. græc. ℥vj
sterc. columb. ℥℥

Coq. in f. q. *cerevis: dulc:* contusis & per setaceum trajectis add:
vitell. ovor. No. ij
croc: ℥i℥
 M. f. Catapl.

Vel

Vel

*℞. rad. alth.**lil alb. aa. ℥i℥**fol. hyoscyam. M. i℥**matv. M. j**salv. M. ℥**bacc. junip: rec: ℥j**sem. fœnuigr. ℥x*

Conscissa & contusa coquantur in f. q. *lact: vacc: dulc:* clauso vase per horam; trajectis per setaceum add.

mic. pan. alb. q. s. ad consist.

Caplasm.

Animadversiones in Cataplasmata emollientia.

§. 1.

EVenit haud raro, quod in principio applicationis dolores au-
geantur, sed tamen idcirco ab eorum usu non est de-
sistendum: ratio enim est, quod materia peccans, mediante calore,
& virtute ingredientium, ad majorem motum concitata partis affe-
ctæ fibras vehementius paulo expandat & lancinet; id quod ad sup-
purationem requiritur, verum postea non solum dolor cessat, sed &
doloris causa tollitur, apostemate videlicet rupto aut aperto.

§. 2.

SUCCUS lumbricorum terrestrium, cum quarta parte millepedum,
talibus cataplasmatibus additus mirandos sæpe sortitur effectus.

§ 3.

EX iisdem ingredientibus facili negotio componuntur fomenta,
modo omittantur, vel eliminentur crassiora farinacea, ita ut
reciprocè venire debeant, jam ut fomenta, jam vero ut cataplasma-
ta,

ta, tuncque meliores edunt effectus, teste Verulamio, in Sylva Sylvarum, experimento 60, ubi sequentem in modum loquitur: *Plurima sunt medicamenta. quæ, per se, nullam curam faciunt, & fortassis noxia sunt; sed applicata certo ordine, unum post alterum, magnam curam faciunt, ipse experimento didici, remedium adversus podagram, quod raro sefellit, sed abegit spatio 24 horarum. Primum est puls applicanda, deinde balneum aut fomentatio, postea emplastrum: puls laxat poros, humoremque peccantem aptum reddit exhalationi; fomentatio prolicit humores in modum vaporum, sed respectu viæ a pulte factæ, modice extrahit, nullosque præterea aliunde trahit. Emplastrum est modice adstringens, quod ita repellit, ne novus humor incidat, id est, ne nova oriatur obstructio. Puls applicanda est ad spatium horarum duarum vel trium; fomentatio ad quadrantem aut paulo longius, præcalide adhibenda, & septies octiesve repetenda; emplastrum continue applicandum, donec pars confirmetur.*

Formula autem pultis est sequens:

℞. Panis similag. ℥iij

Medullam tantum minutim conscissam coque in lacte dulci, donec coalescat in pulticulam, adde in fine

ros: rub: pulv. ℥i℥

croc: ℥℥

ol: ros: ℥j.

Linteolo illinatur & applicetur, tepide ad horas tres.

Formula balnei, sive fomentationis est sequens:

℞. fol: Salv. M. ℥

rad: cicut. concis: ℥ij

bryon. ℥℥

fol: ros: rub: pug. ij

Coq. in olla, aqua repleta, in qua *chalybs* extinctus fuerit, donec liquor ad quartam partem consumptus fuerit; percolatione facta, adde

Salis nigri P. ℥

Admoveatur cum panno coccineo aut lana coccinea intincta in liquore calido; tinctura septies repetatur; fiantque hæc spatio quadrantis, aut paulo plus.

Formula emplaftri est fequens :

℞. *Empl: diacalci.* q. s. parti tegendæ.

Diffolvatur in *oleo rofarum*, tali confidentia, ut adhæreat; illinalinteolo tenui, & applicetur.

De Sacculis emollientibus.

§. 1.

℞. *farin. bord: ℥iij*
sem. lin. ℥ss
flor: chamom.
melit: pulv. aa. M. j
camph. ℥ss
sal: comm ℥iss

M. f. Species pro duobus Sacculis.

Vel

℞. *Rad: alth.*
rub: tinct. aa. ℥iss
sem. papav. alb. ℥ij
flor. pap. err. P. iij
farin. bord: ℥j
sal: comm. ℥iss

M. f. Species pro duobus Sacculis.

Animadversiones in Sacculos emollientes.

§. 1.

HUjus naturæ facculi maximopere funt laudandi in deliriis, febribus ardentibus, doloribusque lumborum & abdominis, iisque cum fructu adduntur *summitates absinthii*, præsertim in vigiliis continuis; tuncque cervici & capiti imponendi funt facculi calide.

§. 2.

IN dolore nephritico, ut & arthritide, mulierculæ non male loco talium facculorum, majorem alium ex molendino petatum beneque calefactum accommodant parti affectæ, & circum-volvunt; sed tamen latera faccorum talium delicatulis habentur nimis rudia & aspera.

De Linimentis Emollientibus.

℞. Ung. popul. ℥iij
       de alb. ℥ij
 ol. palm: ℥iſſ
       tereb: ℥j
 pulv. millep: ℥ſſ
 croc. gr. iij
 M. f. Linim.

Vel

℞. Ung. de alb. comp: ℥j
       arthan: ℥ſſ
 ol: lil: alb:
       hyper:
       scorpion: aa. q. s.
 M. f. Linim.

Animadversiones in Linimenta emollientia.

§. 1.

QUibus lubet habere linimenta spiffiora, adjungat pauxillum ceræ, vel minuat oleorum quantitatem.

§. 2.

NON male quoque linimentis adduntur convenientes pulveres, quales sunt *feminiſ byoſcyami*, *ſtercoris muris*, *millepedum*, *croc*, *aloës*, *myrrhæ*, &c.

§. 3.

A Xungia humana sola, unguento de althæa composito mixta, satisfacere potest plurimis circumstantiis.

De Emplastris emollientibus.

℞. Empl. de mucil.

melil: aa q. s. tegendæ parti affectæ.

Malaxentur cum pauxillo olei hyperici.

Vel

℞. Empl. de beton part. ij

diacb. cum gumm. part. j.

Malaxentur cum ol: palmæ.

M. f. Emplast.

Animadversiones in Emplastra emollientia.

§. 1.

SI tumor longe lateque diffusus fuerit, emplastra emollientia raro, aut nunquam sunt imponenda, nisi curæ palliativæ gratia, in casu frigido: virtus nempe emplastrorum non sufficit magno illi malo curando, sed sæpissime poros magis obstruunt. In casu vero calido pinguedine sua rancida idem præstando, & salia plura acria suppeditando, inflammationem non solum augent, sed & gangrænam producere valent.

§. 2.

UBi tamen *emplastrum* aliquod in casu calido imponendum occurrit, tunc *spiritu vini* prius bene malaxetur *capburato*, vel adhibeatur *unguentum nutritum* spissius cum *oxycroceo*.

CAPUT VI.

De Anodynis sive Paregoricis, Narcoticis & Hypnoticis.

§. I.

EMollientibus aliquomodo affinia sunt anodyna, sub quorum classe etiam hypnotica & narcotica comprehendi possunt. Sunt propterea hujus naturæ medicamenta plurimis in affectionibus utilissima, & tanquam *ἰσὺν θεῶν χείρας*, urgentibus doloribus, vigiliis, aliisque gravioribus symptomatibus; ita ut, licet mali causa in integrum non tollatur, saltem ad tempus refrænetur, & suffocetur, quo Medicus opportunum tempus accommodare poterit ægrotantis restitutioni. Hoc etiam, maturo animo, consideravit magnum illud Angliæ decus Verulamius, Augm. scient: lib. 4. cap. ij. ubi dicit: *Etiam plane censeo ad officium Medici pertinere, non tantum, ut sanitatem restituat, verum etiam, ut dolores cruciatuque morborum mitigentur; neque id ipsum solummodo, cum illa mitigatio doloris, voluit symptomatis periculosi, ad convalescentiam faciat & conducat; imo vero cum, abjecta prorsus omni sanitatis spe, exitum tantum præbeat e vita magis lenem & placidum: siquidem non parva felicitatis pars, quam sibi tantopere precari solebat Augustus Cæsar, illa *ὑδάραστα*, quæ etiam observata in excessu Antonini Pii, quando non tam mori videretur, quam dulci & alto sopore excipi. Scribitur etiam de Epicuro, quod hoc ipsum sibi procuraverit: cum enim morbus ejus haberetur pro desperato, ventriculum & sensus meri largiore haustu & ingurgitatione (quam bonus omnis odit) obruit, unde illud in Epigrammate:*

- - - - *Hinc stygias ebrius hausit aquas.*

Vino scilicet stygii laticis amaritudinem abstulit.

§. 2.

Sed ut rem paucis clare & distincte, quantum possibile, absolvamus; notari volumus, quod anodyna, narcotica, & hypnotica triplici modo sint consideranda: quædam enim, ut emollientia, particulis constant viscosis, quibus partim acrimonia salium corrosiva, quæ

dolores producit mordaces, veluti ensis, vagina includitur; partim sanguis & humores incrassantur, ita ut in partem affectam non adeo vehementer, ac prius, proruere valeant, nec spirituum copiam insignem suppeditare, vel influxum eorum vehementem & irregularem producere. Quædam vero particulis gaudent acuminatis, insigniter penetrantibus, motui sanguinis consueto, sive naturali, & humori peccanti acri adversis atque inimicis, ita ut hujus vis infringatur & obtundatur, non secus ac duo instrumenta acuta allisione mutua & reciproca hebetantur. Quædam denique particulis suis determinatis, quarum exactam magnitudinem & figuram ostendere, nemini hætenus concessum est, motum sanguinis irregularem cohibent, partim coagulando, ut *opium*, *hyoscyanus*, *mandragora*, *cynoglossa*, *datura indornm*, &c. partim subtiliores sanguinis particulas ex corpore dissipando, ut *crocus*, *camphora*, &c. Profecto alias concipere nos non possumus, quomodo anodyna & narcotica, exigua prorsus dosi, v. g. ad gr. j, ij vel iij, tam insignes sortiri possint effectus: nulla enim videtur proportio, inter visciditatem exiguæ istius doseos, & totam massam sanguineam incrassandam, humoresque acres obtundendos, præsertim quoniam in ventriculo, intestinis, vasis lacteis, glandulis, corde, &c. magnam subire debent mutationem, virtutisque imminutionem.

§. 3.

Dicimus itaque libere, quod similia operentur, ratione ætheris, quem in sanguinem introducunt, valde constantis, quo mediante, determinatio motus in æthere, sanguini consueto & naturali, vehementer mutatur atque invertitur, ita ut primæ guttæ immutæ, successive alias in sui naturam convertant, vel in sui motus determinationem abripiant, donec tota massa sanguinis fuerit incrassata, & ratione prioris irregularis sive vehementioris motus pacata. Quid ergo respondendum interrogantibus, an hypnotica & narcotica, calida sint an vero frigida; vel, quod propemodum idem est, an sanguinem fluidiorem reddant, an crassiolem? Respondemus, utrumque certo respectu dici posse, namque anodynum in hoc, e. gr. sudores non solum movebit, sanguinemque quadantenus attenuabit
(quan-

(quanquam rarissime) in illo, ex adverso, sudores quidem forte fortuna movebit, sed sanguinem non attenuabit. Ad classẽm autem anodynorum & hypnoticorum, exceptis iis, quæ capite præcedente enumerata fuere, sunt sequentia:

Simplicia.

Radices: mandragoræ, hyosciami, cynoglossæ.

Herbæ: anethi, betonicæ, sambuci, violarum, hyosciami, chærefolii, cicutariæ, mandragoræ, papaveris, folani, tabaci, lactucæ, sempervivi majoris, nepethæ.

Semina: papaveris, hyosciami, lolii, lactucæ, femina quatuor frigida majora.

Flores: hyosciami, papaveris, croci, violarum, nymphææ, rosarum pallidarum.

Succi inspissati: opium, caphura, succus mandragoræ.

Animalia: lac dulce, butyrum insulfum, æsypus, vitelli ovorum, carnes animalium recentes, omentum, pulmones animalium recens mactatorum, medullæ offium, axungia & adipēs, sebum caprilum, ovillum, cervinum, hircinum, &c.

Mineralia: talcum, nitrum, sulphur commune, & vitriola pleraque mineralium.

Composita:

Aqua violarum, nymphææ, lactucæ, portulacæ, folani, rosarum, papaveris erratici.

Conservæ: violarum, nymphææ.

Electuaria: theriaca recens, diafcor^d: Fracastorii & Sylvii, philonium Mesuæ, requies Nicolai.

Pilulæ: laudani opiat, opii soluti & iterum inspissati, postquam mediante aqua calida facta fuerit solutio & filtratio.

Tincturæ: opii tartarifata, croci caphurata;

Elixyr: camphoræ:

Olea: olivarum rec:, lumbric: terr:, ros:, chamom:, hyper:, amygd: dulc: lilior: albor: lini, vitel: ovor:, aneth:, jasmin:, keytin., sesamin:, mandragoræ, folani.

Conditæ: Caules lactucæ italicæ conditi.

Species: diamargaritæ & diatragacanthæ frigidæ.

Syrupi: diacodii, papaveris alb: & errat:, violar:, nymphææ.

Unguenta: populeum, alabastrinum, oculare.

Anim.

Animadversiones generales in anodyna, narcotica & hypnotica.

§. 1.

QUædam superiorum medicamentorum sunt anodyna, quæ per se, vel sua natura, non sunt anodyna vel hypnotica, sed per accidens somnum inducunt, quatenus vel acrimoniam dolorificam tollunt, vel mitigant & corrigunt.

§. 2.

Liberaliorem hypnotiorum dosim tuto quidem in principio februm ardentium, cum vehementibus doloribus junctarum, præscribimus, verum in augmento & statu morbi parca manu propinentur; maximaque quidem cum cautela in peste, aliisque morbis malignis.

§. 3.

Nonnullis narcotica sunt adeo infesta, ut non solum nullum somnum inducant, sed vigilias irrequietas & quasi cum delirio mixtas continuent; præstat ergo semper initium facere ab mitioribus, vel ab minori dosi.

§. 4.

In nephritide tam pituitosa quam calculosa, nec non partu difficili continuato, abstinendum est a largiore dosi opiatorum; quia expulsio requisita retardatur & supprimitur.

§. 5.

Vix nobilius medicamentum præscribi potest contra choleram; dysenteriam, diarrhæam biliosam, &c. quam *opiatum* aliquod, v. g. *theriaca recens*, *diascordium Sylvii*, &c. cum *confectione hyacinthorum*, *spermate ceti*, &c.

De Mixturis anodynis & hypnoticis.

§. I.

℞. Aq: fl: pap. err: ℥iv
 rosar: ℥j
 ther. comp. ℥iij
 tinct. croc. ℥iss
 opii cochl. ij
 spir. C. C. ℥ss
 syr. pap: errat: ℥ss
 M.

Vel

℞. Aq: nymph.
 portul. aa. ℥ij
 ther. simp. ℥vj
 ocul. 69 pp. ℥ij
 tinct. croc ℥j
 laud. op. gr. ij
 oxym: scyllit.
 M.

Animadversiones in Mixturas anodynas.

§. I.

Non solum tales mixturæ conducunt ad dolores mitigandos, verum etiam ad blandos sudores proliciendos, præsertim in morbis ardentibus: modice enim dum sanguinem increassant, efficiunt, ut sudorifera addita meliorem fortiantur effectum: ita observamus, sudores, post exercitia, ad quietem composito corpore, copiosiores prodire.

§. I.

Tinctura opii tartarifata mixturis rectius additur, quam laudanum opiatum, vel opium crudum: facilius enim cum cæteris miscetur, & subtilior est.

De Haustibus narcoticis & hypnoticis.

℞. *Aq. melifs.*
ros. aa. ℥ij
ther. simpl. ℥vj
diasc. Sylv. ℥ij
ocul. cancr. ℥j
syr. pap. err. ℥ss
 M. f. H.

Vel

℞. *Aq. bord.* ℥ij
melifs.
pap. rb. aa. ℥i
tinct. op. cochl. j.
sal. prun. ℥ss
syr. pap. alb. ℥iij.
 M. f. H.

Animadversiones in Haustus narcoticos.

§. 1.

PRæstat ordinarie dimidium haustus partem propinare pro dosi; ne nimis subito somnus producat profundiore, sique intra sesqui horam vel duarum horarum spatium æger non dormiat, hauriatur & altera dosi.

§. 2.

DOsi tincturæ *opii* veræ est ad *cochl.* ij, vel iij ad summum, & unumquodque cochlear continet granum unum *opii*.

De Bolis Anodynis.

℞. *Diasc. Sylv.* ℥ij
antim. diaph. ℥j

croc. gr. vj
syr. pap. alb. q. s.
 M. f. Bolus.

Vel

℞. *Philon. Mesuræ ℥i*
Bezoard. min: ℥j
sal. card. ben. gr. xv.
sal. prun. gr. viij
croc. gr. vj
 M. f. Bolus.

Animadversiones in Bolos narcoticos.

§. 1.

Constantius & commodius boli hi operantur in vomitu, singultu, cardialgia, cholera, diarrhæa, &c. quam fluidiora; quia non adeo facile præterlabuntur, sed materiæ peccanti efficacius obviam eunt.

§. 2.

Semper similibus narcoticorum bolis adduntur diaphoretica tam terrestria quam salina, ut materia peccans melius evacuetur.

De pulveribus narcoticis.

℞. *Sal. absinth. ℥j*
sulph. viv. gr. xv.
laud. op: gr. j vel ij
sacch. penid. q. s. ad gratiam
 M. f. Pulvis.

Vel

℞. *Sal. vol. C. C. purif. ℥ss*
ocul: cancr. pp. ℥j
pulv. pil. de cynoglossa gr. vj

F f 2

croc

croc. gr v.
ol: rosm. gutt. iv
 M. f. Pulvis.

Animadversiones in pulveres narcoticos.

§. 1.

PUlvribus quidem etiam permisceri potest camphora, ut mitius procedat operatio, sed ut plurimum ingratus esse solet ægris odor ejus & sapor; mandragora vero & hyosciamo interne rarissimo uti solent cautiore Medici.

§. 2.

CONtra cardialgiam, sive stomachi dolorem, ab humore acri & mordaci oriundum, pulveres tales sunt inæstimabiles, iisque optime additur paucillum *vitrioli martis* cum *zinzibere*. V. g. Ad hanc normam compositus est pulvis absorbens Wedeli, Professoris jeneus, in Germania famigeratissimus.

De Balneis Anodynis & hypnoticis.

℞. *Rad. hyosciami*
mandrag. aa. ℥vj
alib. ℥ij
herb. malv.
alib. aa. M. i℥
flor. nymph. M. ij
papav. rb.
hyper. aa. M. ℥
capit. pap. alb. cum semine No. ij.

Coq. in f. q. aq: comm: & lactis dulcis & F. f. a.
 Pediluvium aut Balneum.

Vel

℞. *Herb. Solan.**semperviv. maj. aa. M. iij**aneth. M. ij**sem. portulac.**lin. aa. ℥ss**flor. nymph. M. iij.**papav. errat. M. i℥**sulph. viv. ℥ss**sal: comm ℥vj*Coq. in f. q. aq: comm: pro
Balneo.*Animadversiones in Balnea anodyna & hypnotica*

§. 1.

INternis narcoticis nihil proficientibus, vel ubi eadem tuto usurpari nequeunt (modo vires ægrotantis sufficiant) maximo cum fructu talia adhibentur pediluvia, quibus etiam utiliter additur *absinthium*, quod inter narcotica vel hypnotica liquido numerare licet: vires scilicet ingredientium, particulis aquæ lubricis & glabris associatæ, facile poros & tubulos cutis subeunt & lymphæ sanguinique communicantur.

§. 2.

Postquam administrata fuerint balnea, oxyrrhodinum fronti, temporibus & nuchæ convenienter admovetur. e. g.

℞. *Aq. plantag.**solan. aa. ℥ij**rosar. ℥j**succ. semperviv. maj. ℥x**acet. scillitic. ℥ss**op. crud. ℥j*

M. f. Oxyrrhodinum.

De Balzamis Anodynis.℞. *Campbor.**myrrh.**croc. aa. ℥iij**rad. contraj.**cariophyllat. aa. ℥vj**opii ℥i℥**Alcohol vini super ligno sassaphras destillati ℥xviiij*

M.

Digerantur in fimo equino vel MB. per octiduum, vel diutius, deinde supernatans liquor a fœcibus separetur, usuique seruetur. Dosis est a gutt: xij ad xx in convenienti vehiculo.

℞. *Rad. angel: ver.**carlin.**enul. camp.**zedoar. aa. ℥ij**croc. ℥j**herb. scord.**rut. aa. M. j**cinnam. elect.**cort. citr. aa. ℥j**myrrh. elect. ℥vj**opii**castor. op aa. ℥ij.*

Conscissa & contusa infundantur in Spiritu bacc. juniperi, vel sambuci obtime deplegmati ℥ iv: stent in digestionem per xiv dies, vel diutius, sæpius interdium agitando, tunc tinctura decantetur, ci- que adde

*Spir. tartar. vol. ℥℥**sal. vol. C. C. ℥iij**spir. vitriol. vol. ℥iij**balsam. preced. ℥ij*

M. f. Balsamum.

Dosis est a gutt: x ad xx.

Animadversiones in Balsama narcotica.

VIs anodyna balsamis hisce augetur additione opii, cui tamen volupe fuerit ad externum solummodo usum præparare, sufficit sola caphura, mediante spiritu frumenti (utpote qui, spiritu vini magis est anodynus) soluta, & per destillationem volatilizata.

§. 2.

EGregia sunt ista balsama in morbis contagiosis & pestilentialibus, nisi singulares circumstantiæ usum eorum prohibuerint.

De Linimentis Anodynis

℞. Ung. populei ℥j
 croc. pulv. ℥ss
 castor. ℥ss
 sperm. cet. ℥ij.
 op. crud. ℥j
 ol. papav.
 nymph. aa. q. s.

M. f. Linim.

Vel

℞. Ungu. albastr.
 popul. aa. ℥ss
 campb. ℥ss
 opii gr. xij
 ol. lumbr, terr. q. s.

M. f. Linimentum.

Animadversiones in Linimenta anodyna.

UTilia sunt hæc linimenta in vigiliis diuturnis, nec non dolentibus hæmorrhoidibus, &c. nisi adfuerit phlegma vel inflammatio. Alias quoque ad somnum producendum efficax est sequens pomum somniferum Regis Poloniæ.

℞. Opii theb.
 ladan.
 storac. aa. ℥ij
 lign. aloës pulv.

rad.

rad. irid. flor. pulv: aa. ℥ss & ℥ij

nuc. mosch:

croc: aa. ℥j

Exacte misceantur & postea add:

mosch: orient. ℥ss

ambr: grys. ℥j

ol. lign. rhod. gutt. x

M. f. f. a. duo poma, quæ manibus tractentur donec incalescant, odorque nares feriat : pro lubitu autem suaveolentia eliminare licet.

C A P U T VII.

De incrassantibus, repellentibus & adstringentibus.

§ 1.

Ostendimus supra, quod sanguinis humorumque acredo partim per contraria salia curari possit, partim per viscosa & emollientia involvi. Hoc vero capite, alium temperandi & corrigendi modum exhibebimus, per crassa scabra & terrestria.

§. 2.

Statuimus nempe, quod quævis terrea, qua talia, poros habeant admodum amplos, lateraque pororum constantia, quodque per se exigua gaudeant motus quantitate : unde sequitur, quod spicula sanguinis humorumque corrosiva facile excipere suis carceribus possint, & constanter retinere, humidumque absorbere, ficcioreque per consequens reddere partes stabiles.

§. 3.

Notandum hic est, nos unice hic loqui de iis, quæ meræ sunt terræ exsiccantes, absorbentes & incrassantes, non vero de iis,

his, quæ per consequentiam quandam increffant atque exsiccant, qualia sunt multa volatilia, etiam fudorifera, diuretica, purgantia, salivantia, &c. quatenus magnam humidi copiam ex corpore evacuant, nec proprie id præstant, quod terrea. En autem catalogum principalium.

Vegetabilia : Ligna : fantalum rubrum & citrinum, quercinum, alni.

Cortices : alni, quercus, malicorii five granatorum, castaneæ interiores, juglandium, chinæ chinæ, calyces glandularum quercus.

Radices : pruni sylvestris, pentaphylli, rhabarbari tostæ, figilli Salomonis.

Folia : Lentisci, myrti, plantaginis, quercus, ligustri, cupressi, rubi, equiseti, umbilici Veneris, bursæ pastoris, sumach, pyri, bellidis, pilosellæ, theæ chinensium, vincæ pervincæ.

Semina : acetosæ, portulacæ, myrtillorum, sumach, acini uvarum, grana Kermes.

Flores : rosarum rubrarum, balauftiorum, cytini.

Succi condensati : Acaciæ, hypocistidis, sanguis draconis, catechu.

Succi liquidi : Acetosæ, omphacium, granatorum, forborum, mespilorum, mori immaturi, ribesior, corni, cydoniorum, vinum rubellum.

Animalia : Cornu cervi ustum, ebur ustum, penis ceti, mumia, lac ebutyratum, coagulum vituli, albumen ovi, testæ ovorum.

Mineralia : Alumen, vitriolum omne, cerussa, lapis hæmatites, pompholyx, terra sigillata, bolus armena.

Marina : corallia rubra, conchæ, os sepiæ.

Composita : Aquæ ex vegetabilibus enumeratis omnibus destillatæ.

Aceta : rosarum rubrarum, feminis sumach, catechu, cort: granatorum, &c.

Tincturæ : catechu, rosarum rubrarum, capitis mortui lapidis hæmatitidis, martis adstringens, cortic: granatorum.

Electuaria : confectio hyacinthorum & alkermes.

Condita & mellita : fructus berberorum, miva cydoneorum, rob acaciæ, rob berberorum, mel rosatum.

Pulveres : croci martis adstr: saccharum saturni, species diatrionfantalon, magisterium corallorum rubrorum, magisterium ossis sepiæ.

Syrupi: de agreſta, cydoneorum, diamoron, granatorum acidorum, myrtinus.

Trochiſci: de carabe, de rhabarbaro, de terra ſigillata, de ſpodio, ſiſ album.

Olea expreſſa: Nucis moſchatae.

Olea infuſa: cydoneorum, myrtillorum, roſarum, omphacinum ſolani.

Emplaſtra: ad rupturas Fernellii, minii, ſparadrapum, ſive tela Gualteri, de maſtiche.

Unguenta: Comitiffae, refrigerans Galeni, de bolo, album Rhaſis, diapompholigos, de minio, de lithargyrio, de lapide calaminar: &c:

Animadverſiones generales in incrassantia, &c.

§. 1.

IN cacochymicis corporibus, cachecticis, ſcorbuticis & hydropicis, raro aut nunquam propinentur adſtringentia, niſi forte in declinatione morbi, ad roborandum: nimis enim ſanguinem incrassant, & obſtructiones novas producant, veteresque augent..

§. 2.

IN fluxionibus alvi, dependentibus ab acredine ſanguinis & humorum, nunquam adſtringentia ſunt adhibenda, niſi in declinatione; ſur enim includitur in domo, violentiusque malitiam ſuam exercet impoſterum: id puta in gonorrhœa, fluore muliebri, fluxionibusque pluribus.

§. 3.

IN inflammationibus omnibus abſtinendum eſt ab adſtringentibus & repellentibus, dum viget morbus, ſed in principio & declinatione tuto adhibentur, quia levis adſtrictio, quam corroborationem vocant, tunc neceſſaria eſt; ſed alias facile producant gangrænâ & ſphacelum.

§. 4.

§. 4.

Repellentium nomine veniunt aliquando nonnulla, quæ, licet alia occasione increassent, tamen aliis in casibus non adstringunt, quin potius dividunt & attenuant: ita contusiones felicissime curari videmus oxycrato Galeni, vel aliis acetis, sive compositis, cum tamen eadem aceta alia occasione increassent.

§. 5.

Per increassantia nonnunquam adeo suffocantur mali fomites, ut ad rarefactionem perducere nequeant, vel per vasa revehentia ad sanguinem demitti: ita febres, præsertim intermittentes, longum ad tempus coerceri & supprimi possunt cortice Peruviano, alumine, nuce moschata, & similibus: sed tamen febris pejor dein revertitur, vel resultat aliud inde malum pejus priore, v. g. paralysis, hydrops, scirrhus lienis, &c. quapropter nonnisi summa necessitate urgente, rationalis Medicus talia præscribere debet.

De Decoctis adstringentibus.

℞. Rad. Arist. rot: ℥j

consol: maj.

bistort: aa ℥iss

liquirit. ℥ss

herb. osmund: regal:

vinc: pervinc: aa. Miss

bacc: junip. ℥j

passal: maj: cum arillis contus: ℥ij

Coq. in f. q. aq: font:, sub finem decoctionis addendo

vini rubr. ℥iv

Colat: ℥ iij adde

mell: ros: adstr: ℥j.

M. f. Decoctum.

Vel

℞. Lign. sant. rubr. ℥j

G g 2

cort.

cort granat. ℥ij

herb: consol: maj.

pyrol: aa. M. ij

flor. balauft:

ros: rubr: aa. P. ij

passul: maj: cum arillis contus ℥iij

bacc: laur: ℥℞

Coq. in f. q. aq: font: ad ℥iij colaturæ adde

syr. granat. ℥℞.

M. f. Decoctum.

Animadversiones in Decocta adstringentia.

§. 1.

Raro, in fluxionibus alvinis, sæpius in exulcerationibus & vulneribus, rite prius mundificatis, præscribuntur tuto; semper tamen iis addenda veniunt quædam detergentia & attenuantia, ne vel atrophiam, vel hydropem producant.

§. 2.

Nunquam diu continuandum est in usu adstringentium, quia non solum sanguinem nimis incrassant, sed & ventriculi atque intestinorum fibras exsiccant & ipsis corrugationem morbificam conciliant.

§. 3.

EX similibus decoctis componi possunt clysteres & fomentationes, contra fluxiones alvinas declinantes, imo & contusiones cranii insigniores, e. g.

℞. Rad: arist. rot.

bistort: aa. ℥j

alb. ℥ij

herb: sanic.

pyrol. aa. M. j

flor.

flor. ros: rubr:

hyper: aa. P. j.

sem: sumach. ℥j.

Coq. in f. q. aq: com: colat: ℥viii add:

mell: ros. ℥j

vitell: ov. No. j

M. f. Clyster.

Vel

℞. Herb: majoran:

salv: aa. M. j.

flor. balauft:

ros: rubr: aa. P. ij

aristol: rot: ℥ss

Coq. in f. q. aq: font: & vin: rubr: aa. p. æq. & F. f. a.

Fomentatio.

De Mixturis adstringentibus.

℞. Aq: fl: pap: rh: ℥iv

plantag: ℥iss

catechu pulv: ℥j

tinct. mart. adstr: gutt: viij

syr: myrtill: ℥vj.

M.

Vel

℞. Aq. nymph:

sigill. Salom: aa. ℥ij

troch: de terra sigill: ℥ss

sang: drac: gr. xij

laud: op: gr. j.

Syr. granat: ℥vj

M.

Animadversiones in Mixturas adstringentes.

§. I.

Commodius usurpantur mixturæ hæ, quam decocta adstringentia, subtiliusque operantnr. Quod ad haustus attinet, non

opus est ut formulas jungamus, quia dimidiata mixturæ copia faciet haustum convenientem.

De Bolis adstringentibus.

℞. *Phion: Mesuæ* ℥j
terr: sigill: ℥j
sal: prun. gr xv.

M. f. Bolus. cum pauxillo *syrupi diamor: sumendus.*

Vel

℞. *Diascord. Sylv: ℥ij*
succ: acac: ℥j
bol: armen: gr. xv.
syr. myrtill: q. s.
 M. f. Bolus.

Animadversiones in Bolos adstringentes.

§. 1.

Speciatim conducunt in fine sive declinatione fluxionum alvinarum, sed imprimis in hæmoptoë, ubi diutius ore detinendi sunt boli, ut virtus eorum immediate per conniventem epiglottidem perveniat ad pulmones.

§. 2.

Etiam tales boli maxime profunt morbis acutis & phrenitidi, modo fortiora adstringentia eliminantur, & substituantur nitrosa & caphurata.

§. 3.

Si vero ægrotans bolos deglutire nequeat, eligendi sunt pulveres v. gr.

℞. *Terr: sigill: ℥j*
caph. gr. iij
sal: prun: ℥ss
sacch: saturn: gr. iv
land: op: gr. ij

M. f. pulvis cum vehiculo aquoso conveniente sumendus.

Vel ℞. bol: armen:

terr: sigill: aa. gr. xv.

laud: op: gr. ij

campb. gr. ij

sal: saturn: gr. iv

facch: perlat: q. s.

M. f. Pulvis.

De Conditis adstringentibus.

℞. Conserv: ros: rubr: antiq: ℥ss

mir: cydon: ℥j

bol: armen: lævig: ℥ss

sang: dracon: ℥j

croc: mart: adstr: gr. viij

syr. de alth: Fern: q. s.

M. f. Conditum.

Vel ℞. rob: acac: ℥iss

magist. corall: rubr: ℥iss

spec: diatr: sant: ℥ij

sang: drac: gr. xv.

syr: cydon: q. s.

M. f. Condit.

Animadversiones in Conditis adstringentia.

§. 1.

Solent vulgo condita sumi ad magnitudinem nucis moschatae; diuque (si contra affectionem pulmonis cruentam) ore detineri debent: sed notandum, quod quamprimum sputum cruentum cessaverit, cessandum etiam sit ab similibus medicamentis.

§. 2.

AD normam istorum conditorum fieri possunt alia, ad putredinem gingivarum, dentiumque vacillationem in scorbuto graviore. v. gr.

℞.

J. BROEN EXERCITATIONES

℞. Mell: ros: ℥i
 oxym: scyll. ℥ss
 aloës luc: pulv: ℥ij
 alum: ust: ℥ss
 succ: catechu pulv: ℥ss
 spir. cochl. gutt: xxx

M. ad consistentiam opiatae tenuioris, qua mediante gingivæ illinantur & modice fricentur, intercedente penicillo, vel digito, postea os eluendum est vino rubro: interim & hoc addendum, quod interne simul usurpari debeant antiscorbutica.

De Gargarismatibus repellentibus.

℞. flor: ros: rubr.
 balaust. aa. P. iij
 passul. maj: cum arillis & acinis ℥j
 fol. quercus M. j
 scord: M. ss

Coq. in aq: chalib: f. q. colat: ℥biss add:
 syr. diamor. q. s.
 M. f. Gargar.

Vel

℞. Cort. granat:
 med: samb. aa. ℥iij
 flor. balaust: P. ij
 succ. catech. ℥j

Coq. in f. q. aq: comm: Colat; ℥bj add:
 mell: ros, q. s.
 M. f. Gargarisma.

Animadversiones in Gargarismata repellentia.

§. I.

Usum insignem habent non solum in dentium vacillatione, verum etiam procidentia uvulæ, & angina, modo mature satis adhi-

adhibeantur, nam in augmento & statu plus aliquando nocent, quam profunt, tuncque sequentem in modum fieri debet mutatio.

℞. Rad. ebul:

irid. fl:

liquir. aa. ℥iij

flor. chamom. P. ij

sambuc. P. iij

ros. rubr. M. j

ficuum par v.

alb. gac ℥ij

Coq. in decocto rapar: Colaturæ ℥ij adde

theriac. ℥ij

syr. capill: ven. q. s.

M. f. Gargarisma,

quod attenuat & modice repellit.

§. 2.

DUm hæc usurpantur, externe collo imponenda sunt cataplasmata ex ingredientibus naturæ consimilis, porroque interne utendum est attenuantibus & diaphoreticis, cum nitrosis

De Balsamis adstringentibus.

℞. Rad. bistort

arist. rot. aa. ℥j

cort. gran. ℥ss

herb. scord. M. ss

succ. catech. ℥ss

sang. drac. ℥ij

Coq. in vase clauso in f. q. vin: generos: postea F. colatura, cui

add:

spir: vin. ℥j

balsam per v. ℥j

locatelli ℥ss

M. f. s. a. Balsam.

Vel

℞. Balsam. locatelli ℥j

H h

pulv.

puls. catechu. ℥i

sang. dracon. ℥ss

bals. peru. ℥ij

M. f. s. a. Balsam.

Animadversiones in Balsama adstringentia.

§. 1.

Optimo cum successu talibus balsamis additur quoque opium, quatenus & hoc efficaciter incressat.

§. 2.

E^X farragine adstringentium eligenda, quantum possibile, sunt ea, quæ initio quidem adstringunt, sed postea blande aperiunt: talia imprimis sunt succus catechu, vitriolum album & herba Theæ.

De linimentis repellentibus.

℞. Succ. semperv. maj.

portul.

plantag. aa. ℥i ss

acet. ros.

vin. rubr. aust. aa. ℥j

ol. myrtill. ℥x

Agitentur in mortario plumbeo addendo

puls. cort. gran.

bistort. aa ℥j.

M. pro Linimento.

Vel

℞. Ung. popul.

comitiss. aa. ℥i ss

bol. armen. ℥ij

sal. satur. gr. xv

ol. omphac q. s.

M. f. Linim.

Animadversiones in Linimenta repellentia.

§. 1.

Talia linimenta conveniunt in rupturis sive herniis, postquam nempe viscera propendentia fuerint in pristinum locum restituta, & postea emplastrum adstringens superimponatur cum fascia.

§. 2.

Nihilominus pluribus in casibus præferimus ea, quæ minus sunt pinguia, & per consequens simplicia epithemata.

De Emplastris adstringentibus.

℞. Rad. consol. maj.
bistort. aa. ℥iſſ
arist. rot. ℥ij

gallar.

nuc. cupress.

cort. granat. aa. ℥iſſ

flor. balauft:

ros. rubr.

fol. querc. aa. ℥ſſ

aloës

sang. dracon.

acac.

lumbr. terr. exsicc:

thuris

masticb.

myrrh.

sarcocoll.

mumiæ aa. ℥j

picis naval.

coloph:

gypsi ust aa. ℥ij

*litharg.**bol. armen.**lap. hæmat.**chalyb pp. aa. ℥ij**terehintb ven. q. s.*

M. f. s. a. Emplast.

Vel

℞. *Empl. contra rupturas Fernelii ℥j**bals. copaiu: ℥ij**bals. peruv: ℥ss**sang. drac. ℥ij**ol: ros. q. s.*

M. f. s. a. Emplastrum.

Animadversiones in Emplastra adstringentia.

§. 1.

Maxime solent contra rupturas & fracturas usurpari, diuque super partem affectam detineri possunt & debent, nisi aliæ prohibeant circumstantiæ: quies enim hic necessaria est; verum notandum, quod scrotum & testiculi talia non facile ferant.

§. 2.

Quemadmodum supra diximus nos non multum amare pinguiora linimenta, ita idem hic repetimus circa emplastra, inter quæ melius est sequens;

℞. *Thur.**masticb.**bol. arm.**sang. drac. aa. ℥ss**farin. molend. vol. ℥j**rad: consol: maj. ℥ij**sev. ariet. ℥iij**cer. flav q. s.*

M. f. Emplastrum.

CAPUT VIII.

De Emeticis, sive Vomitoriis.

§ I.

Ventriculum variis de causis tam internis, quam internis præternaturaliter onerari, & saburra viscida obduci, notius est, quam ut longo verborum apparatu probare vel insinuare opus sit: Certe ingurgitatio copiosorum alimentorum, præsertim crassorum, terrestrium, viscosorum, salitorum & fumo induratorum, acidorum, &c. quemadmodum haud raro fieri solet in regionibus septentrionalibus, non potest non efficere, ut fermenti naturalis energia infringatur; unde nonnisi crassus, sive crudus elaboratur chylus, parsque maxima alimentorum manet indigesta, quæ lateribus ventriculi rugosis adhærens anxietates insignes præcordiorum excitat, imo & cardialgiam, anorexiam, nauseam & vomitum, præsertim tempore matutino. Chylus ergo crudus cum sanguinem notabiliter incrasset, circulatio retardatur, fermentum ventriculi inertius redditur, lassitudines subveniunt spontaneæ, &c. summatim, quod in prima coctione non rite fuerit correctum vel præparatum, id nec in secunda, nec tertia coctione corrigitur vel præparatur.

§. 2.

HUic ergo malo ut medeatur practicus, corrigere primo debet primas vias, & ex iis saburram eliminare tam per vomitum, quam secessum. Verum hæc medicamenta sunt diversæ naturæ: quædam enim operantur ratione sui salis vel acidi insensibilis, & quidem exigua quantitate, sive dosi, qualia sunt *antimoniata*, *mercurialia* & *tritolica*, modo rite præparata; quædam vero operantur ratione acrimoniæ insignis & amaritudinis, v. g. *asarum*, *bryonia*, *carduus benedictus*, *colocynthis*, &c. quædam denique operantur vel pinguedine sua, qualia sunt *olea* copiose hausta, vel quantitate insigni,

quemadmodum *aqua tepida* largius hausta : non enim solummodo quantitate *aquæ haustæ* ad contractionem insolitam ventriculus invitatur, verum etiam partes viscosæ ventriculo inhærentes, ad motum paulo majorem perductæ fibras movent irregulariter non secus, ac lumbricus, vel anguilla, &c. super cutim dum repunt, ingrattam menti conciliant perceptionem, propter quam spiritus irregulariter deorsum ad partem motam feruntur, & species convulsionum vel convulsiones ipsas excitant.

§. 3.

UT ergo melius hæc vomitoria in usum medicum venire possint, catalogum eorum primo exhibebimus, postea vero in animadversionibus particulares dabimus instructiones.

Vegetabilia : Cortices : mediani sambuci, juglandium, juli etiam earundem.

Radices : ebuli, atriplicis, asari, cyclaminis, betonicæ, bryoniæ, cucumeris agrestis, eupatorii, melonum, narcissi, peponum.

Semina : anethi, atriplicis, cucumeris sativi, erucæ, raphani, urticæ, cataputiæ, nicotianæ, genistæ, nasturtii, ricini.

Flores : anethi, ebuli, genistæ.

Succi : raphani, asari, gratiolæ, cyclaminis.

Fructus : nux vomica.

Olea : olivarum, amigdalarum, chamomillorum, hyperici, anethi, liliorum alborum.

Animalia : rasura unguium humanorum ex vino hausta, butyrum non salitum, vel cremor lactis copiosius assumptus, axungia, secundinæ exsiccatæ, pulvis inter pilos & cutim equorum strigulis eductus.

Mineralia : Hepar antimonii, crocus metallorum, vitrum antimonii, regulus antimonii simplex, mercurius vitæ, præcipatum album & rubrum, turpethum minerale, tartarus emeticus, vitriolum hungaricum, romanum & album. Plura videre liceat apud Auctores, & speciatim Grillingium in Florilegio.

Animadversiones in Emetica sive Vomitoria.

§. 1.

OMnia purgantia, majore dosi hausta, evadunt vomitoria, ita ut non nisi minori gradu distent ab vomitoriis.

§. 2.

PLeraque vomitoria corriguntur acidis & cicurantur, unde concludimus, potiore eorum virtutem dependere a sale caustico.

§. 3.

OMnia sudorifera oleoso-salina, v. g. *theriaca*, *diascordium*, *reliquies Nicolai*, *philonium Mesuæ*, *antimonium diaphoreticum*, *oculæ cancri*, *crocus*, &c: vomitus enormes, ex emeticis fortioribus ortos, compescunt.

§. 4.

NOcent vomitoria sæpissime obefioribus, etiam gibbosis, vel quibus est pectoris conformatio gibbosa, nocent quoque hæmoptoicis atque herniosis.

§. 5.

Vomitoria cautissime adhibeantur hyeme, quia materia peccans tunc nimis est crassa, & ad exeundum pertinacior.

§. 6.

GRavidis & puerperis nunquam, nisi summa urgente necessitate propinentur vomitoria, ne oboriatur abortus.

§. 7.

PRæstat ubique vomitoria præscribere in infuso, & quidem filtrato, quam in substantia, ne nimis vehemens & diuturnus exoriatur vomitus.

§. 8.

IN morborum acutorum principio, nec non febris intermittentibus, tuto, modo materia peccans turgeat, nullæque singulares circumstantiæ vetent, præscribuntur vomitoria; cum periculo autem in morbi acuti augmento vel statu.

§. 9.

Post vomitoria exhibita, bene clysteres præscribuntur in alvo admodum adstricta, & morbo soporoso.

§. 10.

Bene etiam vomitoriis adduntur purgantia in morbis chronicis: ita enim, dubium faciendo medicamentum, experiemur, quo natura tendat.

§. 11.

IN casu acri, v. g. cholera humida, cardialgia graviore, &c. nulla antimoniata vel mercurialia conveniunt, sed sola pinguis & aquosa.

§. 12.

EVacuatio, quæ fit per vomitum, uti vehementior est, quam quæ per secessum, ita, si cum *υφορεια* peragatur, plus prodesse solet, quam decies repetitum purgans. Vid: Willisii pharmac: ration: part: j. sect: 2. cap. 2.

De Haustibus Vomitivis.℞. *Croc. metall.* ℥℞*vin: hisp: vel generosi dulc.* ℥ij.

Infund: per noct: in loco calido intra phialam conclusam, mane fiat calatura per chartam emporeticam. Colaturæ unciaë unius & semissis add:

aq. cinam. ℥℞

M. f. Haust.

Vel

℞: *fol. asari virid.* No. v.

Contundantur in mortario lapideo, postea succus exprimatur, eique add:

oxym. scillit: q. s.

M. f. Haustus.

Animadversiones in Haustus vomitivos.

§. 1.

Formulæ decoctorum vel mixturarum (sua natura) emeticarum nunquam prescribuntur: non enim convenit ægrum indies ad vomitum perducere; quapropter etiam observandum est, quod, si decoctis attenuantibus addendæ veniant *radices bryoniæ* vel similia, eligere debeamus herbas & radices siccatas, quia vis emetica exsiccatio-
ne evanuit, nisi majori dosi ingrediantur.

§. 2.

Prima haustus nostri vomitivi formula venire solet nomine *aquæ benediçtæ Rulandi*, cujus usum autor adeo deprædicat in curationibus suis Empiricis; sed disputant alii, an sumendus sit *crocus metallorum*, an vero *vitrum antimonii*: primam sententiam fovet Quercetanus & cum eo Hartmannus, secundam vero defendit Brendelius in Chymia sua, ad artis formam redacta: utramque valere ostendit D. Michaëlis, Professor olim in Lipsiensi Academia celeberrimus.

mus: quicquid fit, non est, quod de eo multum simus solliciti, quia res eodem redit, modo utraque rite fuerit præparata & administrata.

§. 3.

Consideratione dignum est, quod vis emetica *antimoniatorum*, exigua quantitate (quoad sensus externos) liquoribus communicata, tam insignes præstet effectus: nullum enim colorem, nullum saporem communicant, pondusque eorum amissum, insensibile est: sed ratio est, quod effluvia istorum sint constantissima, quemadmodum supra etiam diximus circa opiata, ut ut sint subtilissima; ita fulgur turbat vina & cerevisias, intra dolia optime conclusa, nullo vestigio læsionis occurrente in lateribus ligni.

§. 4.

Patet ergo, quod non adeo sit attendendum ad dosin *croci metallorum* vel *vitri antimonii*, &c. quam quidem ad dosin liquoris, in quem infundantur: siue enim sumatur *uncia integra croci metallorum*, vel *vitri antimonii*, siue *drachma semis* ad ζij liquoris, res eundem fortietur effectum, quia liquor non nisi determinatam effluviarum copiam absorbere valebit.

§. 5.

Utrum antimonii redigi potest in purgans, satis blandum, sequenti modo:

℞: *Vitri antimonii*, in subtilissimum pollinem triti, quantum placeat; irroretur *oleo vitrioli*, ita ut inde efformari possit pasta, quæ exsiccetur, & pulverifetur, laborque iste ter repetatur; postremo demum digeratur cum spiritu sequente per dies xiv.

℞. *Mastich.* ζj
Spir. vin. rectific. ℥ss

Digerantur & destillentur s. a. Digestione autem cum spiritu perfecta, accendatur spiritus & deflagret: sic enim remanet *vitrum antimo-*

timonii, quod per inferiora purgat. Dosis a gr. iij ad vj in *conser-
va ros: pallid:*

De pulveribus emeticis

℞. Rad. asar. pulv. ℥ss
mercur: vit: gr. ij
sacch. cand. gr. xij.
M. f. Pulvis.

Vel.

℞. Tart. emet: vulg: gr. v
diagrid. gr. j
sacch: parum.
M. f. Pulvis.

Animadversiones in pulveres emeticos, sive vomitorios.

§. 1.

Raro præscribi solent vomitoria sub formula pulveris, quia nimis fixe rugis ventriculi inhærent, vehementioresque simul & diuturnas excitare solent vomitiones. Si tamen certus est Medicus materiam peccantem esse admodum viscidam, paralyfinque nervorum ventriculi adeste, tuto eos adhibere poterit.

§. 2.

Mercurium vitæ addidimus exigua quantitate, quia bene operatur; nec putandum est una cum Veteribus, *mercuriale* quid adeste, sed totus quantus est *antimoniatu*s (unde male dicitur *mercurius*) hocque evidenter ostendi potest fusione, qua mediante abit in *vitrum antimonii*.

De Bolis emetecis.

℞. Tart. emet. vulg. gr. iij
diagrid: gr. j.
conseru. ros. pall: ℥ij
M. f. Bolus.

I i 2

Vel

Vel

℞. *Sal: vitriol: alb: gr. xv*
diagrid. gr. ij
conserv. ros: pall: q. s.
 M. f. Bolus.

Animadversiones in Bolos vomitivos.

§. 1.

Nullæ sunt conjungendæ *conservæ* adstringentes vel *anodinæ*, ne vomitorii vis nimis coërceatur; sique necessum sit vomitum nimium cohibere, tempestive id postea corrigi potest *aqua cinnamomi*, cui additum fuerit *diascordium Sylvii*.

§. 2.

IN gonorrhæa virulenta, præsertim inveterata, sequens vomitorium egregie conducit, modo vires suffecerint: potenter enim operatur,

℞. *Turpeth. min: gr. viij*
rob. sambuc. q. s.
 M. f. Bolus.

De cæteris vomitoriis consulantur Willis, loco supra citato; Morrellus de methodo præscrib: form: & alii.

C A P U T IX.

De Purgantibus.

§. 1.

Affinia vomitoriis esse purgantia, jam supra obiter monuimus, sale enim suo acri & mordaci (quemadmodum patet ex torminibus ventris) fibrillas intestinorum motrices vellicando, efficiunt, ut spiritus animales, versus eas, solito celerius & validius influant, adeoque

que glandulas vasaque excretoria comprimant, ita ut non solum humores, cum bile & succo pancreatico, solito copiosius erumpant, glabramque reddant solito magis intestinorum superficiem, verum etiam vivacius excrementa podicem versus devolvant.

§. 2.

Operantur autem purgantia, non secus ac vomitoria, &c. diversis modis: quædam ratione partium suarum aquosarum & flexibilium, v. gr. *juscula pingua*, *aquæ variæ minerales*, quanquam & hæc notabilem possideant salis varii copiam: quædam operantur ratione sui salis acidiusculi, qualia sunt *pruna damascena*, *pulpa cassiæ* & *tamarindorum*, *cremor tartari*, *rob sambuci*, &c. alia denique operantur ratione sui salis mordacis & nonnihil caustici, respectu intestinorum, quemadmodum patet ex torminibus & doloribus ventris, quos inferunt; est vero illud sal mordax determinatæ magnitudinis & figuræ, ut sedes producat: non enim omnia salia mordacia & caustica sunt purgantia, nec in sanguinem eum introducunt motum fermentativum, quo nonnullæ homogeneæ particule sibi invicem associantur, præcipitantur, & versus loca minus resistentia irritata, nempe intestina, copiosissimis vasis adductoriis excretoriisque instructa, propelluntur, ut postea melius eliminentur; hæcque posteriora proprie vocari solent purgantia, quatenus non solum solum primas vias, verum etiam secundas & tertias, hoc est vasa omnia & nervos purificant fœcesque fluidorum eliminant.

§. 3.

EVidenter hinc constat, quod peccent enormiter illi Medici, qui indifferenter purgantia præscribunt, nulla ratione habita diversitatis materiæ peccantis; meliora certe veteres (quamvis ipsorum divisio nobis in omnibus non arrideat) fecere, qui diviserunt purgantia in quatuor classes, cholagoga, phlegmagoga, hydragoga & melanagoga, juxta doctrinam quatuor intemperierum, biliosæ, pituitosæ, aquosæ & melancholicæ: profecto, non omnia fermentantur vel dividuntur ab omnibus, sed medicamenta, &c. (uti supra dictum) omnia determinate agunt in hos v. gr. humores, præ istis.

§. 4.

SI quis quærat, cur evacuatio, ope purgantium, potius fiat per alvum, quam per alia corporis emunctoria; respondemus ipsi primo, quia cavitas intestinorum est amplior, pluribusque vasis excretoriis amplis instructa; secundo, quia fibræ intestinorum ab in hærente purgante magis vellicantur, unde spiritus animales majori copia illac influunt, glandulasque cum vasis excretoriis comprimunt, non secus ac manus spongiam madidam, sicque fluidum majori copia expellunt.

§. 5.

Catalogus purgantium specificorum, juxta hypothesin Veterum, comprehendi solet sequentibus versiculis.

Cholagoga.

Cassia, manna, tamarindi, succusque rofarum.

Scammonium, myrobalani, rhabarbarum, aloë.

Phlegmagoga.

Carthamus, agaricus, turbith mechoaca, jalappa,

Emblica, belliricæ, chebulæ, colocynthis amara.

Hermodactylus, euphorbium, opopanax, sagapenum.

Hydragoga.

Esula, gratiola atque ireos succus, mechoaca.

Post ebuli semen, succus cortexque elaterii

Soldanella virens, cum gumi gotte, jalappa.

Malanagoga.

Sunt indæ balani, lazuli lapis armeniusque,

Senna, polypodium quernum, helleborus, epithymum.

Commodius tamen, juxta seriem triplicis regni, vegetabilis, animalis, & mineralis, fieri potest catalogus, modo sequenti.

Vegetabilia: Cortices mediani sambuci, cort: radicem ebuli, la-
pathi acuti.

Radices: bryoniæ, cichorei, jalappæ, hellebori nigri, fumarix, polypodii querni, rhabarbari, gratiolæ, turbith, mechoacannæ.

Herbæ: Esula, summitates sambuci verno tempore collectæ, asarum, lactuca, acetosa, mercurialis, foldanellæ, taraxaci cum toto, cichoreum, fenna.

Fructus: Myrobalani omnes, baccæ sambuci, nux vomica, juglandes virides, cassia fistula, ficus recentes, pruna, tamarindi, passulæ majores & minores, poma subdulcia, colocynthis.

Semina: Carthami, ebuli, staphidis agriæ, sed rarissime.

Succi condensati. Manna calabrina & germanica, resina jalappæ, scammonium, aloë, euphorbium, opopanax, sagapenum, gummi ammoniacum, gummi gotte.

Succi liquidi: acetosæ, rosæ albæ & provincialis, ebuli, esulæ, bryoniæ, &c.

Fungi: Agaricus; cujus notæ bonitatis, sequenti disticho comprehenditur:

Res frangi præsto, pretiosus agaricus esto,

Conlidus & splendens bonus in libra leve pendens.

Animalia: Fella animalium, butyrum, lac, serum lactis, pulvis in strigile equino collectus.

Minerata: lapis lazuli, armenius, Mercurius dulcis sublimatus, præcipitatus albus, ruber, flavus & cinereus, vitrum antimonii correctum, sulphur antimonii, &c.

Composita officinalia: electuarium, cholagogum, hydragogum Sylvii, diaphœnicum, diacatholicum, diaprimum solutivum, confectio hamech, de succo rosarum, hiera picra Galeni, hiera diacolocynthis, benedictum laxativum, diacarthamum, lenitivum.

Mellita, & condita: mel virgineum, nuces juglandes virides conditæ, radices cichorei conditæ, &c.

Extracta: catholicum, rhabarbari, pilulæ cochix majores & minores, aloëphanginæ, masticinæ.

Syrupi: rosarum solutivus, de cichoreo cum rheo.

Pulveres, sive species. Diasennæ, diaturbith cum rhabarbaro, hieræ simplicis Galeni, cremor & crystalli tartari, sal prunellæ, tartarus vitriolatus.

Rob: sambuci & ribesiorum.

Trochisci: agaricus trochiscatus.

Animadversiones Generales in purgantia.

§. 1.

NUnquam præscribantur purgantia, nisi turgeat humor peccans, juxta Hippocratem, Sect: 1 Aph: 22: ubi inquit: concocta purgare & movere oportet, non cruda, neque in principiis, nisi turgeant, plurima vero non turgent.

§. 2.

IN fluxionibus alvi, licet contrarium monere videatur Hippocr: Aph: xx. sect: 1. purgans non est omittendum, sed sit lene, quale rhabarbarum, &c: nisi enim tali medicamento materia peccans eliminetur, majore cum atrociamalum furit: confer Hippoc: sect: 1 Aph: 2.

§. 3.

Æstivo & verno tempore semper, proportione habita, minori dosi propinentur purgantia, quam autumno vel hyeme, quia tunc fluidiores sunt humores & ad evacuationem procliviores.

§. 4.

PHthificis, hydropicis desperatis, nec non vehementer febricitantibus, purgatio, si non semper, saltem ut plurimum, nocere solet: vel enim funestam pariunt hypercatharsin, vel virium imbecillitatem.

§. 5.

GRavidis similiter purgantia caute admodum propinentur, ne abortiantur: vid; Hipp. sect: 4. Aph: 1. sect: v. Aph. 29.

§. 6.

§. 6.

IN hæmorrhoidibus, atque hæmorrhagiis quibuscunque, non minus, quam in gravidis, purgantia sunt perniciofa; dico, non minus: nam limitationem aliquam habet usus purgantium in gravidis, nullam vero prædictis in casibus: etsi enim alvus fuerit adstricta, non purgantibus, sed laxantibus, sive eccoproticis procedendum:

§. 7.

Purgantibus plerisque alvus postea adstringitur, sitisque intenditur; ratio est, quod insignis humidi copia evacuata cum sit, defectus ejus percipiatur deinde in intestinis & palato; quapropter, quantum possibile, abstinendum est ab acrioribus, sive violentioribus purgantibus; quia nimis corpus exsiccant, & quandoque febrem conciliant non facile superabilem: nemo enim vel mitioribus purgatur, quin aliquomodo febricitet, id quod ex rationibus supra memoratis facile concludere licebit.

De Apozematibus purgantibus.

℞: Rad. fœnic.

petrosel: aa ℥iſſ

tarax: cum toto Miſſ

cichor: ℥j

herb: acetos: M. j

scord.

meliss: aa M. ſſ

passul: minor: ℥ij

sem fœnic. ℥ſſ

Coq. in ſ. q. aq: comm: sub finem decoctionis infund.

fol: senn: orient: mund. ℥ſſ

rhab: elect. ℥j

colat: ℥iſſ add.

oxym: scillit. ℥j

M. f. Apozema.

K k

Vel

Vel ℞. Rad: scorzon: rec.

chichor. aa ℥iij

lapul: ℥ij

herb: majoran. M. ℥

acetos. M. j

bacc: junip: rec. ℥vj

sem: fœnic. ℥iij

cartbam ℥ij

hermodact ℥ij

tamarind. ℥℥

Coq. in f. q. aq: comm: sub finem decoctionis infund.

fol: sen. ℥℥

colat. ℥℥ add.

syr: de cich: cum rheo ℥j

M. f. Aporema.

Animadversiones in Apozemata purgantia.

§. 1.

R Habarbarum & folia sennæ male coquuntur, bene autem in liquore calido infunduntur, usquedum melior ipsorum virtus fuerit extracta: namque secus educitur materia terrestris, quæ tormina ventris excitat, ventremque postea adstringit.

§. 2.

H Ac de causa, decoctione cæterorum peracta, infundantur solummodo in decocto calente, & postea fiat colatura. Optime autem similibus apozematibus adduntur sal tart: & tartarus vitriolatus, quia non solum ingredientium virtus magis aperitur, verum etiam purgatio sine notabili molestia peragitur & ad finem perducitur. e. gr.

℞. cort: guaj ℥iij

myrrbæ. ℥i℥

hermodact.

turbith.

turbith gumos.

sem: cartham.

fol: senn. aa ℥i

sal: tart. ℥iv

summit: centaur: min. P. iij

Contund: & conscind: ut a. e. coq. in f. q. aq: comm: ad pintam j℥. In colat: dissolv:

syr: diaenicu ℥iv

M. f. Apozema. Dosis est ad ℥ij

§. 3.

SI quis maluerit, loco apozematis, nodulum, sumat eadem ingredientia, & suspendat in f. q. cerevisiæ tenuioris, vel seri lactis. E. gr.

℞. fol: senn. mund. ℥℥

rbab: elect. ℥i

sem: cartham. ℥ij

crem: tart. ℥iv

sem: fœnic. ℥℥

tamarind. ℥vj

M. f. Species pro Nodulo.

Ad normam præcedentem nonnulli parant vina medicata & cerevisias purgantes. V. gr.

℞. rhabarb.

turbith aa ℥vj

fol: senn. ℥℥

aloës ℥i

comar: absinth. M.℥

herb: majoran.

salviæ aa P. iij

sem: filer: mont:

fœnic.

coriand. aa ℥iij

cardam: min. ℥℥

Infund: in vin: generos: stopis iv. Dosis est ad pintam dimidiam.

Vel ℞. rhab. ℥ij
 fol: fenn. ℥j
 aloës ℥vj
 comar: absint. M.ij
 cort: arant. ℥iss
 infund. in vin. alb. stop. iv.

De Pilulis purgantibus.

℞. Extr: cathol. ℥i
 diagrid: gr. ij
 troch: alb: gr. j
 merc: dulc: gr. viij
 M. f. Pil. No. v. pro dosi
 Vel ℞. Mass: pill. coch. min. gr. xxv.
 merc. dulc. gr. viij
 M. f. pil. No. v. Deaurentur.

Animadversiones in pilulas purgantes.

§. 1.

UNiversalis propemodum est regula, quod in morbis chronicis, ubi pilulæ veniunt præscribendæ, addendus fit semper *mercurius dulcis*, qui nonnullis dicitur *calomelanos*: diu enim in corpore manet, & vires suas constanter efficit: adde, quod ille operetur non ut alia pleraque purgantia, quæ alvum, evacuatione facta, adstringunt, sed laxam continuet alvum ad longum satis tempus.

§. 2.

Quemadmodum vomitoria, ita purgantia, proprie sic dicta & acriora, corriguntur sive temperantur acidiusculis, ita ut cum *εὐφορία*, & absque torminibus ventris operatio ad finem perducatur; adeoque iis addenda sunt *cremor* vel *crystalli tartari*, *tartarus vitriolatus*, vel *sal prunellæ*, &c:

§. 3.

§. 3.

Pilularum formulis omnibus bene etiam adduntur *olea destillata*, v. gr. *oleum fœniculi*, *anisi*, *carui*, *cariophyllorum*, *macis*, &c. flatus enim dissipant, viscidamque materiam dividunt, præterquam quod odoris & saporis ergo sæpenumero addenda veniant.

§. 4.

Utiliter quoque pilulæ, ornatus & gratiæ ergo, *foliis aureis* vel *argenteis* obducuntur, aut ad minimum circumsperguntur pulvere *liquiritiæ*, *cinnamomi*, &c. sic quoque *nebulæ* (quas *Balgæ* vocare solent *Ouwelijes*) eidem usui sunt accommodatæ.

De Haustibus purgantibus.

℞. *Aq. cichor.*
fœnic aa. ℥ij
elect. diacarth. ℥iij
diagrid. gr. iij
crem. tart. ℥ss
syr. de cich. cum rheo ℥vj
 M. f. Haust.

Vel

℞. *Aq. fœnic. ℥ij*
elect. cholag.
hydrag. Sylv. aa. ℥iiss
tart. vitriol. ℥ss
syr. ros. solut.
vel diacnic. ℥ss vel ℥vj.
 M. f. Haust.

Animadversiones in haustus purgantes.

Non commode haustibus additus *mercurius dulcis*, quia gravitate sua fundum vasis petit, adeoque vel non hauritur, vel

saltem ægro difficultatem assumendi parit; adde, quod gingivis facile adhæreat & tumorem cum salivatione producere valeat.

§. 2.

INfusione vegetabilium purgantium itidem haustus fieri possunt modo sequenti.

℞. *fol. senn. mund.* ℥℞
tamarind. ℥vj
sem. fœnic. ℥iij
herb. menth. M.℞.
passul. corinth. ℥vj

Infund. in f. q. *cerev: tenuis* vel *aq: font:* Mane fiat levis ebullitio. Fiat colatura ad ℥vj vel vij. M. f. H.

§. 3.

LOco acidi cujusdam non male nonnunquam formulis haustuum purgantibus adduntur salia alcalia vel urinosa, v. gr. *ol: tart: per deusq: spiritus salis ammoniaci*, &c. sed tunc efficacius operantur.

§. 4.

Syrupus de cichoreo vicem supplere potest *syrupi de rheo simplicis* domini Sylvii, quem licet in scriptis suis non aperuerit, tamen amicis nonnullis communicavit, estque sequens:

℞. *rhab: elect. & ras.* ℥ij
cinnam. acut. ℥ij

Infund: per xxiv horas in f. q. *aquæ tartarifatæ*, colaturæ adde *syr. clarific.* ℥xvj
 M. f. Syrupus, cujus dosi in haustu est ad ℥j.

§. 5.

EX *scammonio* gratissimus extemporaneus formari potest haustus; qualem descripsit Franc: de la Boë Sylvius, *prax. lib: j. cap.*

cap. 2. §. 43. Sumatur nempe *scammonium* conveniente dosi ad gr. xij vel xv. (pro ægrorum ætate, aut ad purgationem sustinendam majore aut minore aptitudine) teratur, & tantillum *aquæ* convenientis, *melissæ* puta, *cichorei*, *acetosæ*, aut similis affundatur, & lacteus liquor terendo elicitus lente effundatur, atque aqua nova vis reliqua similiter evocetur; sic remanebunt in fundo fæces nigricantes nullius usus, postea prædicto liquori add: *aquæ cinnam*: ℥ij, *syrupi rosarum solutivi* ℥iij: ita enim haustulus gratissimus resultat, qui, ut efficacius operetur, jungendus est cum *cremoris tartari* ℥j. ex jusculo.

§. 2.

Quibus volupe fuerit solis uti lenientibus, sive laxativis, accipiat *pulpæ tamarindorum unciam unam*, dissolvat in f. q. *seri lactis*, ut f. *Haustus*, vel

℞. *Pulpæ prunor. acido-dulc:*
cast: fist: recens extract. aa. ℥iij
diagrid. gr. iv
jusculi vervec. q. s.
 M. f. *Haust.*

Vel

℞. *Mann. calabr.*
syr. ros: sol. aa. ℥ij
diagrid: gr. iij
aq. fœnic. ℥iij

M. f. *Haustus*, qui tamen mulieribus non est satis accommodatus propter dulcedinem.

De Bolis purgantibus.

℞. *Elect. bydrag. Sylv.* ℥ij
crem. tart. ℥j
troch. alb. gr. j
ol: carui gutt. iij
 M. f. *Bolus*

Vel

Vel

℞. *Elect. diacathol.* ℥ij
diagrid. gr. iij
tartar. vitriol. gr. vj
ol. menth. gutt. iij.

M. f. Bolus, cum *syrupo de cichoreo cum rheo* fumendus.

Animadversiones in Bolos purgantes.

§. 1.

Formulis hisce præferimus pilulas & haustus, quia boli ordinarie difficulter deglutiuntur; veruntamen locum hic habet tritum illud, quot capita tot sensus; sique ab assumpto pharmaco nausea oboriatur, fisti potest bene olentibus, v. gr. *mentha*, *ruta*, *pane tosto*, &c. teste Grilingio florileg: chym: cap. 24.

§. 2.

SI mane fumatur purgans, postea dormiendum non est: nam virtus ejus suffocatur; alia res est, quando vesperi cubitum ituris præscribatur, ut mane fiat operatio: tunc enim dosis est paulo largior.

De pulveribus purgantibus.

℞. *diagrid.* gr. vj
troch. alb. gr. ij
crem. tart. ℥ss
ol. carui gutt. iij
 M. f. Pulvis.

Vel

℞. *diagrid.* gr. viij
crem. tart. ℥j
antim. diaph. ℥j
ol. carioph. gutt. ij

M. f. pulvis, cum *vino calido saccharato* fumendus.

Animadversiones in pulveres purgantes.

§. 1.

Optime purgantibus sudorifera adduntur, ut conjunctis agant viribus, & hac de causa famigeratus adeo evasit pulvis Cornachii, de quo solo conscriptus est integer libellus in duodecimo.

§. 2.

In anxietatibus præcordiorum, flatibusque abdominis melius præscribuntur pulveres, quam aliæ formulæ, præsertim si addatur *pulvis corticum arantiorum*, vel guttæ aliquot *olei veri cort: arant.*

§. 3.

Pulveres compositos officinales v. gr. *diasennæ Montagnanæ*, *species diaturbith*: &c. sponte hic præterimus, quia, nisi majori dosi præscribantur, nihil efficiunt, atqui largior dosis ægrotantibus molestiam parit.

§. 4.

Commode autem pulveres rediguntur in tabellas: sic enim gratiores evadunt infantibus & delicatulis. v. gr.

℞. *Diagrid.* ℥iij
cryst: tartar: ℥i℥
merc. dulc: ℥℥
ol: cinnam: gutt: vj
sacch. in s. q. aq. ros: solut. ℥viiij.

M. f. f. a. tabellæ. Dosis est ad ℥℥. Vel

℞. *Merc. dulc.* ℥ij
corallin: præp. ℥i
C. C. Philos: pp ℥℥
sacchar. in s. q. aq. graminis solut. ℥ij

F. s. a. Tabellæ. Dosis in puero unius anni est ℥j. trium annorum ℥ss. quinque annorum ℥ij, novem annorum ℥j & ℥ss. &c.

De Conditis purgantibus.

℞. Conserv. ros: pall: ℥x
 electuar. de succ: ros: ℥j
 jalapp: pulv: ℥ss
 diagrid. ℥ss
 tart. vitriol. ℥i
 rad: enul: camp: cond: ℥ss
 syr: cichor: cum rheo q. s.
 M. f. s. a. Conditum.

Vel

℞. Elect. hydrag.
 cholag. Sylv. aa. ℥ij
 pulp. cass. fist. ℥vj
 jalapp: pulv: ℥ss
 crem. tart. ℥ij
 antim. diaph. ℥j
 rad: zinzib: condit: q. s.
 M. f. Conditum.

Animadversiones in Condita purgantia.

§. 1.

Non nisi delicatioribus, ut & iis qui singulis diebus alvum deponere nequeunt, condita talia præscribi solent.

§. 2.

Recte talibus conservis aliquando adduntur flores sulphuris, præfertim si adfuerit morbus aliquis pectoris, tuncque & odoris & saporis gratia addantur simul flores benzoës.

De Clysteribus purgantibus.

℞. Decoct. comm: clyster. emoll: & laxant. ℥x

Cola-

Colaturæ adde

elect. diaphœn: ℥iſſ

balsam. sulph. anis. ℥ſſ

mellis mercurial: ℥j

M. f. Clyster.

Vel

℞. *Rad: angel:* ℥ſſ

bryon ℥vj

herb: acetos.

majoran. aa. M. ſſ

bacc. junip. ℥j

flor. melilot: P. iij

Coq. in s. q. aq. font. suspendendo in nodulo

colocynth. ℥ſſ

Colaturæ ℥viiij adde

Elect: diacathol: ℥iſſ

syr. ros: solut. ℥i

M. f. Clyster.

Animadversiones in Clysteres purgantes.

§. 1.

INgredientia purgantia clysterum, licet dupla vel tripla imo & quadrupla quantitate magis præscribere, quam si per os assumantur: non enim nisi pauca virtus ingredientium, ope vasorum lacteorum paucorum, ad sanguinem pergere potest.

§. 2.

HUjus naturæ clysteres maximi usus sunt in hydrope, ascite, paralyfi, morbisque soporosis, verum notandum est, quod laxantibus & emollientibus prius alvus sit evacuanda, quam acriores clysteres injiciantur.

De Unguentis purgantibus.

℞. Ung. de arthan. Mesuæ
 coloc. Avic. aa. ℥ij
 fell. taur.
 ol: amygd. amar. aa. ℥ß
 mercur. crud. ℥j

M. exacte, totusque venter inungatur.

Vel

℞. Ol. absinth: ℥j
 ung. martiat. ℥vj
 hier picræ Galen: ℥ß

M. accurate, ut fiat
 Unguentum.

Animadversiones in Unguenta purgantia.

§. 1

Non solum ista vel similia unguenta alvum laxant, verum etiam vermes necant, præsertim in infantibus, qui vel nihil per os assumere volunt, vel possunt; ista quoque profunt in tumore abdominis indurato, partibusque paralyticis.

§. 2

Nota, quod talia unguenta coram foco luculento calide sint inungenda.

C A P U T X.

De Diaphoreticis & sudoriferis.

§. 3.

Vomitoriis & purgantibus diaphoretica & sudorifera esse contraria, præcedentibus duobus capitibus significavimus: hæc enim
 ope-

operantur a centro ad circumferentiam, ubi illa e contra ab circumferentia ad centrum: nempe sudorifera sale gaudent subtiliore, quam purgantia, magisque acida absorbent.

§. 2.

UT autem diaphoreticorum & sudoriferorum virtus operandique modus rite percipi possit, recurrendum est ad ea, quæ capite de attenuantibus dicta fuere; scilicet motum sanguinis humorumque intestinum simul & progressivum promovent, lymphamque ad poros tubulosque excretorios cutis propellunt.

§. 3.

Hinc patet, quod, si attenuantia operentur dividendo & aperiendo, diaphoretica & sudorifera operentur non solum dividendo & aperiendo, verum etiam eliminando, & quidem non solum per spiracula cutis, verum etiam per glandulas & vasa lymphatica in cutis oras desinentia.

§. 4.

Non enim eam fovemus opinionem, quod sudores sola condensatione vaporum in superficie cutis suppeditentur: certissimum enim est, quod lympa sub forma crassiore quasi guttatim erumpat, quod vel sola confirmat experientia, quæ ostendit, quod in exercitiis majoribus guttulæ prorumpant continuo, licet priores detergentur. Et profecto licet vapores magna quantitate exsudent per cutis angustos poros, attamen isti nequaquam sufficiunt tantæ sudorum copię producendæ, quantam vulgo brevissimo temporis spatio ex corpore eliminari videmus: nam, calculo Mathematico instituto, liquoris gutta una, in vapores resoluta, occupat præter propter tricenis millies majus spatium, quam antea, ubi versabatur in forma fluida crassiore.

§. 5.

SUdorifera vero diversis operantur modis: nempe nonnulla sale suo volatili motum sanguinis & humorum ita augent, ut serum five lympham magna copia ad vasa cutis excretoria protrudatur. Talia sunt radices *contrajervæ*, *angelicæ*, *petasitidis*, *anthoræ*, *aristolochiæ omnis*, *china*, *salsaparillæ*, *bardanæ*, cortices *guajaci*, *baccæ lauri* & *juniiperi*, salia omnia *alcalia*, tam *volatilia* quam *fixa* & *urinosa*. Nonnulla vero acido suo volatili similiter, ac priora, vel majorem solito motum in sanguinem introducunt, vel serum five lympham a sanguine copiosius præcipitant: talia sunt *acetum vini simplex* & *stillatitium*, *calendulatum*, *sambucinum*, *rosatum*, *prophylacticum Sylvii*, &c. Alia porro sanguinis acidum fixum absorbendo, ætheremque constantem ipsi communicando, efficiunt, ut sal volatile prædominetur, humidumque viscosum dividatur & excernatur: talia sunt *oculi cancri*, *mandibulæ lucii piscis*, *margaritæ*, *corallia*, *conchæ*, &c. Alia denique copiosum humidum, sed calidum, suppeditando lympham ad cutim movent uberiores: talia sunt potus *herbæ Theæ*, *coffè*, *juscula carniū*, &c. Taceo ea, quæ supra adduximus circa anodyna & soporifera.

§. 6.

LIquet ergo, quod diaphoreticorum & sudoriferorum plerorumque natura & virtus coincidat cum attenuantibus, nec, nisi gradu, ab invicem differant, ita ut, si ista majore dosi hauriantur, horum vicem prorsus suppleant.

§. 7.

SEd quærat aliquis, an daphoretica & sudorifera exhibeantur solius sudoris evacuandi gratiâ, & an non corpus valde debilitent, quatenus ingentem particularum subtilium copiam ex corpore eliminant? Respondemus, quod provocatio sudorum non adeo requiratur, quam quidem motus sanguinis acceleratus, & obstructionum referatio, quæ non facile sine sudoribus peragi potest: optandum enim

onim foret, ut absque sudoribus copiosioribus, istum habere possemus effectum, sed indicant sudores ab talibus medicamentis orti, quod virtus penetraverit ad extremitates corporis, quanquam non diffiteamur alio modo, & quidem multiplici, sudores exoriri posse.

§. 8.

Non itaque desperare debet ægrotans, vel Medicus, quando, exhibito sudorifero (quanquam potentiori) vel nullos, vel paucos animadvertit ab propinato sudorifero sudores: constanter enim sanguinis motum accelerant, & obstructions tollunt.

§. 9.

Catalogus sudoriferorum principalium (reliqua enim enumerata sunt capite de attenuantibus) esto sequens:

Vegetabilia: Ligna: guajacum, fassafra, juniperinum, colubrinum, aloës.

Cortices: Aurantiorum, citri, pomorum chinensium, guajaci, winterani.

Radices: Acori veri, pœoniæ maris, gentianæ, angelicæ, contrajervæ, petasitidis, valerianæ, aristolochiæ omnis, zedoariæ, enulæ campanæ, tormentillæ, levistici, bistort.

Herbæ: Cardui benedicti, scordii, marrubii, majoranæ, scolopendrii veri, ceterach, abrotani maris, rubiæ tinctorum, matricariæ, hyssopi, cuscutæ, ruthæ, phellandrii, pulegii, levistici, apii, scylla.

Flores: Centaurii minoris, hyssopi, lavendulæ, croci, macis, chamomillorum, calendulæ, sambuci, &c.

Semina: Apii, levistici, aquilegiæ, lentium, cardui Mariæ, nasturtii, cardamomum majus & minus, cariophylli aromatici, &c.

Baccæ: juniperi, lauri, sambuci.

Succi condensati: Myrrha, caphura, opium, galbanum, gummi guajaci, juniperi, abietis.

Salia: Absinthii, cardui benedicti, genistæ & omnia ex herbis per incinerationem facta, sal volatile cornu cervi, succini, fuliginis, &c.

Animæ

Animalia: Bufones exsiccati & pulverisati, castoreum, mumia vera, moschus, zibethum, lapis bezoar orientalis & occidentalis, pedra del porco, cornu cervi philosophice præparatum, sperma ceti, &c.

Mineralia & Metallica: Antimonium crudum, cinnabaris nativa & antimonii, sulphur crudum ejusque flores, antimonium diaphoreticum album & purpureum, tinctura antimonii, martis volatilis.

Marina: Blatta byzantina, conchæ, ambra grysea, fuccinum.

Composita officinalia: Aqua menthæ, theriacalis simplex & composita, prophylactica Sylvii, majoranæ, melissæ, cardui benedicti, corticum arantiorum, chamomillorum, cochleariæ, vitæ Mathioli, antapoplectica, antepileptica, antinephritica, &c.

Aceta: Calendulæ, lavendulæ, rosarum, sambuci, scillæ.

Spiritus: Carminativus Sylvii, cerasorum nigrorum, cinnamomi, cariophyllorum.

Trochisci: Viperini, de myrrha, de terra sigillata, scyllitici, capparum, hedychroi, cypheos.

Animadversiones generales in diaphoretica & sudorifera.

§. 1.

QUando corpora sunt emaciata & sicciora, semper conjungi debent sudorifera cum humectantibus, nec nisi parca manu propinanda sunt in senibus; alia res est in infantibus & corporibus humidis, quibus, præmissis tamen universalibus, tuto præscribuntur sudorifera, & sæpius & largiore dosi.

§. 2.

PRæferimus ubique temperata præ iis, quæ valde volatilia sunt & spirituosæ: namque hæc nimis cito ex corpore abeunt, secumque abripiunt partes sanguinis subtiliores, ita ut corpus postea relinquatur multo debilius.

§. 3.

§. 3.

Fortiora sudorifera statim, sive in principio morborum chronicorum nunquam propinentur, quia materia peccans est nimis crassa, quam ut evacuari possit, imo potius insinuatur magis canalibus angustioribus, pluresque producit obstructions. In acutis vero, & præsertim quando natura ad crisin per sudores vergit, ilico egregium præscribatur sudoriferum, & superbibatur vel *decoctum scorzonæræ*, vel *serum lactis salviatum*, quod Angli vocare solent *seeds posset*.

§. 4.

In morbis malignis, sudoriferis cum fructu adduntur vel miscentur acidiuscula, utpote quæ salem acrem corrigunt, sitim extinguunt, & cor refocillant.

§. 5.

Pro hydropicis & paralyticis dupla ad minimum sudoriferorum dosis requiritur, quia obstructions adsunt pertinacissimæ, nec facile superabiles, semper autem iis adjungenda sunt specifica.

§. 6.

Annte sudoriferorum usum præstat vomitoria & purgantia præmittere, ne vires eorum suffocentur crassioris materiæ vinculis. Stragula autem superimponenda non debent esse multa & ponderosa, præsertim in morbis acutis & variolis, quod recte notatum fuit ab Sydenhamio.

De Decoctis Sudoriferis.

℞. Rad. *salsapar.* ℥vj
chin. ℥j

antim. crud. in petia ligati ℥vj
 M m

putam.

putam: nuc: jugl: cum julis No. XL.

sal. tart. ℥℞

liquirit. ℥x

Coq. in s. q. aq: comm: ad ℥xx.

Colatura detur usui ad ℥iv.

Vel

℞. rasur. lign: guaj: ℥viii

rad. salsapar. ℥iv

petasitid. ℥iij

bardan: ℥iv.

cinnabar: in petia ligat: ℥i

sal: tart: ℥vj.

Coq. in s. q. aq: font. ad ℥liiiij

M. f. Decoctum.

Animadversiones in Decocta sudorifera.

§. 1.

DUo hæc decocta fuerunt diu nonnullis valde secreta in curatione luis veneræ, scorbuti, scabiei inveteratæ aliisque morbis chronicis; & revera magnæ sunt efficaciæ.

§. 2.

PRæstat ingredientia coquere in vase duplici, vel M.B. præsertim si addatur *sassafras* vel subtilius aliud sudoriferum. Formula decocti sequentis egregia est:

℞. Rasur: lig: guaj: ℥v

junip: ℥iij

cort: tamarisc:

guajac: aa. ℥ij

rad: salsap: ℥iij

apii ℥x

sal: tart: ℥i

antim: crud: ℥vj.

Con:

Conscissa & contusa macerentur in loco calido per noctem in s. q.
aq. comm: deinde coq. in vase bene clauso in M. B. per horas duas,
 postea add:

lign: sassufr: ℥iſſ
cort: citr: exter: ℥iij
rad. liq: ras: ℥vj.

Infund: per horam, postea
 Colatura librarum iij, detur usui.

§. 3.

EX decoctorum similium residua portione parentur *bocheta* pro
 potu ordinario: venereis enim morbis, ut & Paralyfi conducit
 victus tenuis, nocentque pinguiora quævis, quemadmodum etiam
 lacticinia. Nota, quod talibus in casibus, decocto exhibito, po-
 nendi sint ægri in Balneo, ut conjunctim agant interne & externe.

De Mixturis Sudoriferis.

℞. *Aq: card: ben: ℥ij*
cort. arant: ℥iij
ther. simpl: ℥j
antim: diaph: ℥i
tinct: croc: ℥iſſ
ol: cinnam: gutt: liij
syr: de card: ben: ℥vj
 M.

Vel

℞. *Aq: meliss:*
card: ben: aa. ℥iſſ
proph. Sylv.
theriac: simpl: aa. ℥vj.
tinct: croc: ℥ij
tart: ℥j
syr: limon: ℥j
 M.

M m 2

Anim-

Animadversiones in Mixturas sudoriferas.

§. 1.

USus talium mixturarum maximi est momenti in Praxi Medica, siquidem facile accommodari possunt intentioni Medici & saluti ægrotantis ; taceo quod sit gratum medicamenti genus.

§. 2.

LOco *tincturæ croci*, substitui potest *elixyr proprietatis Paracelsi*, sed minori copia, propter *aloën*, nisi fuerit in morbo chronico ; tunc enim non nocebit.

De Haustibus sudoriferis.

℞. Aq: theriac: simpl. ℥vj
 cinnam: ℥ss
 hyssop: ℥iss
 antim: diaph: ℥j
 tinct: croc: ℥j
 syr: de limon. ℥ss
 M. f. H. Vel

℞. Aq: meliss:
 card: ben:
 ros: aa. ℥ss
 propb: Sylv:
 ther: simp: aa. ℥vj
 tinct: croc: ℥iv
 antim: diaph: ℥j
 syr: pap: rhæad: ℥vj.
 M.

Animadversiones in Haustus sudoriferos.

§. 1.

PRæmissis universalibus, tales haustus maximo cum successu ante paroxysmum febris alicujus intermittentis præscribuntur; etiam notandum est, quod coincident cum antipestilentialibus, sive antiloimicis & alexipharmacis.

§. 2.

Salem prunellæ, tartarumque vitriolatum in una eademque mixtura vel haustu præscribere non convenit, quia odor & sapor exinde resultat urinosus.

§. 3.

ALiquando in casu acido, loco acetorum supra præscriptorum, præstat sal aliquod alcalicum, sed exigua quantitate, præscribere, talia sunt oleum tartari per deliquium, liquor nitri fixi, &c. tuncque addatur tinctura opii ad cochleare unum.

De Pulveribus sudoriferis.

℞. Rad: contraj.
cort. Winter: aa. gr. xv.
reg: ant: med: ʒj
sal. card: ben. gr. xv
prun. ʒss
M. f. Pulvis.

Vel

℞. Pulv: chin: chin: ʒij
antim. diaph. gr. xv
sal: absinth. ʒj
ol. curioph. gutt. iij
M. f. Pulvis pro dosi.

M m 3

Anim-

Animadversiones in Pulveres sudoriferos.

§. 1.

Antimonium diaphoreticum purpureum, sive regulus antimonii medicinalis, servandus est in vitro aqua repleto, ne ab aëre absorbeat novum acidum, quod est vomitivum.

§. 2.

Salia volatilia alcalia, respectu corporis, non vero ignis, ita dicta, nec non essentialia, ex succis herbarum coctis & despumatis, in vase ligneo, præsertim querno, collecta, ad sudores movendum obstructionsque referandum magis sunt appropriata, quam salia subtiliora & urinosa: hæc enim nimis subito & vehementer materiam peccantem propellunt, quæ, cum non sit satis divisa, insinuatur (uti supra pluries dictum) canalibus angustioribus. Cui tamen volupe fuerit volatilioribus uti, sumat sequentem formulam præ cæteris :

℞. Sal. vol. C. C. depurat. ℥ij
 ol. cancr: ℥j.
 laud: op: gr. j
 eroc. gr. v.
 ol. cinnam. gutt. ij
 M. f. Pulvis.

§. 3.

Sæpius quidem cortex chinæ chinæ sudores satis efficaciter producit, sed maxime apud pharmacopolas adulteratur, hoc est, verus cortex non exhibetur; quapropter monemus, tuto hic procedendum esse, ne malo usu oboriatur pejus aliquod malum, quale hydrops, paralyfis, &c. credimus enim non false nos loqui, si dicamus, corticem chinæ chinæ ut plurimum plus nocere, quam prodesse, quod multis testimoniis certum facere possemus, si res id exigeret.

§. 4.

S. 4.

Qui bolum magis appetunt, addant solummodo portionem quamdam *diascord.* vel *theriacæ*, *orvietani*, &c. cum autem de *orvietano* loquimur, ecce ejus descriptionem,

℞. Rad. gentian.
bistort.

Rad. carlin.

torment.

dictamn. alb.

aristol. rot.

long.

anthor.

sard. ben. in umbra siccat.

calam. arom.

sem. echii

aquileg.

citr. aa. p. aq.

Hisce subtilissime pulverifatis adde

rad. scorzon. hisp: pulv: ad pondus omnium.

Hujus pulveris accipe partem unam, mellis despumati partes tres; misce accurate, ut fiat

Electuarium, vulgo dictum *Orvietanum*, sed adde

theriacæ androm. ℥j

Serva in vase terreo ad usum.

Pro pauperibus sequens bolus est efficacissimus,

℞. flor. sulph. ℥ss

sal. absinth. gr. xvj

diasc. Frac. ℥j

rad. contraj. ℥ss

M. f. Bolus.

§. 5.

Pro delicatioribus vero condita sudorifera desiderantibus,

℞. *Conserv. flor. calend.* ℥j
diascord. Sylv.
sal. card. ben. ℥iſs
C. C. pp. ℥ij
syr. card. ben. q. s.

M. f. Conditum. Dosis est ad magnitudinem nucis moschatæ bis indies.

Vel

℞. *Ther. vet.* ℥ſs
rob. sambuc. ℥x
bacc. junip. ℥vj
rad. contraj. ℥j
flor. sulph. ℥ſs
sal. absinth.
prunell. aa. ℥ſs
syr. de card. ben. q. s.

M. f. Conditum, quod non solum prædictis in morbis, verum etiam in hydrope & paralyfi, mirifice conducit, imprimis si specifica addantur purgantia, quale *electuarium cariocostinum Horatii Augeni*, cujus descriptionem videre licet apud varios materiæ Medicæ scriptores, inter alios Marggravium in *Materia Medica* contracta. Ad hanc classẽ quoque pertinet *balsamum polychrestum*, capite de attenuantibus præscriptum, nec non *essentia bezoardica Michaëlis*, in Germania famosissima, quemadmodum etiam sequens spiritus.

℞. *Rad. angel. ver.* ℥iſs
petasit.
valerian.
zedoar: aa. ℥ſs
Fol. scord.
rut:

majoran: nob.

salv: aa. M. ℞

flor. calend: M. j.

bacc. junip: rec: ℥ij

laur. ℥℞

cort. arant:

citri aa. ℥vj.

mac: ℥vj

croc: opt:

campb: aa. ℥iij

Conscissis & contusis affunde

Spirit: vin: super lignum sassafir: destill: ℔viiij

Digerantur per octiduum leni calore, postea f. s. a. destillatio denique add:

opii thebaïci ℥ij

Dosis est à guttis XL ad LX. In conveniente vehiculo. Vel

℞. Cort: guajac. ℥vij

arant: ℥v

bacc: junip. rec. ℔j

sem. dauc. vulg. ℥vj

facch: ℔vj

aq: comm. ℔L.

fac. cerevis: q. s.

Fermententur simul per XI dies postea adde

Semina quatuor calida majora aa. ℥j,

Fermentatione peracta adde

herb. cochlear. M. xij

becabung. M. iij

nasturt. aquat

indic. aa. M. iv

lign: sassafir. ℥iij

Destillentur, ut a. e. & rectificentur. Dosis est à ℥j ad ℥ij in vino vel alio conveniente vehiculo: estque hic spiritus convenientissimus in affectibus frigidis v. gr. paralyfi, scorbuto, colica pituitosa s. flatulenta, dyspepsia, hydrope, &c.

C A P U T XI.

De Diureticis, urinamve cientibus.

§. 1.

Quemadmodum purgantia vix nisi gradu differre diximus a vomitoriis, ita idem confendum hic est de diureticis, respectu sudoriferorum, non tamen diffitemur, quædam specifica diuretica dari, quorum particulae necessario magis conveniunt cum diametris tubulorum canaliumque renalium, quam cutis aliufve partis.

§. 2.

Diuretica operantur, uti sudorifera, diversis modis: quædam, ratione falis volatilis alcalici & urinofi, quædam ratione falis volatilis acidiusculi, alia ratione falis hermaphroditici, alia denique copiosum humidum sanguini communicando copiosam provocant urinam.

§. 3.

Catalogus diureticorum præcipuorum esto sequens:

Vegetabilia: Ligna: juniperinum, nephriticum, sassaphras, fraxini, tamarisci, rhodium.

Cortices: mediani sambuci, genistæ, lauri.

Radices: apii, asari, asparagi armoraciæ, calami aromatici, eryngii, graminis, fœniculi, ononidis, petroselini, rusci, saxifragiæ, valerianæ.

Herbæ: apii, capillorum veneris, calamintha montana, nasturtia omnia, petroselinum, pulegium, satureia, serpillum, sabina, saxifragia, virga aurea, ruta.

Flores: anethi, chamomillorum, caprifolii, ribesiorum nigrorum, genistæ, sambuci, violarum & imprimis flavedo in violæ purpureæ floribus reperta.

Semina: apii, cardamomi, cherefolii, anethi, petroselini, cubebæ, cicera rubra, levistici, alkekengi, nofurtii, raphani, nuclei perficorum & citri.

Baccæ: lauri, juniperi, sambuci.

Fructus: amygdalæ amaræ, fructus mori, rubi idæi, fragariæ, ribesiorum nigrorum.

Succi conaensati: therebintina, mastiche, myrrha, lacca, gummi juniperinum, ceraforum, succinum.

Animalia: aselli sive millepedes, scorpiones, bufones, cantharides, vermes majales sive scarabæi unctuosi, locustæ sive cicadæ, sanguis hirci, urina hirci, oculi cancerorum, lapides percarum, carpiorum, aliorumque piscium, lumbrici terrestres, moschus, zibethum;

Mineralia: Lapis judaicus, nephriticus, marga sive medulla liquidior lapidis Bentheimensis, salia varia aquarum mineralium v. gr. Spadanarum, Swalbacensium, Borboniarum, Aquisgranensium, Batoniensium, &c.

Marina: Ambra grisea, blatta byzantina, corallia alba, mater periarum, succinum, conchæ.

Composita officinalia. Aqua antinephritica, petrosel.: ceraforum nigrorum, florum & seminum perficorum, vitæ Mathioli.

Aceta: calendulatum, lavendulatum, roremarino nobilitatum, scyliticum.

Tincturæ: martis aperiens, metallorum, vermium majalium, succini, salis tartari, cantharidum, bezoardica.

Spiritus: salis ammoniaci, juniperi, ceraforum nigrorum, liliorum convallium, cornu cervi rectificatus, carminativus Sylvii, nitri dulcis, sulphuris per campanam dulcis, sal volatile oleosum & aromaticum.

Olea destillata: baccæ juniperi, carui, fœniculi, terebinthinæ, fabinæ, succini,

Salia volatilia: cranii humani, sanguinis humani, urinæ, fuliginis, succini, & pleraque alia.

Salia alcalia fixa: Alcahett Glauberi, sal absinthii, genistæ, cinerum farmentorum, cinerum clavellatorum, cardui benedicti, stipitum fabarum, borax veneta.

Pulveres: Trochiscum alkekengi, nephriticus Amstelodamensis, cremoris & crystallorum tartari, tartari vitriolati.

Syrupi: capillorum veneris, diacnicu, quinque radicum aperientium.

Rob: juniperi, ebuli, sambuci.

Balsama: copaivæ, peruvianum, sulphuris terebinthinatum & succinatum, opobalsamum, carpobalsamum.

Animadversiones generales in diuretica.

§. 1.

Non minori cautela opus est circa usum diureticorum, quam sudoriferorum: nam materia peccans crassa viscosa, vel terrestri & calculosa tubulis renalibus profundius insinuari possit, & firmiter inhærere, ita ut oboriatur dysuria & ischuria cum maximis cruciatibus ventris, dolorem colicum mentientibus; vel subsequi potest mictus cruentus: nunquam ergo potentiora diuretica propinanda sunt in principio nephritidis, sed prius materia est præparanda ad exitum, viæque laxandæ et emolliendæ.

§. 2.

In omni hydrope, excepto vero tympanitide, diuretica, sine notabili copia humidi exhibeantur: alioquin enim aquæ in abdomine copiosius colliguntur.

§. 3.

Gravidis diuretica fortiora (nisi necessitas valde urgeat) nunquam exhibeantur, ne sequatur abortus: nam diuretica & emmenagoga, partumque promoventia levi tantum gradu ab invicem distant.

§. 4.

§. 4.

ALvus in nephritide semper ante usum diuretorum potentiorum, clystere aliquo emolliente & laxante est evacuanda, ne fœces copiosæ induratae renes nimis premant.

§. 5.

EXterne etiam regioni renum, hypogastrii & perinæi imponenda sunt cataplasmata emollientia vel fomentationes: sic enim speratum habebis effectum.

§. 6.

IN plethoricis, præsentè dysuria vel ischuria, diuretica non conducunt, sed venæ-sectio est instituenda, ut vasorum latera modice collabantur, sanguisque æqualius moveri possit.

§. 7.

NOcet etiam urinæ copiosæ provocatio in renum & vesicæ exulceratione, quia præcipitant ex sanguine copiosas particulas acres, quibus et ipsa abundat, versus partes affectas, unde exacerbantur symptomata.

De Decoëtis diureticis.

℞. Cicer. rubr. ℥iij
 bord: mund: ℥ij
 sem: alth:
 malv: aa. ℥iij
 4 frig. maj. rec: aa. ℥ss
 ficuum ping: No. x
 sebesten No. viij
 liquor: ras: ℥iij

N n 3

Coq̄

Coq: in s. q. aq. comm: ad t̄biß. Colatura detur pro
Apozemate. Vel

℞. bord: mund: ad crepaturam coct̄.

cicer. rubr: aa. ʒij

sem: alth:

malv: aa. ʒß

bombac: ʒij

ficuum ping: No. x

sebest. par: iij

liquirit: ras: ʒij

Coq: in s. q. aq: comm: ad mediæ partis consumptionem. Colat: add:
syr. de alth: Fern: q. s. ad gratam dulcedinem.
M. f. Decoctum.

Animadversiones in Decocta diuretica.

§. 1

C Alculosæ nephritidi apprime conveniunt præcedentia duo deco-
cta, quorum primum tribuitur inventioni Foresti.

§. 2.

Quando tempestivum fuerit vehementius pellere, tunc addan-
tur *baccæ juniperi recentes ad ʒi semen apii & levistici aa ʒij lign:*
juniper: & sassaf: ad ʒß.

§. 3.

Decocta contra nephritidem tanto magis valent, quia magnam
humidi copiam suppeditant, qua viâ urinariæ laxantur & le-
niuntur.

§. 4.

§. 4.

Horam unam post haustum decocti superbibatur in conveniente vehiculo oleum juniperi, vel sabinae ad gutt: x vel xij. aut sumantur aquæ Quercetani ad Gonorrhæam cochlearia duo.

De Mixturis diureticis.

℞. Aq: petrosel:

matricar. aa. ℥ij

antinephr. Amst: ℥vj

ocul: cancr: pp. ℥ij.

tinct: verm: maj: gutt: xv

sal: tart: ℥ss

Syr. v rad: aper. ℥vj

M. Vel

℞. Aq: fœnic:

petros. aa. ℥iiss

spir. carmin: Sylo: ℥vj

tinct: sal: tart: gutt: xxx

Syr. de alth: fern: ℥vj

M.

Animadversiones in Mixturas diureticas.

§. 1.

Præstantissima dicitur *matricaria* in nephritide, ut ut uterina sit simul; ergo etiam ex recenti *matricaria* exprimi potest succus, hauriendus cum vino rhenano generoso dulcificato.

§. 2.

Tinctura vermium majalium caute propinetur, ne mictum producat cruentum & vehementem stranguriam. Præparatio ejus est sequens:

℞.

℞. *Vermium majalium*, sive *scarabæor*: unctuos: q: pl.

Irrorentur oleo tartari per deliq: facti, digerantur per xxiv horas, postea affunde spiritum vini bonæ notæ, ad eminentiam trium transversorum digitorum; tunc tinctura rubicunda separetur & per chartam emporeticam filtretur; dosis est ad gutt: xxx in vehiculo conveniente.

§. 3.

DImediata mixturæ portio (prout dictum fuit supra) haustum exhibebit convenientem, v. gr.

℞. *Aq: petrosel:*

matricar: aa. ℥j

quercet: ad gonorrhæam ℥x

ocul: cancr: pp. ℥j

ol: succin: rectific: gutt. x

spir. nitr: dulc: gutt: vj

syr: de alth: Fern: ℥vj.

M. f. Haust.

§. 3.

Optimo cum successu mixturis & haustibus diureticis additur aqua vel essentia nephritica Zwelferi, cujus descriptionem propter virtutes egregias annectere placet.

℞. *Rad: apii*

petros: aa. ℥ij

cepar: rec: ℥iij

herb: rut: murar. rec: ℥j

fruct: alkekeng: ℥ij

bacc: junip: ℥iij

sem: apii

nasturt: aa. ℥iij

nucl: persic:

cerasor. aa. ℥ij

lign: nephrit: ℥iſſ

cinnam:

macis aa. ℥vj

terebinth: ven: ℥ij

Incisis & contufis, atque cucurbitæ vitreæ immiffis, affunde

Vin: alb: opt: ℥iv

succi betulæ ſponte effluxi ℥ij.

Digeſtione præmiſſa, f. deſtillatio fere ad ſiccitatem ſpecierum; aqua ſpirituofa ſeorſim ſervetur; poſtea ex ſpeciebus in cucurbita relictis fiat, beneficio *ſpiritus vini* frequenter affuſi, extractum, non nimis ſpiſſum; quod, ſi libuerit, priori aquæ jange, ſin minus, quod præſtat, ſeorſim extractum ſervetur, & poſtulate neceſſitate, cum aqua deſtillata propinetur. Nonnulli ſequens medicamentum habent pro arcano, in nephritide.

℞. rhabarb. elect ℥vj

bacc: junip: rec. ℥x

cort: caſs: fiſt: ℥j

ſem: anis:

fœnic: aa. ℥ij.

macis ℥iv

liquir: ras: ℥iſſ

lapid: judaic: ℥j

zinzib:

galang: aa. ℥ij

agaric: ℥iij

mithridat: ℥vj.

M. f. Species, quibus affundantur *vini rhenan: pint: ij ſpirit: vini opt: pint: j.* Digerantur per iij ſeptimanas ad radios ſolares. Doſis eſt ad cochlearia duo.

De Pilulis diureticis.

℞. Ocul: cancr: pp.

tereb: ven: coct.

gumm: ceras: aa. ℥ij

laud: op. gr. xv.

O o

extract.

extract: cathol: ℥ij

succ: liquir. ℥j

bals: peruv: ℥

sp. vin: aa. q. s.

M. f. pill. No. 36. Dosis No. v. vel vij.

℞. mucil: sem. cydon:

rad. alth.

tereb. ven. coct ℥i℥

gumm: ceras. ℥ij

ocul: cancr. ℥j

laud. op. gr. xv.

bals. peruv gutt: xvj.

M. f. Pil. Dos. No. iij

Animadversiones in pilulas diureticas.

§. 1.

IStæ binæ pilularum formulæ tribuuntur inventioni D: Lucae Schagt, Professoris in Academia Leidensi celeberrimi, qui felici cum successu eas exhibere solebat in doloribus nephriticis & dysuria,

§. 2.

Quatenus autem supra diximus, quod *opiata* diuresin impediunt sæpenumero, idcirco caute censemus mercandum esse cum *laudano opiato*, ejusque loco, præstat emulsionem diureticam simul & anodynam exhibere, seq. in modum.

℞. Hord. ad crepat coct. ℥j

sem. 4 frig. maj. aa. ℥i℥

viol. purp. ℥iij

cydon ℥ij

lin. ℥i℥

pap: alb: ℥iij

Contunt: in mortar: lapideo, cum f. q. aq: hord: & aq: petros:
Colaturæ ℥xvj add:

aq. cinnam. ℥ij

syr. 5 rad. q. s. ad gratam dulced:

M. f. Emulsio.

§. 3.

AD normam prædictarum plularum, efformatum quoque est *laudanum urinarium Dⁿⁱ Michaëlis*, cujus descriptio circumfer-
tur sequens:

℞. Succ. liquir: in aqua alkekengi soluti ℥i℞

camphor. ℥i

croc: opt. Div

fruct alkek.

cereb. ven. aqua petroselini lotæ aa. ℥℞

gumm. tragac.

mastich. aa. ℥i℞

laud. op. ℥ij

M. f. Pil. Dosis est ad ℥j vel ℥℞

Nonnulli etiam valde extollunt sequens *balsamum antinephriticum*:

℞. ol. amygd. dulc. rec. express.

lini rec. aa. ℥ij

nucist. expr: ℥℞

petræ ℥℞

bals. copaiu ℥vj

peruv. ℥ij

ol. jump. Div

anis. ℥i

vitriol. rectific. ℥j

camph. ℥ij.

Misce, agitentur simul, donec insigniter incalescant, nigrum-
que acquirant colorem: cessante calore digerantur in M. B. donec fue-
rint unita, deinde guttatim tepenti oleo infunde acidum vitrioli, do-
nec omnia probe misceantur. Dosis est a guttis x ad ℥j. In renum
doloribus, flatibusque anodynum est, item pectoris vitiis succur-
rit.

§. 4.

ALia inter diuretica nobiliora recenferi quoque meretur *sal hermaphroditicum* fequens, ex quo paratur *balsamum Samech Paracelfi*.

℞. *Sal. tart.*
tart. crud. rhen. aa. P. æq.

Solvantur feorfim coquendo cum *aqua pluviali*; binas has folutiones conjunge: ita enim *alcali & acium tartari* in fe mutuo agentia, deficiente ebullitione, abeunt in falem mediæ naturæ, potentem diureticum, quod fequenti modo, redigitur in *balsamum Samech*.

℞. *Salis prioris* q. pl. Affunde *ſpir: vin: rectif:* ad eminent: IIII. digitor: tranavers: ſtent in digeſtione calida, donec *Spiritus vini* rubicundam prorfus extraxerit tincturam, quam decanta, & feorfim ſerva; ſali vero, in fundo relicto, denuo eandem quantitatem *ſpiritus vini rectificati* affunde, & procede, ut antea; tincturas collectas commiſce & in cucurbira vitrea, mediante MB. auferatur *ſpiritus vini* ad remanentiam *balsami liquidioris*, præparatumque erit medicamentum maximæ virtutis in nephritide. Doſis eſt a *gutt: x* ad *xx* in conveniente vehiculo.

§. 5.

SEquens pulvis dicitur etiam Marthino Luthero dictam ob rationem, multo fuiſſe in uſu:

℞. *Cinnam.*

herb: ſaxifrag.

mili ſolis

capill. vener. aa. M. ſß

ſem. ſaxifrag.

aſparag.

melon. aa. ʒj

lapid: lync.

judaic. aa. ʒj.

M. f.

M. f. Pulvis, cujus dosis est ad ℥j in conveniente vehiculo.

§. 3.

EXterne commendant, nec sine ratione, mulierculæ, fotum lumborum ex linteis nondum elixiviatis, vel foli expositis, in cerevisia coctis: huc quoque spectat *oleum terebinthinæ & scorpionum* hypogastrio sive pectini, nec non perinæo inungendum.

C A P U T XII.

De Detergentibus, attrahentibus, cathæreticis, causticis & vesicantibus.

§. 1.

INter medicamenta, quæ ulceribus tam internis quam externis dicata sunt, numerantur vulgo detergentia sive abstergentia, quæ aliquando etiam veniunt nomine mundificantium, quatenus lentos, glutinosos, acidosque humores, parti alicui adhærentes vel impactos, contactu suo abripiunt, & transeundo secum auferunt, non secus ac scopæ vel similia instrumenta, quæ in Mechanica vel œconomia ad res mundificandas usurpari solent.

§. 2.

OMnia ergo hujus naturæ medicamenta constant ex particulis constantioribus salino-acribus, quibus non solum pori partium aperiuntur, verum & materia peccans dividitur, & corrigitur, vel auferitur: quapropter etiam detergentia commode referri possent ad classem attenuantium, nisi quod inter ea reperiantur nonnulla valde acria & corrosiva, soli usui externo dicata.

§. 3.

AD classẽm detergentium pertinent attrahentia, cathæretica five caustica, escarotica, depilatoria five psilotra, pyrotica five rubefacientia, & vesicantia, quorum particulae, calore corporis in actum deductae, magna cum vi impingunt ad latera pororum & fibrillarum, sed quoniam omnes penetrare non possunt, idcirco fibrillas cutis solvunt, vesiculasque tanquam ab igne factas elevant, dum interea nonnullae, penetrando ad humores stagnantes, rarefactiorem introducunt, adeoque attrahunt: nam humor rarefactus viam quaerit & exitum per loca minus resistentia, praerprimis cum ibi sit dolor.

§. 4.

EX istis porro facile percipitur, cur pilos elabi faciant similia medicamenta: glandalis enim subcutaneis erosus, nulla sunt pilorum sustentacula, nullae radices, & quoniam particulae acres & rigidae non accurate respondent poris tubulisque cutis constantioribus, hinc ibidem sistuntur; alit, quia aetherem advehunt copiosum velocissimeque motum, idcirco globuli caelestes in superficie expulsi & velocissime circa proprios axes rotantes representant ruborem, cutis inflammationis indicem.

§. 5.

SI quis quaerat, quidni attrahentia & caustica in partibus paralyticis & gangraenosis, vel in cadavere, praedictos fortiantur effectus, nullas enim vesiculas, nullum ardorem dolorificum progignunt? Respondemus: Quia deficit in talibus corporibus calor, five motus humorum, atque expansio fibrillarum: nam causticorum particulae non possunt in actum deduci. Sic etiam carnes mortuae difficilius scinduntur, quam vivae.

§. 2.

Catalogus praecipuorum est sequens, sed in eo promiscue junximus mitiora acrioribus:

Radices: apii, aristolochiæ, gentianæ, valerianæ, imperatoriæ, petasitidis, iridis, bryoniæ, aronis, cyclaminis, cucumeris asinini, thapsiæ, pyretri.

Herbæ: Serpentariæ virginæ, rutæ, marrubii, sabinæ, abrotani, scordii, phellandrii, esulæ, chelidonii majoris.

Semina: nasturtii, staphidis agriæ, urticæ, cataputia.

Baccæ: lauri, juniperi, ebuli.

Succi condensati: Myrrha, storax, segapenum, caranna, tacamahaca, aloë, colophonia, resina, pix navalis, saccharum, mei, euphorbium.

Animalia: Propolis, cantharides, scorpiones, millepedes, stercorea pleraque sive fimi animalium, v. gr. anserum, muris, pavonis, colambarum, vaccæ, &c. bufones siccati & pulverisati, castoreum.

Mineralia & metallica: Antimonium calcinatum & lotum, æs ustum, plumbum ustum, cadmia, pompholyx, fel vitri, tutia, vitriolum album, romanum ustum, mercurius præcipitatus albus, ruber, gryseus, arsenicum sublimatum corrosivum, butyrum antimonii simplex & rectificatum:

Composita officinalia: *Aquæ*: theriacalis simplex & composita, vitæ Mathioli, cochleariæ, hederæ terrestris, hyssopi, liliorum convallium, matricariæ, petroselini, rosmarini.

Spiritus: salis ammoniaci, ceraforum nigrorum, aromaticus Sylvii, matricalis.

Tincturæ: scillæ, card: bened: myrrhæ, aloës, sulphuris, antimonii, castorei, succini.

Olea destillata: guajaci, fassafra, majoranæ, macis, camphoræ, origani, sulphuris per campanam, vitrioli, succini, terebinthinæ.

Olea per deliquium: myrrhæ, petrae, tartari.

Olea infusa: absinthii, anethi, capparum, castorei, chamomillorum, euphorbii, hyperici, irinum, mastichinum, mucaginum, nepethæ, rutæ, scorpionum, vulpinum.

Balsama: Peruvianum, copaivæ, opobalsamum, sulphuris anisatum, terebinthinatum, succinatum, sapo.

Mellita: Mel rosarum, scylliticum, chelidonii majoris, tithymalli.

Unguenta: Ægyptiacum, Felicis Wiirtz, apostolorum, aureum, basilicum, calcis, enulatum, martiatum, nervinum.

Emplastra: Oxycroceum, sparadrapum sive tela Gualteri, diachylum cum gummatibus, &c

Lapides: alchymix, de chalcitide, de sale tartari cum calce viva.

Animadversiones in Detergentia, attrahentia, &c. &c.

§. 1.

INternis non solum, verum & externis ulceribus ita adhibeantur caustica & attrahentia, ut vel febris vehementer non augeatur, vel inflammatio dolorifica; videant ergo, quam prudenter procedant illi Practici, qui vesicatoria ex *cantharidibus* in febribus multa & magna commendant: licet enim forte fortuna aliquando opem ferre possint, tamen ut plurimum plus nocere debent, quam prodesse.

§. 2.

Nisi materia peccans profunde parti affectæ inhærerat, ita ut tuto incisio fieri nequeat instrumento acuto, omittantur attrahentia & caustica, quia dolores intenduntur, ex quibus oritur vigilia continua cum febre & delirio.

§. 3.

IN omni inflammatione, gangræna & cancro, nunquam usurpentur caustica, sed quidem mitiora detergentia: præprimis in cancro exulcerato ab omnibus acrioribus desistendum est.

§. 4.

Detergentibus internis summo cum successu adduntur emollientia blandiora, nitrosa & adstringentia, ita tamen, ut, pro re nata, eorum alterutrum prædominetur.

§. 5.

Ubi ulcera oris scorbutica sunt detergenda, caute usurpentur acriora in junioribus, qui rite salivam exspuere nequeunt: nam acriores illæ particulæ, cum saliva deglutitæ, producerent vomitum & ventriculi erosionem.

De Decoctis detergentibus.

℞. *Lign: guaj: ℥iij.*

cort: tamar: ℥vj

rad: aristol: rot: ℥℥

tormentill:

apii

levist: aa. ℥j

enul: camp: ℥i℥

C. C. limat. ℥x

herb: scord: M. j

pyrol.

alchymill: aa. M. ℥

sem. dauc: cret: ℥ij

bacc: laur. ℥i℥

tart: crud: rben: ℥℥

Coq: in s. q. aq: comm. & hydromillis aa. p. æq. colat. ℥. iij add:

Mellis rosat: ℥i℥

bals: sulph. anis. ℥i℥

M. f. Decoctum.

Vel

℞. *Rad: angel: ver:*

imperator. aa. ℥℥

aristol: rot:

salsapar. aa. ℥vj

rad: bryon. ℥i℥

herb: fœnic.

sanicul.

J. BROEN EXERCITATIONES

pariet.

malv: aa. M. ſ

calamint: mont. P. ij

flor: chamom:

hyper. aa. P. iij

bacc: junip. rec: ℥vj.

Coq: in s. q. aq. font. sub finem decoct. add.

rad: liquirit: ras: ℥vj

Colaturæ ℥iij add:

aq: theriac: simpl: ℥x

M. f. Decoctum.

Animadversiones in Decocta detergentia.

§. 1.

MUltum præstant hæc decocta in empyemate, phthisi incipiente, aliisque exulcerationibus notabilibus internis, item in pectoris vulneribus, tuncque optime additur *rubia tinctorum*.

§. 2.

VIcibus interpolatis præscribatur bolus aliquis detergens ex *theriaca*, *rob junip.* vel *terebinthina Veneta lota*, *terra sigillata*, &c.

De Mixturis detergentibus.

℞. Aq: byssopi.

heder. terr. aa. ℥ij

ther. simpl: ℥vj

elix: propr: Par. ℥j

antim: diaph: ℥ij

nitr. pur: ℥j.

oxym: scilla. ℥ſ.

M.

Vel

℞. *Aq. majoran:*
meliss: aa. ℥iiss
vit. Math. ℥ss
diascord: incomp: ℥ij.
sal: prunel: ℥j
coral: pp. ℥j
syr. de card. ben. ℥vj.
 Misc.

Animadversiones in Mixturas detergentes.

§. 1

Ratione *myrrhæ & aloës*, talibus mixturis melius additur *elixyr proprietatis*, quam *tinctura eroci*; cum fructu etiam additur *tinctura succi catechu*, *salis tartari*, &c:

§. 2.

Diascordium quidem elegimus *incompletum Sylvii*, nostræ formulæ, pro delicatioribus, sed tamen completum, hoc est, cum *galbano & gentiana*, efficacius est, ubi magis est detergendum.

§. 3.

Nentia multiplicemus citra necessitatem, haustum detergentium formulas omittimus: nam, uti supra sæpius dictum est, ex dimidiata mixturæ portione componi possunt.

De Bolis detergentibus.

℞. *Theriac. ven:* ℥iiss
flor: sulph. ℥ss
sal: absinth. gr. xv.
mell. ros. q. s.
 M. f. Bolus.

P p 2

Vel

Vel

℞. *thereb. venet. lot.* ℥ij
troch. de myrrha. ℥j
croc. gr. iv
cremor. tart. ℥ss
bals: peruu q. s.
 M. f. Bolus.

Animadversiones in Bolos detergentes.

§. 1.

A Bluitur *terebinthina*, mediante *aqua petrosolini*, vel quavis alia conveniente, ut acriores ejus particulæ abluantur, præsertim in *phthisi vera* inveterata.

§. 2.

S Emihora post boli assumptionem superbibatur cyathus *lactis dulcis*, in quo solutus fuit *vitellus ovi*, cum *melle rosato*: sic enim non solum sapor *terebinthinæ* evanescet, verum etiam melius in ventriculo & intestinis solvetur.

De Balsamis detergentibus.

℞. *terebinth.* ℥ss
gumm. galb.
elemm.
thuris
mastich.
myrrb. aa. ℥j
aloës
xyloaloës
galang.
carioph.
cinnam.
nuc. mosch.
cubeb. aa. ℥ss

Infu-

Infusa per horas xxiv in s. q. *spiritur vini* destillentur secundum artem ; postea oleum destillatum, mediante digestionem, incorporetur *balsamo peruviano* ad ℥ss. Dosis est ad magnitudinem *nucis moschatae* cum vehiculo convenienti. Vel

℞. *Olei violar.* ℥viii

laurin. ℥j

tereb. ℥ss.

spic. destill.

junip.

aeris usti aa. ℥j

resin. pini

tereb.

colophon.

mastich. aa. ℥ss

chalcant. alb. ℥ss

Ebulliant parum, & colentur ad usum, postea add:

bals. peruv. ℥ij.

M. f. Balsamum.

Animadversiones in Balsama detergentia.

§. 1.

Non solum externe, verum etiam interne balsamum primum usurpari potest, ubi mundificatione viscerum opus est, praesertim in principio ; sed secundum balsamum soli usui externo dicatum est, propter additionem *aeris usti* & *chalcanti*.

§. 2.

Balsama propter unionem particularum hamosarum & ramosarum cum salinis spiculis potentius operantur, quam vel *incturae*, vel *aquae* ; hinc adeo famosum evasit *Balsamum Locatelli*, cujus descriptio est sequens :

℞. Cerae citrinae opt. ℥ij
olei olivar.

tereb. ven. in aqua rosarum ad albedinem lotae aa. ℥iiss
santal. rubr. subtilissime pulver. & cribr. ℥ij
vini canariensis q. s.

M. coquantur simul in balneo Mariae, ad consumptionem vini,
deinde adde

balsami peruv: ℥ij
M. f. Balsamum.

Eternis ulceribus apprime conducit balsamum sequens :

℞. Gumm. galb.
ammon
serapin.

storac. calam.

olibani

tragacanth.

bdellii

mastich.

elemm.

hederæ gummi

colophon. aa. ℥iiss

euphorb:

ol: petrae. aa. ℥ij

hyperic. ℥ij

virid. æris ℥j.

M. f. Balsamum, viridis coloris.

De Unguentis attrahentibus.

℞. Ol. oliv: ℥iiss

cer. flav: ℥iv

picis græc.

nigr. aa. ℥ij

mastich.

galban.

thur. aa. ℥j

sagapen. ℥i℥
terebinth. ℥j
 M. f. Unguentum.

Vel

℞. *ol: comm.*
sev hirc. aa. ℥ij
pic. nigr. ℥℥
græc. ℥iij
mastic.
thur:
galban.
ammoniac.
opopanax:
sagapen. aa. ℥℥

Liquefiant *oleum*, *sebum*, & *pix*, deinde adde *gummata*, secundum artem soluta; postea addantur cœtera tenuissime trita, semper agitando, donec percoquantur; denique his ab igne temotis adde

theriacæ ℥j
 M. f. Unguentum.

Animadversiones in Unguenta detergentia.

§. I.

PRædicta unguenta non solum detergent, materiamque purulentam corrigunt & minuunt, verum etiam festucas, glandes, grandines, &c. ex vulneribus attrahunt & simul sanant. Dantur tamen & alia specifica, quæ fermentum virulentum ex bubonibus venereis & carbunculis pestilentialibus educunt, e. gr.

℞. *herb. ruthe* M. j
ferment pan: ℥j
ficuum ping. No. iv
piper. ℥j
sal. ℥ij

M. f.

M. f. Ung. quod tamen, quia nulla accedit *pinguedo*, tale dici non potest proprie, nisi addatur *unguentum basilicum* s. q. Vel

℞. *terebinth. ven.* ℥iſſ
axung. porc. ℥ij
succ: scabios. vel
symphyt. maj. q. s.

M. f. Ung. Vel

℞. *Calc. viv.* ℥j
sapon: nigr: q. s.

M. ad consist: unguenti, quod super ulcus detineatur per duas horas.

§. 2.

Ubi vehementius procedere tempestivum fuerit,

℞. *semin. staphidis agr.*
sinap. aa. ℥iſſ
rad. pyrethr.
euphorb. aa. gr. xv.
canthar. ℥iſſ
aceti vini fortis q. s.

M. f. Pasta vesicatoria.

Egregium quoque est *emplastrum magneticum arsenicale*, cujus virtutem adeo extollit Paulus Barbette in tractatu de peste, ubi etiam videre licet & *magnetis arsenicalis* & *emplastri magnetici* descriptionem.

§. 3.

SI quis alia sub forma voluerit penetrantissima, quæ tamen ad intentionem Medici mitigari possunt, utatur seqq.

℞. *Ciner. clavellat.*
calc. viv. ℥iv
nitr.
sal. ammon. aa. ℥iij

Infund:

Infund: omnia in aq: com: lbvj in vase bene clauso, ne quicquam exhalet, per v. aut vi. dies, sique tunc non satis acris fuerit, addantur novi cineres vel calx viva; ubi vero id satis acris videbitur, limpidior lixivii portio effundenda est, quæ porro evaporanda, donec in exigua frustula salina concresecat, quæ præstantissima præbet caustera.

De Emplastris psilotris

℞. Picis græc: ℥ij
 naval: ℥iſſ
 ærug: ℥ſſ
 gumm: ammon: ℥ij
 ol. euphorb: q. s.
 M. f. Emplastrum.

Vel

℞. terebinth. ven: ℥j
 coloph. ℥iij
 pic: nav: ℥ſſ
 fulig: camin: ℥ſſ
 ærug: ℥ſſ
 M. f. Emplastr.

Animadversiones in Emplastra psilotra.

§. 1.

Contra achores, five tineam capitis, ubi humores acres corrosivi & fixi glandulis subcutaneis inhærent, ista emplastra sunt egregia & specifica, nempe contrario suo sale materiam peccantem corrigunt, pilosque decidere faciunt.

§. 2.

Relinquenda sunt super locum affectum per 3 vel 4 dies, sed postea vi æquali sunt abstrahenda, ita ut crusta achorum cum pilis rite inhæreat.

Qq

§. 4.

§. 3.

AD hanc normam, sed omiffis nigricantibus efformari possunt emplastra, vel ungenta, faciem aliasque corporis partes depilantia, qualia imprimis in usu sunt apud Turcas, qui ea habent valde secreta.

§. 4.

TAlia etiam conveniunt in carie ossium, sed forma pulveris.

℞. *mumie*
sarcocollæ aa. ʒʒss
euphorbii ʒj.
 M. f. Pulvis.

Vel

℞. *Rad: arist: rot:*
irid:
peucedan. aa. ʒʒss
myrrh:
aloës aa. ʒʒss
cort: pini
scor: aris aa. ʒj
lumbric: terr: ʒij
mell: q. s.
 M. f. Ung.

Vel

℞. *succ: chelid: maj.* ʒij
spir. vin: ʒj
myrrh.
aloës aa. ʒij
vitriol: alb: ʒj

M. pro injectione, in hyperfarcosi ulcerum inveteratorum utilissima.

CAPUT XIII.

De Maturantibus & Suppurantibus.

§. I.

QUanquam *caustica* atque *corrosiva*, præcedente capite recensita, fibrillas partium solidarum rumpant & erodant, adeoque apta videri possint materiæ purulentæ congregandæ, attamen id non adeo facile præstant, nisi vel jungantur, vel succedant digestiva, sive maturantia & suppurantia, quorum pleraque quoad naturam conveniunt cum emollientibus, quibus ita dilatantur tubuli partium stabilium, ut lymphæ chylosæ rite propelli possit ad puris collectionem; quod pus si fuerit tenaciusculæ consistentiæ & coloris albescentis, bene concoctum & laudabile dici solet; si vero tenue fuerit & aquosum, coloris flavi vel virescentis, tunc pravum dicitur atque malignum, præsertim si simul fœteat, indicatque vel cancrum ulceratum, vel fistulam, &c. nempe in hoc pure latent partes copiosæ corrosivæ, in illo vero partes copiosæ balsamicæ & chylosæ.

§. 2.

Diximus autem pleraque maturantia coïncidere cum emollientibus, non vero omnia: dantur enim etiam maturantia salina & acida volatilia, rarefactionem conciliantia humoribus stagnantibus crassis & viscosis, quæ rarefactio non ita facile obtinebitur per pinguia & emollientia.

§. 3.

NE vero cramben bis coctam philiatris exhibeamus, verbo eos mittimus ad capita priora, quæ agunt de attenuantibus & emollientibus; interim compositiones quasdam approbatas subnectemus.

De Cataplasmatibus suppurantibus.

℞. rad. lil: alb:

alib: aa. ℥iſſ

nid. hirudin. No. j vel ejus loco

fimi columb: ℥j

ficuum

daſtylor. aa. No. iv.

alb: græc: ℥vj

Coq: in ſ. q. aq: hord: poſtea add:

cæpas ſub cineribus toſtas No. ij.

M. ſ. Cataplasma, cui add:

croc: ℥ij

ol: chamom. ℥j

theriac: vet: ℥iſſ

Vel

℞. rad: alib. ℥j

irid.

angel: aa. ℥iij

lil: alb: ℥ij

ficuum No. viij

ſem: lin: ℥ij

flor. chamom:

melil: aa. M. ſſ

Coq. in ſ. q. aq: comm: ad conſiſt:

Cataplaſmatis.

Animadverſiones in Cataplaſmata maturantia.

§. I.

OMnia iuppurantia ut plurimum præſcribi ſolent ſub forma cataplaſmatis, aliquando tamen etiam ſub forma gargarifmatis & emplaſtri. Pro gargarifmate ſit ſeq.

℞. Rad. ariſt. rot. ℥iij

alib: ℥j

ficuum

ficuum ping: No. viij

sem. fœn: dulc: ℥ij

flor. chamom.

melil. aa. P. iij.

ros: rubr: P. ij

Coq: in s. q. *lact: dulc:* pro

Gargarismate in angina, tumoribusque faucium vel gingivarum, &c: ad suppurationem tendentibus.

§. 2.

Maturantia ut plurimum dolores augent febremque exacerbant, imo aliquando deliria excitant: ratio est quod fibrillæ partis affectæ magis expandantur, ruptionisque periculum subeant, unde spirituum animalium motus vehemens evadit & irregularis, propter quem nervorum tubuli magis aperiuntur, vestigia cerebro impressa irregulariter aperiuntur, ita ut ordine incomposito rerum imagines menti repræsententur, fibrillæque musculorum cordis & arteriarum inæqualiter contrahantur. Ubi vero pus collectum fuerit, symptomata cessant: nam ruptis fibrillis vehemens determinatio motus ad cerebrum & sensorium commune propagari nequit; ita chorda musica rupta nullum edit sonum.

§. 3.

Postquam maturans medicamentum satis diu fuit continuatum, apostema vel sponte rumpitur, vel lege artis aperitur lancetta, vel cultro incisorio, hancque incisionem cito satis instituendam monemus: haud raro enim contingit, quod cutis externa sit adeo densa, ut a solo pure perumpi non possit; sic ergo evitamus fistulas, caries, & quamplura alia mala. Præprimis hoc observandum est in bubone tam pestilentiali, quam venereo.

§. 4.

IN omnibus tumoribus a materia acida austera oriundis abstinendum est a maturantibus, præsertim frequentibus, v. gr. in cancro occulto, schirrho cancroso, &c. facile enim abeunt in malignam suppurationem.

§. 5.

Mulierculæ solent sæpæ solam *medullam panis acidi* manducare cum *butyro*, partique affectæ imponere cum successu. Huc quoque pertinent *lana succida*, sive *æsyphus*, *adipes*, *folia tussilaginis butyro* illita, *folia brassicæ*, *vitelli ovorum cum terebinthina & croco*, vel *unguento basilico*.

§. 6.

DUm externe maturantia imponuntur, interna diaphoretica etiam necessaria sunt: junctæ enim vires plus possunt.

§. 7.

IN angina vera rite observandum est, quod maturantia externe non sint applicanda, nisi tumor externe insigniter appareat, nullaque spes superfit discussionis, ne cicatrix relinquatur, quæ faciem, imprimis mulierum, defœdat. Ergo potius locum ibi habent gargarismata, vel masticatoria, ut apostema rumpatur introrsum, posteaque mature aperiatur: Nisi enim hoc fiat, facile affectus faucium transit in affectum pulmonum; quapropter Hippocrates recte dixit; Anginam facile transire in peripneumoniam, hæmoptoën & empyema.

§. 8.

Denudato ossè in apostemate, caveat sibi vel Medicus vel chirurgus, ne utatur pinguibus: facile enim cariem contrahit os, vel gangrænam caro, &c.

§. 9.

Qui desiderio tenentur emplastrorum magis, quam cataplasmatum, utantur sequentibus:

℞. *Gumm. ammon.* ℥ss
ung. basil. ℥ij
empl. mucag.
diacbyl: cum gumm. 3vj
 M. f. Empl.

Vel

℞. *Empl. oxycroc.* ℥ij
de melilot. ℥ss
Ung. aurei ℥iss
ol. palm q. s.
 M. f. Emplastrum.

C A P U T. XIV.

De Cephalicis.

§. 1.

Quatenus diversi dantur cerebri affectus vel morbi, eatenus diversa dantur medicamenta cephalica, quæ tamen generaliter referri possunt vel ad tenuantia salina, vel acida volatilia, vel ad emollientia & modice incrassantia. Speciatim vero ea dicuntur cephalica, quæ copiosis gaudent particulis subtilibus, præprimis salino-volatilibus: namque juxta leges Mechanices subtilia per lineam rectam, quantum possibile, sursum magis tendunt, quam deorsum; atqui linea magis recta & brevior est caput versus, quam inferius, ergo salino-volatilia majore motu pollentia caput prius afficient, quam aliam corporis partem.

§. 2.

NE autem confusio oriatur, cephalica dividimus in antapoplectica, antepileptica, analeptica & antiphrenitica; cœtera omnia ad istas referri possunt classes.

De Antapoplecticis.

§. 3.

UT horum operatio melius percipiatur, operæ pretium erit apoplexiæ causas continentes annectere. *Apoplexia ergo est sensuum motuumque arbitrariorum abolitio, cum stertore, somno profundissimo & respiratione difficili conjuncta.* Duplex vero est Apoplexia, *sanguinea videlicet & pituitosa, sive serosa.* Causa continens sive proxima apoplexiæ sanguineæ est, vel sanguis crassior angustioribus vasis cerebri insinuatus & ibidem condensatus, ita ut exinde comprimantur & angustentur cerebri & cerebelli tubuli, vel sanguis (propter rptionem vasorum) in cerebri ventriculis extravasatus, orificia nervorum copiosorum obstruens & comprimens, ita ut spiritus animales sufficiente quantitate nec secerni nec distribui possint. Causa vero proxima Apoplexiæ pituitosæ est humor crassus ac viscosus vel pituitosus, collectus in cerebro, cerebrique ventriculis, tubulosque, ut supra, angustans.

§. 4.

QUoniam itaque maxime attendendum est ad symptoma urgens, idcirco in Apoplexia sanguinea, præmissa *venesectione* in venis jugularibus, vel brachii, injiciendus est *clyster* volatilis sive spirituosus & acer, ut tentemus discussionem somni profundi, v. gr.

℞. rad. angel. ver.

bryon.

cyclam. aa. ʒij

herb. puleg.

calaminth: mont:

origan.

byssop. aa. M. ℥

summit: aneth.

centaur: min. aa. P. iij

sem. nigell: ℥ij

cumin: ℥℥

Coq: in s. q. aq. comm: sub finem decoctionis addendo

vini alb: ℥iij

Colat: ℥viiij add:

vin. emetic: turb: ℥iij

mell: mercur. ℥ij

M. f. Clyster.

Porro tendanda est Apoplexiæ solutio per *sternutatoria*: vix enim pejus aliquid ægro, durante vita, evenire potest, Apoplexia; interim mememus, quod sternutatorium sit remedium dubium & incertum.

℞. tabac: hispan. opt: ℥ij

herb. majoran. nob. ℥℥

salv: ℥℥

flor. lil. convul. gr. xvj

rad. helleb. alb. gr. iij

benzoës gr. vj

mosch: gr. j

ambr. grys. gr. iij

M. f. Pulvis sternutatorius, cum penna in nares inflandus.

Etiam huc spectat balsamum antapoplecticum:

℞. ol: nucist: expr. ℥j

cinnam. gutt. xij

ol: carioph. gutt. viij

lavend:

succin. aa. gutt: x

balsam. peruv: gutt: xx

zibeth. gr. ij

ambr gris: gr. iv.

M. f. Balsamum, naribus, temporibus, carpis manuum & regi-
oni cordis illinendum.

Denique nuchæ linemtum est inungendum, quale sequens :

℞. ol. succin.

spic.

castor. aa. ℥ij

hyper.

succ. rut. express: aa. ℥iij

M. f. Linimentum.

Animadversiones in Antapoplectica.

§. 1.

Clysteres semper tuto in Apoplexia præscribere possumus, ast non æque Venæ-sectionem, quapropter, ut famæ suæ consulat Medicus, præmonere debet consanguineos & amicos ægrotantis remedium istud dubium esse, quod vel juvare vel nocere possit, atqui in casu desperaro præstat anceps remedium quam nullum.

§. 2.

Clystere injecto, caput fricetur pannis calidis & asperis, accedant ligaturæ artuum dolorificæ, sed iterato solvendæ, rursumque stringendæ.

§. 3.

SI clyster nimis subito, propter peralysin sphincteris ani, rejiciatur, in ejus locum substituatur suppositorium acre.

§. 4.

Balsamorum officio fungi possunt minore cum labore & pretio. *Spiritus salis ammoniaci, recens destillatus, ol: succini, sal volatile cornu cervi, urinæ, fuliginis, tartari, &c.*

§. 5.

§. 5.

Ubi deglutire poterit æger, utatur sequenti mixtura:

℞. *Aq. majoran.*

byssop. aa. ℥ij

antapopl. Amst. ℥j

elix. prop. Par. ℥j

tinct. castor.

succini aa. ℥ij

spr. C. C. rectific. ℥℞

ocul. cancr. pp. ℥j

syr. anthos. ℥vj.

M.

De Antepilepticis.

§. 1.

EPilepsiæ causæ proximæ variæ sunt, per consequens, varia remedia: Difinitur, quod sit *subitanea corporis in terram prostratio, cum convulsione omnium membrorum interpolata, sensuum motuumque arbitrariarum abolitione.*

§. 2.

Causæ sunt sequentes: primo humor crassus viscosus vel terrestris simul & acris corrosivus, stagnans ad aliquod tempus in canalibus angustioribus partis alicujus solidæ, etiam aliquando minimæ, qui successive & per intervalla, influxu ætheris diverso, ad rarefactionem perductus latibula sua perrumpit, vasisque revehenti- bus venosis & lymphaticis communicatur, sicque toti massæ sanguinæ distributus transit ad omnes partes, adeoque ad musculos & nervos, cerebrum, &c: quoniam vero istarum partium tubuli angustiores sunt, quam ut crassiores humoris istius partes transmittere valeant, idcirco partes hærentes vellicant, & stimulatione ista efficiunt,

ut spiritus animales maxima celeritate & vehementia versus musculos influant, eosque violenter & irregulariter contrahant, vel potius convellant: non enim libere pergere possunt ab uno musculo in alterum, per tubulos communicationis, quapropter regurgitando latera fibrillarum vi maxima expandunt: secundo vermes intestinorum mordendo fibrillas nervosas dolorem non solum inferunt insignem, verum etiam eodem actu excitant spirituum animalium influxum vehementiorem non solum versus partem vellicatam, sed & versus reliquas corporis partes: tertio passiones animæ vehementes & subitaneæ epilepsiam æque producere valent, ac priora, sed curatu vel sanatu faciliorem. Primæ autem causæ ratio recte si intelligatur, facile patebit omnis epilepsia sympathica, sive per consensum v. gr. uteri, lienis, pancreatis, &c:

§. 3.

Remedia ergo Epilepsiæ adhibenda, tempore paroxysmi, sunt antitapoplecticis prorsus affinia, verum simul observandum est, quod corpus epileptici debeat poni, quantum possibile, ad lineam horizontaliter rectam, quodque digiti & reliqua membra debeant explanari, ut spiritus æqualiter influere valeant, etiam lignum vel cochlear stanneum inter dentes inferi debet, ne linguam mordicus lædant.

§. 4.

EXtra paroxysmum sequentia specifica sunt usurpanda:

℞. *Cinnab. nativ. opt. vel*
antimon: rite sublim. ʒʒ
corall: rubr.
marg. pp. aa. ʒij
croc: ʒj
sol: auri No. xij.

Terantur exacte cum s. q. *aq: flor: tiliæ*, postea exsiccentur & f. Pulvis, cujus dosis est ʒj cum conveniente vehiculo.

Vcl

Vel

℞. *Sterc. pavon.*

anfer: vir. aa. ℥j

pulver. comitissæ Kent. ʒiʒ

croc. orient. ʒʒ

M. f. pulvis. Dosis est ad ʒʒ.

Porro *secundina humana*, in umbra ficcata, & pulverisata, usurpari potest cum fructu ad ʒʒ; egregius etiam est sequens haustus:

℞. *Aq. spir. tanac.* ʒij

antepil. ʒʒ

tinct. castor. ℥j

sal. prun. ℥ʒ

syr. de pæon. ʒʒ

M. f. Haustus.

§. 5.

IN fontanella adhibeatur *cauterium actuale* in casu inveterato & desperato, quo multos epilepticos sanatos fuisse constat experientia.

§. 6.

ALii specificum putant *sanguinem humanum* calide epotum, sed diabolicum magis (ut recte ait *Tulpius*) est hoc remedium, quam humanum, pejorque inde resultare potest epilepsia.

Animadversiones generales in Antepileptica.

§. 1.

SI paroxyfmi epileptici certas servant periodos, sesquihoram ante paroxyfimum sudorifera constantiora propinentur non secus ac in febribus intermittentibus: causa enim proxima consimilis valde videtur.

§. 2.

Purgantia quævis acria (quemadmodum etiam alia volatilia & acriora) epilepticis nocent, præprimis immediate post paroxysmum sumpta. Verum vomitoria insignem habent opportuno tempore efficaciam.

§. 3.

Si ultra xxv. annum epilepsia continuaverit, monente Hippocrate, incurabilis est, quemadmodum & hæreditaria, sed alias ætatis & anni mutatio multum in hoc morbo possunt.

De Analeptis, cardiacis & alexipharmacis.

§. 1.

Hæc medicamenta variis operantur modis: nonnulla enim sanguini humoribusque communicant particulas, quæ vocare nos solemus cardiaca primi generis; nonnulla ratione constantiæ ætheris, quem particulae eorum in sanguinem introducunt & acidum superfluum imbibunt; alia denique, motum sanguinis modice minuendo, porosque corporis leniter constringendo, impediunt particulæ subtilium dispendium.

§. 2.

Non itaque hæc medicamenta soli cordi sunt dicata, sed toti corpori, quatenus distributiones & secretiones humorum promovent. Dicuntur eorum quædam analeptica, quasi ab iisdem spiritibus reciperentur; quædam alexipharmaca, quatenus venenis resistunt; & quemadmodum cardiaca diximus duplicis esse generis, ita idem dicimus de venenis: scilicet nonnulla manifeste operantur inflammando & erodendo, vestigia insignia sui relinquendo, nonnulla

la vero insensibiliter & lente sanguinis texturam destruant, vel in-
crassando vel solvendo.

§. 3.

Sub catalogo analeptiorum & alexipharmacorum comprehende-
mus antiloimica sive antipestilentia & alexiteria.

Vegetabilia: Ligna; aloës, santala omnia, sassaphras, juniperinum.

Cortices: cinnamomi, tamarisci, citri, arantii.

Radices: angelicæ, anthoræ, bistortæ, tormentillæ, carlinæ, sal-
faparillæ, contrajervæ, galangæ, acori, iridis florentinæ, zedoariæ,
dictamni albi, enulæ campanæ, eringii, gentianæ, imperatoriæ,
petasitidis, levistici, scorzoneræ, peucedani, vincetoxici, doronici,
pentaphylli, cariophyllatæ, calami aromatici.

Herbæ: scordium, phellandrium, carduus benedictus, dictamnus,
quinquefolium majus repens, ruta, centaurium minus, melissâ, sal-
via, rosmarinum, valeriana, ulmaria, veronica, thymus, majora-
na, calamintha montana, pulegium, artemisia, tanacetum, matri-
caria, mentha, ocymum, borago, buglossâ, myrtus, laurus.

Flores: boraginis, buglossæ, tunicæ, croci, calendulæ, rosarum,
violarum, naphæ sive arantiorum, chamomillorum, salicis, sambu-
cui.

Semina: anisi, cardamomi, citri & aurantii, coriandri, levistici,
cariophylli: aromat: piper, baccæ lauri, juniperi, grana kermes

Fructus: juglans immatura, pomum citri, aurantii, cerasa acida,
poma redolentia, cydonea, granatorum, ribesia, nux moschata,
zinziber conditum:

Animalia: moschus, zibethum, castoreum, fimi animalium, mu-
mia, pedra del porco, unicornu, osia de corde cervi, cornu cervi
præparatum, lapis bezoar orientalis & occidentalis, cranium hu-
manum, & quævis chymica ex eo præparata, usnea sive muscus cra-
nii humani, calculi humani, &c.

Mineralia & metallica: folia auri & argenti, artimonium diapho-
reticum album & purpureum, cinnabaris antimonii, terra sigillata,
lemnia, smaragdus, hyacinthus, saphirus, topasus, granatus, cha-
lybs præparatus, unicornu fossile.

Mari

Marina: corallia, mater perlarum, margaritæ, succinum, am-
bra grisea, blatta bysantina, conchæ.

Succi condensati: myrrha, camphora, benzoë, storax calamita,
thus, olibanum, resina pini, mastiche, &c.

Composita: theriaca veneta vel quævis alia, orvietanum, mithrida-
tium, diascordium, confectio hyacinthorum & alkermes, diateffaron.

Conservæ: florum boraginis, buglossæ, violarum, rosarum, rosma-
rini, calendulæ, melissæ, menthæ, lavendulæ, rob sambuci, ribe-
siorum, juniperi.

Salia: Omnia tam volatilia, quam fixa, alcalia & urinosa, simpli-
cia & composita; item omnes spiritus & tincturæ ejusdem naturæ:
vid: cap: de attenuantibus.

Syrupi: acetositis citri, granatorum, limonum, agrestæ, vio-
larum, rosarum, cydoneorum, ribesiorum, sambuci, cardui bene-
dicti, menthæ, anthos.

Trochisci: de spodio, de terra sigillata, viperini, scyllitici, he-
dychroi, de camphora.

Animadversiones generales in analeptica & alexipharmaca.

§. 1.

UBique præstat in morbis malignis uti constantioribus, quam val-
de spirituosis & volatilibus, nisi ea exegerit symptoma quod-
dam urgens, v. gr. animi deliquium; rationem dedimus hujus rei in
antecedentibus: conser Verulam: sylvæ sylvarum centur: x experi-
mento 698, ubi aurea verba sequentia reperiuntur: *in febribus
pestilentibus aliisve malignis intentio quidem est, expellere contagium per
sudores & evaporationes, sed tamen optima est quæ crassiuscula admittit, ut
nitrum, diascordium, & similia, quæ ad tempus expulsionem remorantur,
donec natura lenius id perficiat: venuste enim dixit quidam: in extinguenda
flamma febris pestilentis natura similis est populo incendium domus extingueri
conanti, qui adeo occupatur, ut alter alteri sit impedimento: egregium pro-
fecto axioma, & usus varii! ut quicquid sedat spirituum animalium con-
tentionem, actionem eorum promoveat.*

§ 2.

§. 2.

IN peste morbisque malignis admodum caute usurpentur purgantia, & venæ-sectio, nec non opiata.

§. 3.

Composita varia cardiaca & antiloimica reperire licet apud Diemerbroekium, Paulum Barbette, Sylvium, Griilingium & Laurentium Donkers in idea febris petechialis. Nos sequentia, memoriæ confortandæ gratia, subjungemus.

℞. rad: scorzon. ℥iij

sem citri

card: ben: aa. ℥ss

C. C. ras. ℥iij

cort: citri ℥j

herb: acetos:

scord:

meliss: aa. M. iij

flor. calend: M. ij

tamariud: ℥ij

Coq: in s. q. aq: comm: ad pintas iv. Colaturæ adde

syr: de limonibus ℥vj

M. f. Decoctum, de quo æger bibat, loco cerevisiæ, pro lubitu.

Vel

℞. rad: zedoar.

angel.

petasit. aa. ℥vj

scorzon. ℥ij

fol. scord: M. ij

meliss: M. iij

flor. calend. M. iß

nuc: jugland: immat. ℥ij

Contendantur omnia simul, deinde affunde aceti optimi ad tres

quartas partes ex arena in cucurbita vitrea per se destillati ℥xij; digerantur per noctem, deinde destilla per arenam lento igne sine empyreumate ad ficcitatem, & habebis *aquam* illam famigeratam Sylvii *prophylacticam* dictam. Dosis est ad cochlearia duo vel tria in vehiculo conveniente.

§. 4.

ALii sequens *electuarium salutis* valde deprædicant:

℞. *Macis in succo limonum infusi* ℥i℥
theriac.

mithridat. aa. ℥iij

spec. liberant.

lign: aloës

terr. sigill.

succini pp. aa. ℥j

pulv. cort. citr. ℥i℥

conserv. ros:

flor. nymph. aa. ℥i℥

syr. acetos. citr. q. s.

M. f. *Electuarium*. Dosis est ad magnitudinem nucis moschatæ mane & vesperi, vel pluries in die.

§. 5.

Descriptio *rob sambuci compositi*, hisce morbis accommodati, est sequens:

℞. *rad: torment.*

petasit.

pimpin:

angel.

fol. scord.

bacc. junip. rec. aa. ℥i℥

Radices macerentur in *aceto sambucino* per horas XXIV, postea lente

lente exsiccentur, & seorsim pulverisentur; postea adde *pulverem scordi*
dii & baccarum juniperi Misceantur omnia, & *aceto* residuo adspersa
 subigantur quam exactissime cum

rob: sambuci ℥xvj.

Dosis est ad ℥ij in vehiculo conveniete.

§. 6.

Contra vehementem cephalalgiam & deliria utiliter nuchæ &
 temporibus imponitur *bedera terrestris* cum *ruta* contusa, &
 plantis pedum apponatur sequens:

℞. fol: rut. M. i℥

ferment. acid: ℥ij

fimi columb. ℥i

sal. comm. ℥℥

acet. sambuc: q. s.

M. f. Cataplasma.

De Antiphreniticis.

§. 1.

Phrenitis definitur, quod sit *delirium continuum*, cum febre con-
 tinua acuta, dolore capitis acerbissimo & vigilia. Causa vero
 ejus proxima five continens est *erisypelas* vel inflammatio cerebri &
 meningum, propter stagnantem sanguinem & lympham acriorem in
 canaliculis angustioribus, quemadmodum supra diximus de inflamma-
 tione. Huic malo mederi valent sequentia, præmissa *venæ-sectione*
 matura, & *alvi evacuatione per clysterem*.

℞. terr. sigill:

sal. prun. aa. ℥j

laud: op. gr. ij

sang. hirc. ℥℥

sal. card. ben. gr. xv.

diascord: incompl. ℥ij

S s 2

M. f.

M. f. Bolus pro dosi, cum vehiculo conveniente fumendus. Pro potu ordinario sit vel ptisana *bordeacea* vel decoctum *scorzoneræ*, supra præscriptum titulo de analepticis & alexipharmacis.

Oxyrrhodinum autem temporibus & nuchæ imponendum sit sequens :

℞. *Aq. solan.* ℥iv
       rosar. ℥j
       succ: semperviv: maj: ℥ij
       opii crud. aceto soluti gr. xij
       M. pro *Oxyrrhodino*.

Vel

℞. *Ung: popul:* ℥j
       ol: papav: expr:
       hyosciam: aa. q. s.
       M. f. *Linimentum*,

Quod illinendum est naso, temporibus, regioni cordis & nuchæ.

Aminadversiones in Antiphrenitica.

§. 1.

Quamprimum somnus placidus obreperit, desistendum est ab opiatis, quia secus producerent morbum aliquem soporosum, vel ipsam mortem.

§. 2.

Loco *salis prunellæ* fumitur cum fructu *tartarus vitriolatus*, cujus curiosam descriptionem exhibemus sequentem :

℞. *ol: tart. per deliq.* ℥viii
       crystall. tart: ℥vij
       spirit: vitriol: veneris rectific: q. s.

Misceantur primo *oleum tartari* & *crystalli*, digerendo in MB, deinde filtretur solutio, cui guttatim instilla *spiritum vitrioli*; leniter postea evaporetur ad siccitatem, super aquam bullientem; massam tunc
 usui

usui reponere: sic enim integrum *tartarum spiritui vitrioli* associatur, & emergit *tartarus vitriolatus* vulgari longe nobilior. Dosis est ad ℞j.

C A P U T. XV.

De Ophthalmicis.

§. 1.

PLurimi cum sint oculorum morbi, quorum proluxa tractatio huc non pertinet, idcirco speciatim saltem hic agemus de iis, quæ pertinent ad ophthalmiam & cataractam.

§. 2.

Generaliter equidem ophthalmia sumitur pro oculorum affectu in genere, verum in specie denotat *tunicæ adnatæ, sive albiginæ inflammationem cum rubore, ardore, pruritu, lachrymis & leemis, &c.*

§. 3.

Cataracta vero dividitur in incipientem & confirmatam: incipiens describitur, quod sit *visus depravatio, nubeculas, araneorum telas, vel culices aliasve peregrinas res menti representans, cum indicio pelliculæ externo*; confirmata vero, quod sit *visus abolitio pelliculam notabilem, ut plurimum albicantem, totamque pupillam obducentem conjunctam habens.*

§. 4.

CAusa continens Ophthalmiæ eadem est, quæ phrenitidis: cataractæ vero causa continens est humor crassus viscosus vel terrestris, cujus filamenta pressione aëris externa, vel alia de causa, sibi mutuo ita intricantur, ut pelliculam componant notabilem.

§. 5.

Operantur itaque sequentia ophthalmica, partim emolliendo, partim aperiendo, partim denique erodendo & abradendo.

℞. *Croc: metall: ʒj*

aq. fœnic: ʒvj

Diger: per noct: & filtrentur per chartam emporeticam. Dosis est gutta, vel altera in oculum affectum instillanda.

Vel

℞. *flor. cichor. cœrul: q. pl.*

Contund: in mortar: metall: admiscendo quartam partem *Sacchari canti alb*: indantur vitro & ponantur ad solem, ut in liquorem solvantur.

Postea f. Collyrium.

§. 6.

Eodem modo præstantissima paratur *aqua ex floribus calendulæ* item *caulibus fœniculi recentis*. Vel

℞. *Aq. euphrag.*

rosar.

chelid: maj: aa. ʒʒ

tut. pp. ʒʒ

vitriol: alb: gr: j

sacch. satur. gr: iij

M. f. Collyrium.

Si vero dolor ex his nimis exacerbetur, leniri is potest sequenti modo:

℞. *Micæ panis alb. q. pl.*

Coq: in *lacte vaccino* & *aqua pluviâli* aa. p. æq: donec fiat *pulticula*, tunc add:

croc: ʒʒ

aq: fœn: ʒʒ

M. f. Cataplasma.

Egre]

Egregia etiam est aqua panis similaginei viridis:

℞. Micæ panis similaginei acidi.

Exsiccetur in umbra; postea fumatur mortarium æneum; obducatur linteo raro, cui imponatur mica panis, huic porro chartam impone, cui super addita fuerit arena; tunc imponatur sartago prunis accensis repleta, & fiat destillatio per descensum, quemadmodum in confectioe placentarum rosarum & aquæ ros: Relinquatur aqua destillata tam diu in mortario, donec viridem nacta fuerit colorem.

§. 7.

AD cataractam conducit pollen subtilissimtis tutiæ, vel antimoni crudi, vel ossis sepiæ cum saccharo canto.

Vel

℞. tut. pp. ℥ij
campb. ℥j
virid: æris: gr: xij

Tutiam cum caphura simil contere in mortario, item æruginem ad pulveris impalpabilis consistentiam, tum add:

butyr. rec. non salit ℥ij
aq: ros: ℥ij

Bulliant leniter simul; tunc ab igne remotis primo tutiam cum caphura; secundo, viride æris sensim commisce, agitentur optime & in vase vitreo serventur pro

Unguento, quod per sericum transcoletur; eoque inunge interiorrem partem palpebrarum, præsertim circa angulos. Hoc unguentum si desideremus acrius, addatur succus cbelidonii majoris vel fel carpionum aut anguillæ.

§. 8.

Contra ophthalmiam vulneri supervenientem sequens egregium est:

℞. Sief alb: sine opio ℥i℥
thur: pp. ℥℥

muci:

mucil. sem: cydon. ℥j

campb. ℥ss

aq: ros: ℥iij

M. f. Collyr.

Alii utuntur *sanguine recente & calido vitulino vel columbino*, cum successu; alii autem sola infusione *cariophyllorum aromaticorum in aqua feniculi vel rosarum*.

Animadversiones in Ophthalmica.

§. 1.

SI plumis vel linteis collyria applicentur, observandum est, quod postea iterum non sint usurpanda, nisi lota & purificata, quia effluvia falina ex oculo inflammato iis inhærent, non secus, ac idem observare licet in linteaminibus ad coryzam adhibitis.

§. 2.

SI cataracta fuerit matura satis, præstat chirurgi operatio per acum, quam usus pharmacorum acrium.

§. 3.

Vesicatorium pone aures aut in collo ex *cantharibus* cum fructu quoque adhiberi solet: nam effluvia *cantharidum* lege circulationis ad partem affectam delata obstructions solvunt, & emanante pure minor est humorum pressio versus oculum.

De Oticis.

C A P U T XIV.

§. 1.

PRæcipua aurium symptomata sunt tinitus & surditas, quorum causa esse potest multiplex; v. gr. vel collectio copiosi ceruminis

nis

nis in alveolo; vel obstructio nervorum auditoriorum & pororum membranæ tympani; vel ruptio membranæ ejusdem; vel luxatio ossiculorum auditus; vel ruptio & erosio nervorum illuc excurrentium. Sed ultima hæc mala sunt insanabilia, nec nisi instrumentis acusticis sublevari possunt.

§. 2.

Contra tinnitum vero & surditatem ab obstructione

℞. elix: prop: Parac: sine acido ʒʒ

tinct: castor.:

moschi aa. ʒj

bals: sulph: anis: vel tereb: gutt: x.

M. accurate, & gutta una vel altera in aurem instelletur, vel mediante gossypio excipiat in aurem.

§. 3.

Optimus quoque est vapor panis immediate ex clibano extracti & auribus admoti, nec non oleum chartæ, de quo vide Basilium Valentinum lib: de rebus naturalibus & supranaturalibus.

Animadversiones in Otica.

§. 1.

Vitandus est duiturnus calidorum & exsiccantium usus, ne vel materia peccans induretur, vel fibrillæ exsiccentur.

§. 2.

Operatio oticorum valde adjuvatur medicamentis attenuantibus, nec non frictionibus capitis calidis & asperis.

§. 3.

Semper ante usum oticorum purgari debet & evacuari aurium cavitas externa, injectione *lactis tepidi dulcis*, & ope *auriscalpii* fordes sunt ad lumen extrahendæ.

C A P U T. XVII.

De Ondontalgicis.

§. 1.

Inter primarios dentium affectus recensentur dolor, hæmorrhagia, caries, & nigredo, quorum omnium causa proxima ut plurimum est materia ex sanguine secreta acris & corrosiva, quatenus videlicet fibrillas dentium solvit & erodit.

§. 2.

Dolor autem dentium varia habet remedia, e. gr. in casu acri,

℞. *tincturæ opii, in qua solutum fuit pauxillum camphoræ* cochl: j
spirit: sal: amm: gutt: xvj
vin: gall: ℥j

M. pro oris collutione.

Vel

℞. *Nitr. ℥j*
camph: gr. vj
vitriol. alb: gr: iv
aq: ros:
spirit: vin: aa. ℥iſs

M. pro oris collutione.

Huc spectant *oleum tabaci, chartæ, origani, cariophylorum, &c.*

§. 3.

Vermiculos vero vel necant, vel extrahunt tam amara, quam dulcia, v. gr. aloë, myrrha, fel vitri, mel commune vel simplex, vel cum pomo affato mixtum, item pinguia, e. gr. serum hircinum linteo exceptum, igne liquefactum & gingivis admotum, quod insigniter laudatur ab Bartholino cent: 3 hist: 96.

§. 4.

Contra nigredinem dentium pulvis sequens utilis est:

℞. Pumic: calcin: ℥i
rad: irid: flor. ℥ss
tart: vitriol: ℥j
sal: prun: ℥ss
sang: drac: gr: xv.
M. f. Pulvis.

§. 5.

Contra hæmorrhagiam gingivarum, dentiumque vacillationem

℞. Sang: drac: ℥j
gumm: lacca ℥ss
terr: japon: ℥ij
benzoës ℥ss

Affund: spir: vin: rectific: &
cochlear. rectific. aa. q. s. postea adde
mell: ros: q. s.

M. pro oris collutione.

Animadversiones in Odontalgica,

§. 1.

SI odontalgia dependeat ab intemperie sanguinis universali, *venæ-*
sectione præmissa, deveniendum est ad universalia, prius quam
specialia adhibeantur.

§. 2.

SI dens fuerit cavus, radices autem & latera ejus firma, præstat chirurgia per forcipem, quam pharmacia; si vero patiens extractionem non permittat, *sclopomachærium* candens caute insinuandum est in dentis cavitatem.

§. 3.

IN omni dolore dentium, externis simul usurpatis, interna anodyna, quorum formulas supra dedimus, exhibeantur.

C A P U T. XVIII.

De Pectoralibus, sive Thoracicis.

§. 1.

PRimarii pectoris affectus sunt asthma, pleuritis (sub qua comprehendimus peripneumoniam) nec non phthisis.

§. 2.

Asthma definitur, quod sit *difficilis, sive densa, crebra & anhelosa respiratio, cum tussi, sibilo, & febre conjuncta, ut plurimum ortum trahens a materia crassa viscosa simul & acri, pulmonum bronchia obstruente.*

§. 3.

Pleuritis vero definitur, quod sit *dolor lateris alterius, vel utriusque punctorius, aliquando vagus, aliquando fixus, cum febre continua acuta conjunctus, nec non difficili respiratione, & sputo cruento, oriunda ab inflammatione membranæ pleuræ & pulmonum.*

§. 4.

§. 4.

PHthifis est *lenta totius corporis emaciatio cum febre lenta vulgo hectica dicta, rejectione pblegmatum aliquando sanguinolentorum, aliquando purulentorum tussique quasi perpetua.*

§. 5.

Contra asthma probatum est sequens:

℞. rad: helen. ℥i
 irid: flor. ℥ss
 liquirit: ℥x
 croc: ℥ss
 mastich:
 campbor. aa. ℥j.
 semin: anis:
           carui aa. ℥ss
 benz.oës ℥ss
 castor. ℥j
 spirit: anis: ℥xx

Macerentur omnia per octiduum, ut fiat tinctura. Dosis est ad cochlearia duo, præsertim tempore paroxyfmi.

§. 5.

Citra paroxyfimum.

℞. Rad. enul: camp: ℥ss
 irid: flor. ℥iij
 falsapar. ℥ij
 liquirit: ℥j.
 herb. byssop: M. ij
 bacc: junip: rec: ℥ij

M. f. Species in s. q. aq: fontan: macerandæ & postea leniter coquendæ ;

Pro Decocto. Dosis est bis vel ter indies ad ℥xij. vel xiv singulis vicibus.

§. 6.

INterim usurpetur sequens pulvis ter quavis septimana :

℞. *Spermat. cet:* ℥j
sal: card: ben: ℥j
antim: diaph: ℥ss
laud ap: gr: j.

M. f. Pulv: pro dosi. Egregia etiam est hoc in casu *tinctura mel-
 lis* s. a. facta, ad gutt: xxx. vel: xi, l, & lx. Aliquando vel soli
flores sulphuris cum diascordio sufficiunt.

§. 7.

Pleuritidi nihil magis est conveniens, præmissa *Venæ - Sectione*,
 quam sequens :

℞. *diascord Sylv:* ℥j
mandib: luc: pisc: ℥ss
sal: card. bened: ℥j
laud: op: gr: j

M. f. Bolus, cum *jusculo calido non salito* sumendus. Externe au-
 tem parti affectæ imponendum est *emplastrum de spermate ceti, & me-
 lito*, aa. p. æq.

§. 8.

PHthisi incipienti apprime convenit seq. Solvatur

℞. *terebintb. ven:* ℥ij
vitello ovi, postea admisce
mell. ros. ℥j
lact. asin. ℥iv

M. f. Haustus.

Inveteratæ autem phthisi conveniunt ea, quæ allata fuere circa de-
 tergentia & emollientia.

Animadversiones in Pectoralia sive Thoracica.

§. 1.

Asthmaticis plethoricis semper *Vena-sectio* est adhibenda, priusquam cœtera medicamenta propinentur.

§. 2.

Quanquam *petisugium* pectori suspectum est, attamen aliquando plus potest, quam optimum medicamentum.

§. 3.

S*al volatile urinosum*, quale *oleosum & aromaticum Sylvii*, plus nocuisse, quam profuisse in Asthmate pluries observavimus.

§. 4.

Licet pleuritidem veram absque *Vena-Sectione* curare, imo & sanare possimus, non tamen id tuto absolvitur; nunquam vero usurpentur hoc in casu purgantia acriora, sed vel lenientia & solutiva, vel clysteres.

C A P U T. XIX

De Stomachicis.

§. 1.

Quemadmodum nihil apud ignarum vulgus familiarius in usu esse, & commendari solet, quam stomachicum, ita in ejus usu peccatur, ut nihil supra, quia plurimi sunt ventriculi affectus, plurimæque per consequens causæ, ad quas omnes non, ut oportet, attendunt: Nempe aliquando peccant *particulæ acidæ fixæ*,

xæ, & tunc usurpanda sunt *salina volatilia*; aliquando autem peccant *particulæ salinæ fixæ*, & tunc exhibenda sunt *acida volatilia*; aliquando peccant *particulæ viscosæ*, & tunc pro re nata utendum est vel *salinis* vel *acidis volatibus*, simul & vomitoriis.

§. 4.

Specificum, inter alia, stomachicum est sequens:

℞. *menth. sicc.* q. pl:

Conscind: in partes minutas; deinde add:

aq. comm. tepidæ q. s.

sacchari partes viii.

Fermentatione peracta, f. destillatio s. a. ita enim prodibit *spritus cum oleo volatili*, sed ab eo separandus & ad summam puritatem *rectificandus*. Deinde incineretur s. q. *stipitum menthæ*, ut inde suppeditetur *sal alcali fixum*: tunc

℞. *hujus salis* part: ij

olei menth. part: j

spr. menth. subt part. v.

Digerantur in MB per dies xiv & ultra, usque dum omnia rite fuerint unita; liquor postmodum in usum servetur. Hæc essentia reducitur in balsamum sive saponem albicantem, si loco spiritus optime dephlegmati sumatur phlegmaticus. Dosis est a gutt: x ad xx in vehiculo conveniente.

Vinum medicatum stomachicum utilissimum est sequens:

℞. *Lign. sassaf.* ℥vj

rad. enul. camp.

angel. aa. ℥iij

galang. min. ℥ss

cort. arant. ℥vj

herb. menth.

absinth. aa. M. ss

sal. tart. ℥ss

M. f. Species, quibus affunde s. q. *Vini generosi rhenani*. Pro lūbitu addi potest *rhabarbarum* & *aloë*.

Anim-

Animadversiones in Stomachica.

§. 1.

Singulis diebus talia non sunt usurpanda, ne natura iis nimis adfuescat, fermentumque ventriculi nimis reddant volatile; adde, quod homines disponant ad ebriositatem.

§. 2.

Externe regioni ventriculi imponi potest cum fructu *emplastrum de baccis lauri*, vel *cerotum de cumino*, vel *frustum panis tostum & aqua vitæ Mathioli* humectatum inter linthea rara.

De Hepaticis & splenicis nihil dicendum occurrit, quia conveniunt cum attenuantibus & antiscorbuticis; & Antinephritica conveniunt cum diureticis.

C A P U T XX.

De Antifebrilibus.

§. 1.

Quatenus febres in genere dividuntur in continuas & intermittentes, illæque rursus in acutas & lentas; hæ vero in quotidianas, tertianas, quartanas, simplices, & compositas, eatenus varia dantur antifebrilia, quæ tamen omnia proprie loquendo referri possunt ad classem sudoriferorum & alexipharmacorum: licet enim etiam aliquando febres sanentur vomitorio vel purgante, tamen id non adeo pertinet ad febris essentiam, quam quidem sudoriferum, utpote quod mixturam sanguinis pristinam restituit.

§. 2.

Specificum antifebrile est sequens:

V v

Rz.

℞. *Antim: crud: part. v*

sal: tart: part: i

sal: comm: part: iv.

Contundantur & misceantur exacte, tunc ponantur in crucibulo inter prunas bene accensas, ut rite fluant simul per horam dimidiam: ita enim postea descendet *regulus* in fundo crucibuli, qui a scoriis separatus & optime pulverisatus coloris est elegantis purpurei. Dosis est ℥ij. cum s. q. *salis tamarisc:* vel alio *alcali*, *theriaca* & similibus.

§. 3.

Specificum etiam antifebrile nobis exhibet cortex *Peruvianus*, *china* dictus, sed tamen caute mercari debemus cum ea, ne producat hydropem, icterum, &c.

C A P U T. XXI.

De Antivenereis.

§. 1.

PER coitum iteratum, imo vel simplicem, cum foeminis impudicis, quæ nemini invident florem corporis sui, humor quidam acris & corrosivus purulentus, penis substantiæ spongiosæ inferitur, qui in prostaticis stagnans erodit earum vascula, ita ut liquor seminalis profluat continuo purulentus & acris, quo mediante stranguria oritur insignis, & hoc malum dicitur *gonorrhæa virulenta*; quando vero malum illud stagnat in glande penis vel præputio, producit *cancerum*; quando in glandulis inguinalibus, *bubonem*; quando in testibus, *testiculum venereum*; quando denique malum illud toti massæ sanguineæ communicatum fuerit, producit *luem veneream*, hoc est, dolores immanes ossifragos, ulcera cutis, exulcerationem uvulæ & palati, quamplurimaque alia foedissima symptomata.

§. 2.

ITaque primo contra *gonorrhæam*,

℞. *Oculi*

℞. Ocul. cancr. pp. ℥ss
 sal: prunell: ℥j
 rhabarb. pulv: ℥ss

M. f. Pulvis pro dosi sæpius iterandus.

Interim quoque usurpetur *tinctura cantharidum* vel *vermium majali-um* ad gutt. xx, ita tamen, ne mictum producat cruentum: Postea æger utatur seqq. pilulis:

℞. terebinth. ven: coct: ℥j
 ocul: 69 pp. ℥ss
 merc: dulc: ℥ij
 rhab: pulv: ℥ij
 sal: prun: ℥ss
 bals: copairv: q. s.

M. f. Massa pil: Dosis est ℥iv. singulis diebus.

Ubi autem valde pertinax fuerit & inveterata gonorrhæa, præscribatur *turpethum minerale* ad gr. viij. in f. q. *Theriaceæ*. Contra ardorem urinæ bibatur *ptisana hordeacea*; evitentur omnia acria, salina & acida, aromatica, pingua, olera, legumina, humectantia.

Aqua Gonorrhæa Quercetani ad cochlearia ij vel iij cum *balsami copairvæ* guttis xx, magnum habet effectum ad sanandam gonorrhæam.

§. 3.

Contra cancrum valet *aqua divina fernelii*, sive *Mercurius corrosivus* in sufficiente quantitate *aquæ plantaginis* solutus,

Vel

℞. Ung: basil: ℥vi
 merc: præc: rubr: ℥ss
 mell: ros: ℥iij.

M. f. Unguentum, quod carptis linteis est cancro imponendum, postquam paucillum pulveris *præcipitati rubri* super ulcus demissum fuerit. In principio bis indies deligatio facienda est.

§. 4.

Contra bubonem venereum,

℞. Gumm: ammon:

galban: aa. ℥ij

Solvantur, exprimantur & inspissentur, ut artis est, ad consistentiam mellis, tunc adde

ung: basil: ℥ss

diach: cum gumm: ℥ij

thereb: ven: ℥ss

Agitentur simul super lento igne ad consistentiam emplastri mollioris.

Vel

℞. fol: malv:

alb: aa. M. iij

flor. sambuc: M. ij

rad: bryon: ℥vj

Coq. in f. q. aq: commun: postea add:

fecum vini ℥ij

mic: panis alb. q. s. pro

Cataplasmate.

Maturatione facta bubo aperiendus est lancetta, ulcusque mundificandum & sanandum methodo vulgari; interim mercurialia & decocta interne sunt simul usurpanda.

§. 5.

Contra testiculum venereum valet cataplasma ex argilla mixta cum f. q. decocti chamomillorum & cumini ad consistentiam sufficientem.

§. 6.

Contra luem veneream potentissima sunt mercurialia, sed tamen caute exhibenda, praesertim tempore brumali, corporibusque exiuccis & hecticis; alias salivatio obtineri potest vel internis solis,
vel

vel externis solis. Interne v. gr. præscribatur *turpethum minerale* ad gr. viij cum f. q. *theriac*: pro dosi, quæ secundo vel tertio die reiteranda est, nisi æger fuerit admodum debilis, & alvum sæpius dejecerit: tunc enim lente procedendum est cum *mercurio dulci* ad ℥j. cum *diascordio*. Externe vero,

℞. *Axung. porcin:*
unguent: martiati aa. ℥vj
mercur: viv: ℥iv.

M. in mortario vitreo, usque dum *mercurius* dispareat, tunc obvolvatur manus chirurgi *vesica vitulina*, & ita inungantur ægrotantis plantæ pedis, nec non articulationes pedum ac manuum una cun genibus. Spinam autem dorsi inungere periculosum est, quia plurimi ibidem latent nervi.

Triduo elapso, quiescendum est per biduum, sique tunc salivatio non procedat, iterum duobus diebus ulterius continuandum est inunctione.

Inter salivandum victus sit tenuis, & sufficit jusculum avenaceum vel hordeaceum, in quo panis fuit maceratus: nam manducare non possunt ægrotantes propter ulcera oris & vacillationem dentium.

Continuanda est salivatio usque dum omnia symptomata cessaverint, adeoque bis quavis septimana præscribatur interne *mercurius dulcis* ad ℥j.

Salivatione peracta, conveniunt *decocta ex guajaco falsaparilla, china, liquiritia & petasitide*, qualia in antecedentibus sæpius præscriptimus: & denique *balneum vaporosum* est instituendum, ut omne virus tam venereum, quam mercuriale evaporet.

Sic ergo ad finem perduximus cogitationes & observationes nostras de operationibus medicamentorum. Deo sit laus, honor & gloria in sempiterna sæcula. Amen.

F I N I S.

I N D E X C A P I T U M.

- C**APUT I. De alimento, veneno, & alimentoso medicamento, nec non medicamento proprie sumpto. Pag. 137
- C**APUT II. De specificis in genere. 145
- C**APUT III. De valore principiorum & facultatum, tam Veterum, quam Recentiorum. 152
- C**APUT IV. De Attenuantibus, sive præparantibus, & digestivis. 157
- C**APUT V. De Emollientibus. 202
- C**APUT VI. De Anodynis, sive pargoricis, narcoticis & hypnoticis. 221
- C**APUT VII. De adstringentibus, incrassantibus & repellentibus. 232
- C**APUT VIII. De Emeticis, sive Vomitoriis. 253
- C**APUT IX. De Purgantibus. 260
- C**APUT X. De Diaphoreticis & sudoriferis. 276
- C**APUT XI. De Diureticis sive urinam cientibus. 290.
- C**APUT XII. De Detergentibus, atrahentibus, cathæreticis, causticis & vesicantibus. 301.
- C**APUT XIII. De Maturantibus & suppurantibus. 315
- C**APUT XIV. De Cephalicis. 319
- C**APUT XV. De Ophthalmicis. 333
- C**APUT XVI. De Oticis. 336
- C**APUT XVII. De Odontalgicis. 338
- C**APUT XVIII. De Pectoralibus sive thoracicis. 340
- C**APUT XIX. De Stomachicis. 343
- C**APUT XX. De Antifebrilibus. 345
- C**APUT XXI. De Antivenereis. 346

A P P E N D I X

*Variarum denominationum uno verbo expressarum.**Quinque radices aperientes.*

APii, asparagi, fœniculi, petroselinii, ruscii vel graminis.

Quator radices emollientes.

Althæa, beta vel parietaria, malva, violaria.

Quinque herbæ capillares.

Capillus veneris, phyllitis sive lingua cervina, polytrichum sive trichomanes, salvia vitæ sive ruta muraria, scolopendrium sive cæterach.

Tres flores cordiales.

Borraginis, buglossæ, violarum,

Quatuor semina calida majora.

Anisi, cardamomi, cumini, fœniculi.

Quatuor semina calida minor.

Amnios, apii, carui, dauci.

Quatuor semina frigida majora.

Cucumeris, cucurbitæ, citrulli, melonum.

Quatuor semina frigida minor.

Cichorei, endiviæ, lactucæ, portulacæ.

Quintuplices pulveres pretiosi.

Granati, hyacinthi, sapphiri, sardi sive carneoli, smaragdi.

I N D E X

R E R U M N O T A B I L I U M

In his Exercitationibus Theoretico-Practicis

C O N T E N T A R U M.

Numerus paginam denotat.

A.

A cidum quid sit.	156.	An, quia datur venenum univer-	
Acida sunt heterogenea.	<i>ibid.</i>	le, detur medicamentum univer-	
parcius usurpanda sunt,		sale.	147. 148
quam salia volatila.	165.	An hypnotica & narcotica sint cali-	
in peste necessaria.	330	da, vel frigida.	222. 223
Acidorum diversa est indoles.	147	An sudores ginantur, sive colligan-	
Acidiuscula in morbis malignis uti-		tur sola condensatione vaporum.	277.
lia.	281	An sudorifera, solius sudoris expel-	
Acida volatilia dividunt materiam		lendi gratia veniant praescribenda.	278
gummofam & viscosam.	165	Analepticorum catalogus.	327. 328
nocent in vomitu bilis aerugi-		Anceps remedium melius, quam	
nosae.	<i>ibid.</i>	nullum.	322
infantibus noxia.	166	Angina facile transire potest in peri-	
Acris & spirituosus clyster in Apo-		pneumoniam.	318
plexia.	320	Animadvertiones in usum salino vo-	
Adstringentia sunt scorbuticis & hy-		latilium oleosorum.	163 ad 165
dropicis noxia.	234	in usum acidorum	
Adstringentium catalogus.	233. 234	volatilium.	165. 166
Aer est heterogeneus.	153	in usum scabrorum,	
Agarici laudabilis nota.	263	sive terrestrium.	166
Alcali quid sit.	156	in dedocta attenuan-	
Alcalium usus in peste.	285	tia	169 ad 171
Alciatus citatus.	148	in vina medicata	
Alexipharmacum decoctum.	329		172. 173
Alimentum quid sit.	144	in mixturas attenu-	
Alimenta & potulenta, qua ratione		antes.	174. 175
vel sana, vel morbosa.	139	tes.	176
An dari possit medicamentum uni-		in bolos attenuan-	
versale.	146. 147	tes.	177
		Anim-	

I N D E X.

<p>Animadversiones in pulveres attenuantes. 178</p> <p style="padding-left: 2em;">in pilulas attenuantes. 180</p> <p style="padding-left: 2em;">in julapia attenuantia. 181. 182</p> <p style="padding-left: 2em;">in condita attenuantia. 183</p> <p style="padding-left: 2em;">in balnea attenuantia. 184 ad 186</p> <p style="padding-left: 2em;">in clysteres attenuantes. 187. 188</p> <p style="padding-left: 2em;">in cataplasmata attenuantia, 189. 190</p> <p style="padding-left: 2em;">in facculos attenuantes. 191. 192</p> <p style="padding-left: 2em;">in linimenta attenuantia, 123. 194</p> <p style="padding-left: 2em;">in unguenta attenuantia, 195 ad 197</p> <p style="padding-left: 2em;">in emplastra attenuantia. 198</p> <p style="padding-left: 2em;">in apophlegmatifimos attenuantes. 200</p> <p style="padding-left: 2em;">in pessarios attenuantes. 201</p> <p style="padding-left: 2em;">in usum emollientium. 203</p> <p style="padding-left: 2em;">in usum decoctorum emollientium. 205</p> <p style="padding-left: 2em;">in mixturas emollientes. 206</p> <p style="padding-left: 2em;">in haustus emollientes. 207</p> <p style="padding-left: 2em;">in emulsiones emollientes. 208. 209</p> <p style="padding-left: 2em;">in bolos emollientes. 209. 210</p> <p style="padding-left: 2em;">in pulveres emollientes. 210</p> <p style="padding-left: 2em;">in pilulas emollientes. 211</p>	<p>Animadversiones in balsama emollientia. 212</p> <p style="padding-left: 2em;">in condita emollientia. 213</p> <p style="padding-left: 2em;">in clysteres emollientes. 214. 215</p> <p style="padding-left: 2em;">in cataplasmata emollientia. 216</p> <p style="padding-left: 2em;">in facculos emollientes. 218. 219</p> <p style="padding-left: 2em;">in linimenta emollientia, 219. 220</p> <p style="padding-left: 2em;">in emplastra emollientia. 220</p> <p style="padding-left: 2em;">in anodyna. 224</p> <p style="padding-left: 2em;">in adstringentia. 234. 235</p> <p style="padding-left: 2em;">in emetica, five vomitoria, 255. 256</p> <p style="padding-left: 2em;">in purgantia. 264</p> <p style="padding-left: 2em;">in sudorifera. 280, 281</p> <p style="padding-left: 2em;">in diuretica. 292. 293</p> <p style="padding-left: 2em;">in detergentia. 304. 305</p> <p style="padding-left: 2em;">in Antapoplectica. 322. 323</p> <p style="padding-left: 2em;">in Antepileptica. 325. 326</p> <p style="padding-left: 2em;">in analeptica, five alexipharmaca, 328 ad 331</p> <p style="padding-left: 2em;">in antiphrenitica. 332</p> <p style="padding-left: 2em;">in ophthalmica. 336</p> <p style="padding-left: 2em;">in otica. 337. 338</p> <p style="padding-left: 2em;">in odontalgica. 339. 340</p> <p style="padding-left: 2em;">in pectoralia five thoracica. 343</p> <p style="padding-left: 2em;">Ani-</p>
--	--

I N D E X

Animadversiones in stomachica.	
	345
Anodyna sunt talia vel per se, vel per accidens.	224
Quibusdam speciatim sunt infesta.	<i>ibid.</i>
agunt tripliciter.	221.222
in nephritide sunt suspecta.	224
in fluxionibus alvi excellent.	<i>ibid.</i>
Anodynorum catalogus.	223
Appius Alexandrinus citatus.	139
Apozemata purgantia.	265. 266
Apoplexiæ definitio & divisio.	320
Aqua ophthalmica viridis.	335
Aquæ prophylacticæ Sylvii descriptio	329. 230
Arcanum antinephriticum.	297
Artificialia balnea naturaribus respondent.	185
Artuum ligaturæ dolorificæ ubi conveniant.	322
Asthma quid sit.	340
Attenuantia salino-volatilia.	158. <i>ad</i> 162
acida volatilia.	162. 163
quomodo operentur.	158
Attrahentia & caustica nullius valoris vel operationis in gangræna & paralyfi.	302. 304
Axioma quoddam Medicum.	253
Axungię humanæ usus.	220

B.

B Alnea attenuantia.	183. 184
quomodo dividantur.	<i>ibid.</i>
quando noxia.	184. 185
artificialia naturatibus re-	

spondent.	185
Balnea anodyna.	228. 229
Balsama emollientia.	211. 212
anodyna.	230
in morbis contagiosis.	231
adstringentia.	249. 250
detergentia.	308. 309
Balsamum antinephriticum.	299
samech paracelsi.	300
Locatelli.	309. 310
viride.	310
antapoplecticum.	321. 322
Bartholinus citatus.	339
Bolus quid sit.	176
Boli attenuantes.	176. 177
emollientes.	209
anodyn.	226. 227
adstringentes.	238
vomitivi.	259. 260
purgantes.	271. 272
sudoriferi.	287
detergentes.	307. 308
Boyle (Robertus) citatus.	140. 143 149. 156
Bubonis venerei remedia.	348

C.

C Alor unde.	155
Cardiaca.	326 <i>ad</i> 328
Cataplasmata attenuantia.	188. 189
emollientia.	215. 216
suppurantia.	316. 317
anodyna.	331
Catalogus attenuantium.	158 <i>ad</i> 163
emollientium.	202. 203
anodynorum & narcoticorum.	223
adstringentium.	233. 234
vomitoriorum.	254
X x	Cata-

I N D E X.

Catalogus purgantium.	262 ad 264
fudoriferorum	279. 280
diureticorum.	290 ad 292
detergentium.	302 ad 304
analepticorum.	327. 328
Caulæ palati Lucretii.	200
Cauterii ufus in epilepfia.	325
Celfus citatus.	139. 150. 240
Collyria.	334 ad 336
Condita attenuantia.	182
emollientia.	213
adstringentia	239
contra vacillationem denti- um & hæmorrhagiam gingivarum.	239. 240
Constantia & rigiditas particularum quid efficiat.	149
Confuetudo quomodo altera natura.	142
Confuetudinis varii gradus.	143
Corticis peruviani ufus & abufus.	346
Cur purgantia neceffario evacuent per alvum.	262
Curatio vomitus diutini.	227
fingultus.	<i>ibid.</i>
cardialgiæ.	<i>ibid.</i>

D.

D Ari specifica.	145
Decoctum quid fit.	167
attenuans falinum	
volatile.	167 ad 169
acidum volatile.	168. 169
Decocta ad quam dofim præfcriben- da.	170. 171
emollientia.	204
adstringentia.	235. 236
fudorifera.	281. 282
diuretica.	293. 294

Decocta detergentia.	305. 306
alexipharmaca.	329
Diaphoretica & diuretica valde con- veniunt.	290
diureticis addenda.	<i>ibid.</i>
opiatif addenda.	227
Divifio februm.	345
Diuretica quomodo operentur.	290
fufpecta in ifchuria.	292
in gravidis.	<i>ibid.</i>
egregia in hydrope.	<i>ibid.</i>
Dulcia & fuavelentia fœminis infesta	173

E.

E Lectuarium falutis.	33
Elixiris proprietatis Paracelfi u- fus.	284
Emplaftra attenuantia.	197. 198
emollientia.	220
adstringentia.	251. 252
pfilotra.	313
maturantia.	319
Epilepfia definitio.	323
caufæ variæ.	323. 324
Epilepfia periodica curanda eft, ut fe- bris intermittens.	325
Epileptici quomodo tractandi.	324
Errores Medicorum.	146. 151. 261
Euripides citatus.	148
Exemplum purgationis ab odore folo electuarii purgantif.	140
Experimenta.	138. 139
Verulamii circa poda- gram.	217. 218
Externa ftomachica.	345
Externis maturantibus interna dia- phoretica funt combinanda.	318

F.

I N D E X.

F.

F lmi animalium utiles.	189, 190
Fistulæ quomodo evitandæ.	317
Flores sulphuris & benzoës conducunt morbis pectoris.	274
Folia fennæ & rhabarbarum melius infunduntur, quam coquantur.	266
Fomenta emollientia.	216, 217
Forestus (Petrus) citatus.	294

G.

G Aleni elementa medica examinantur.	154
Gargarismata repellentia.	240, 241
Gargarismatum & masticatoriorum usus.	318
Gargarisma contra anginam.	316, 317
Gonorrhæa virulenta & lues venerea quomodo producantur.	346
Gonorrhææ virulentæ remedia.	346
<i>ad</i>	<i>349</i>
symptomata.	<i>ibid.</i>
Griilinguis citatus.	272

H.

H Austus quid sit.	175
attenuantes.	175, 176
emollientes.	207
anodynæ.	226
vomitivi	257
purgantes	269 <i>ad</i> 271
sudoriferi.	284
diuretici.	296
antepileptici.	325
Hæreditaria Epilepsia incurabilis.	326
Helmontii principia examinantur.	153, 156
Heterogeneitas particularum fluidita-	

tem conciliat.	153
Hepatica & splenetica sunt antiscorbutica.	345
Hippocrates citatus.	141, 143, 164, 264, 318, 326
Homogeneitas particularum soliditatem & unionem producit.	153
Horatius citatus.	141
Humidum quid.	155
Hydropici & paralytici quomodo tractandi.	281
Hydragoga.	262
Hypnotica possunt sanguinem attenuare.	222, 223
ut plurimum increassant.	<i>ibid.</i>

I.

I gnis est hererogeneus.	153, 154
Inconstantia & incertudo opinionum de operationibus medicamentorum.	137
Injectio detergens.	314
In nephritide utendum prius est clystere, quam duretica hauriantur.	293
Ischuria.	292
Julapium quid sit.	180
Julapii exempla.	181

L.

L Audanum urinarium Michaëlis	299
Ligaturæ artuum dolorificæ utiles in apoplexia.	322
Linimenta attenuantia.	192
emollientia.	219
anodyna.	231
repellentia.	250
antapoplect.	322
antiphrenit.	432

I N D E X

- P.**
- P**Ediluvia. 228. 229
Peffarii. 201
Pilulæ quid sint. 178
attenuantes Sylvii. 179
martiales. *ibid.*
antinephriticæ. 297. 298
contra gonorrhæam. 347
Pinguia inflammationibus noxia. 189
Pomum somniferum. 231. 232
Principia Paracelsi examinantur. 155.
156
Pulveres metallici, assumptis acidis,
facile abeunt in naturam vitrioli-
cam. 166
attenuantes. 177. 178
utiliores aliquando mixturis.
178
emollientes. 210
narcotici. 227. 228
adstringentes. 238. 239
emetici. 259
purgantes. 272
sudoriferi. 285
Pulvis absorbens Wedelii. 228
cornachinus. 273
diureticus. 300
antepilepticus. 324. 325
antiasthmaticus. 342
Purgantia linimentis addenda. 193
vomitoriis mixta, cui usui.
256
affinia. 260
quomodo operentur. 261
epilepticis noxia, 326
in peste suspecta. 329
condita. 274
ungenta. 276
& vomitoria cicurantur aci-
dis. 268
- Purgantes pilulæ.** *ibid.*
noduli. 267
tabbellæ. 273. 274
- Q.**
- Q**ualitas assumptorum præcipue
consideranda. 150
Qualitates & facultates Galenicæ
examinantur. 154. 155
Quænam vomitoria debeant u-
surpari in cholera. 256
Quercetanus citatus. 257
Quomodo & quando purgantia vel
convenient vel noceant. 264. 265
- R.**
- R**atio cum experientia est jungen-
da. 150. 151
status sani. 157
Regula explicandorum phænomeno-
rum. *ibid.*
Repellentia medicamenta. 233. 234
diversæ naturæ. 235
Robertus Boyle citatus. 140. 143.
149. 156
Rulandus (Martinus) citatus. 257
- S.**
- S**Acculi attenuantes. 190. 191
odoriferi. 191. 192
emollientes. 218
Salia sunt heterogenea. 155
Salia volatilia dolores & vigilias au-
gent. 164
copiosa nocent gravidis. 165
in igne constantia & fixa, eva-
dunt volatilia in corpore humano.
286
Salia

JOANNIS BROEN

M. D. &c.

COMPENDIUM
CHYMICUM,

Continens

PRÆCIPUA CHYMIÆ CAPITA,

&

ELEGANTIORES SIMUL AC
UTILIORES PROCESSUS.

J. N. B. X.

JOANNIS BROEN

M. D. &c.

COMPENDIUM
CHYMICUM

Concinnus

PRÆCIPUA CHYMICÆ CAPITULA

&

ELEGANTIORES SIMUL AC
UTILIORES PROCESSUS.

J. N. B. X.

JOANNIS BROEN

M. D. &c. &c.

COMPENDIUM CHYMICUM,

continens

PRÆCIPUA CHYMIÆ CAPITA,

&

Elegantiores, simul ac Utiliores

PROCESSUS.

C A P U T. I.

De Chymiae definitione, subjecto, principio & fine.

§. 1.

Chymia in genere definitur *Anatomia rerum naturalium, præcipue per ignem, quanquam & aëre, aqua & terra, salibus, sulphuribus, &c. pro instrumentis Anatomicis utatur. Alii dicunt, quod sit ars solvendi & coagulandi corpora naturalia, ut fiant artificialia, diversi usus* Res autem eodem redit.

§. 2.

Objectum & subjectum Chymiae sunt *res naturales omnes tractabiles, tam simplices (vulgo ita dictæ) quam compositæ, namque ex illis nascuntur composita; ex his vero simpliciora educuntur. Ista vero omnia comprehenduntur triplici regno, minerali, vegetabili & animali.*

§. 3.

Regnum minerale includit metalla, lapides, terras, succosque fossiles.

Y y

§. 4.

§. 4.

Metalla dicuntur mineralia, quæ igne fundi & malleo extendi possunt: numerantur vulgo (secundum planetas) septem; aurum sive ☉ id est Sol; argentum sive ☾ id est Luna; ferrum sive ♂ id est Mars; cuprum sive ♀ id est Venus; stannum sive ♃ id est Jupiter; plumbum sive ♄, id est Saturnus; argentum vivum vel hydrargyrum sive ☿ id est Mercurius. Hisce addunt nonnulli ♁ id est cinnabarin; ut & ♂, id est antimonium.

§. 5.

Lapides dicuntur mineralia, quæ igne quidem fundi possunt, malleo tamen nequaquam duci; suntque vel *nobiles & pretiosi*, ut adamas, smaragdus, sapphyrus, &c. vel *ignobiles*, ut filex, pyrites, &c. illi gemmæ, hi simpliciter lapides dici solent.

§. 6.

Regnum vegetabile comprehendit plantas omnes, earumque partes, v. gr. vinum, oleum, acetum, tartarum, resinas, gummata, fructus, pinguedines, laccas succosque plantarum.

§. 7.

Regnum animale comprehendit omne genus animalium cum suis partibus & excrementis.

§. 8.

Nota, quod tribus istis regnis addi tuto possit quartum, nempe *marinum*; nam multa sunt, quæ ad classem priorum referri nequeunt, v. gr. corallia alba & rubra, ambra grysea, succinum, mater perlarum, blatta byzantina.

§. 9.

§. 9.

DE *Origine vocis Chemicæ* multa proferuntur ab auctoribus : Alii dicunt, quod significet idem ac *Ægyptiaca*, quatenus *Chemia* erat ars *Ægyptiaca*, ab *Ægyptis* vel inventa vel exculpta primum : nam, teste *Plutarcho*, *Ægyptus* olim vocabatur *Chemia*, quod nomen deductum forsan est à *Chamo*, quia post diluvium illac tetendit; vel forsan à voce *Chama*, occultavit significante, quia *Ægyptus* olim latuit sub undis *Nili*, per cujus alluvionem excrevit in terram; vel forsan dicitur *Chemia*, tanquam ars occulta, quatenus artifices eam occultant, vel raritatis vel præstantiæ ergo, unde tritum illud Chymicorum : *Arcana non sunt revelanda*. Alii deducunt *Chymicæ* vocem *δοτὸ τῆ χύμῃ*, à succo, quem Chymici ex tribus mundi regnis præparare norunt. Vocatur quoque hæc ars *Hermetica*, ab *Hermete Trismegisto*, *Smaragdinae Tabulae auctore* : vocatur etiam *spagyrica* hæc ars, à solvendo & coagulando; & eodem sensu dicitur *Alchemia*, præfixo articulo *Al* arabum, quod dicimus contra *Libavium*, qui existimavit *Chemicam* tractare operationes, *Alchemiam* vero arcana.

§. 10.

Genus *Chemicæ* diximus esse *Anatomiam* sive *solutionem*, quæ una cum *coagulatione*, finem *Chemicæ* internum sive officium Chymici constituit. Instituitur autem hæc *Anatomia* ab Chymicis, principiorum obtinendorum gratia, quæ vocant *hypostatica*, suntque duplicia, vel *activa*, ut *sal*, *sulphur* & *mercurius*, vel *passiva*, ut *phlegma* & *terra*; nempe à prioribus dependet omnis rerum vis (ut ajunt) *activa*; posteriora vero nihil agunt, nisi quod priora duo inter se connectant, vel rebus consistentiam tantum præbeant.

§. 11.

S*Piritus*, qui à similitudine externa (puta fluiditate & volatilitate) *mercurius* dicitur, vocatur Chemicis *liquor omnis activus*,

penetrans & pungitivus, qualis est *spiritus vini*, præsertim *rectificatus*, *spiritus vitrioli*, *nitri*, &c. Specialiter tamen Chymici *spiritum* vocant illum, qui ex rebus *fermentatis* paratur, qualis est *spir: rosar:* alii dicunt mercurium esse aquam, ex qua omnia sunt producta; alii mercurium vocant acidum volatile; strictissime tamen per eum debet intelligi, quicquid est volatile in rebus; datur autem triplex in iis spiritus, nempe insipidus, sulphureus & salinus.

§. 12.

Sulphur vocatur, quicquid est inflammabile, estque multiplex; v. gr. *amarum* in myrrha, camphora, &c. *dulce* in butyro & saccharo.

§. 13.

Sal dicitur, quicquid potest incinerari, estque duplex, *fixum* quod in igne perfitit, *volatile* vero quod avolat. Aliud porro sal est *alcali*, aliud ex *acido & alcali conflatum*, ut sal ammoniacum, &c.

§. 14.

Phlegma dicitur liquor aquosus, insipidus, neque volatilis, nisi vehementiore igne urgeatur.

§. 15.

Terra est corpus crassum, nulla qualitate, nisi exsiccatoria; præditum, unde etiam dici solet *caput mortuum*.

§. 16.

Solutione opponitur *coagulatio*, quæ est operatio, qua diversa corpora in unum coguntur, potestque fieri multis modis, nempe *præcipitatione*, *congelatione*, *digestione*, *cohabatione*, *reductione*, *exhalatione*.

§. 17.

§. 17.

Finis Chemicæ non semper unus est & idem; interdum *physicus*, quatenus Chemicus, solvendo & coagulando, sibi comparat rerum naturalium scientiam; interdum est *Medicus & Pharmaceuticus*, quatenus indagatur medicamentum aliquod nobile Chemicum, tuncque ars dicitur *Chemiatrix*; interdum scopus est *depurare* nobiliora metalla & mineralia ab ignobilioribus, & tunc dicitur *Metallurgia*; aliquando scopus est *transmutare* metalla, & tunc dicitur *ars transmutoria* vel *Alchemia*, artificesque dicuntur *χημικοί, ἀργυροκοί.* &c.

C A P U T. II.

De Divisione & instrumentis Chemicis.

§. 1.

TOta Chemia, ratione *mediorum & finis*, dividitur in tres partes, nempe, in instrumenta, operationes, & opera sive effecta Chemicæ, quæ etiam *species Chemicæ*, dicuntur.

§. 2.

Instrumenta Chemicæ sunt varia & multa, reduci tamen commode possunt in *furnos, ignem, menstrua, vasa* atque *supellecilia, laboratorium & laterum genera.*

§. 3.

Furni, sive *fornaces*, ratione operationum, varias habent figuras, varia ex materia extruuntur, diversumque finem sortiuntur: alii nempe sunt quadrati, alii rotundi, humiles, alti, parvi, magni, clausi, aperti, simplices, compositi, separati, connexi; alii ferrei, lapidei, cuprei, fictiles, imo stannei; alii furni sunt cæmen-

tatorii, alii digestivi, alii reverberatorii, circulatorii, calcinatorii. Sed imprimis notandæ sunt *species quatuor fornacum* ab chemicis valde laudatarum; prima est *Athanor*, sive furnus Philoponicus, arcanis elaborandis inserviens; secunda est *Piger Henricus*, sive furnus *negligentiæ*, inserviens diuturnis digestionibus; tertia est *Teuchymasticus*, sive *probatorius*, inserviens metallurgis; quarta dicitur *furnus Anemius*, sive *fusorius*, qui est vel cum vel sine folle.

§. 4.

Furnus simplex tres habet partes præcipuas; primo *conisterium* sive *cinerarium*; secundo *pyriaterium* sive *focum*; tertio *ergasterium*, sive locum, ubi exercetur operatio.

§. 5.

Ignis, qui Chemicorum est culter anatomicus & analysta optimus, varius est, videlicet, vel *naturalis*, & dicitur *paraboncus*, & instituitur per speculum concavum sive concham vitream hæmisphæricam per radios solares; alius *artificialis*, qui vel *humidus* est, ut in balneo & vesica, vel *siccus*, ut in arena, cinere, limatura ferri, furno vitriario, &c:

§. 6.

Dividitur ignis ratione intensiōis & remissionis in *quatuor* præcipuos gradus, quorum *primus* est lenissimus, qualis calor ovi ab incubante gallina, vel urinæ recens redditæ, diciturque digestivus, circulatorius, & putrefactorius, perficiturque in athanore, & fimo equino; vel in arena & aqua calida. *Secundus* gradus est, qui evidenter tactum afficit, sine læsione tamen, & respondet aquæ calidæ, vel radiis solis in æstate, perficiturque per vesicam, arenam & cineres. *Tertius* gradus manifeste lædit manus, & respondet aquæ ferventi. *Quartus* gradus est destructivus, & dicitur ignis *reverberii*, qui perficitur igne aperto & flamma viva, respondetque ferro limato candenti. Sunt tamen & *aliæ ignis differentiæ*: alius enim est *actualis*, alius *potentialis*; alius *clausus*, alius *apertus*, alius *balnei roris* si-

ve vaporis, alius balnei mariae, alius balnei sicci, arenæ, cinerum, limaturæ martis, alius suppressionis, carbonum, cespitum, lampadis, fimi equini, spiritus vini accensi, &c:

§. 7.

Menstruum dicitur liquor, vim habens aliquod corpus solvendi, unde vulgari nomine *solvens* dicitur. Nomen autem tale nactum est ex eo, quod plerunque per mensem Chemicum, qui est quadraginta dierum, cum corpore solvendo ponatur in digestionem, quo tempore absolvitur solutio. Non raro etiam *menstruum* dicitur *pulvis siccus*, v. gr. sulphuris, nitri, salis communis, salis tartari, &c: quæ tamen melius vocantur *cæmenta*; sic etiam mercurius vivus est solvens, isque vel crudus, ut in amalgamatione, vel sublimatus corrosivus, ut in confectione butyri antimonii.

§. 8.

Omne *menstruum* est vel *universale*, alcahest vulgo dictum, vel est *particulare*; illud frustra quærimus, sed hoc est *quadruplex*, primum *aqueum*, quo solvuntur corpora salina rariorisque texturæ, v. gr. saccharum, vitriolum, sal commune, &c. secundum est *sulphureum & pingue*, quo solvuntur corpora sulphurea & resinosa, quemadmodum patet in solutione camphoræ cum oleis, myrrhæ cum albumine ovi, &c. tertium est *salinum*, v. gr. in solutione metallorum per aquas fortes & corrosivas. Quartum est *spirituosum*, quale spiritus vini, &c.

§. 9.

Vasa chemica sunt complura, maximæque differentiæ, & sæpe excogitantur à Chemicis ad diversas operationes: sigillatim differunt materia, figura, & magnitudine. *Ratione materiæ*, sunt vel vitrea, quæ omnium optima, utut fragilia, vel ænea, terrea, ferrea, stannea, plumbea. *Ratione figuræ*, sunt vel rotunda, vel cornuta, cava, rostrata, ventricosa, oblonga, depressa, lata, angusta, &c. *Ratione magnitudinis*, sunt vel alta, vel oblonga, vel humilia,

milia, &c. suntque vel ampullæ vel ollæ. *Ampullæ species* sunt cucurbita, pellicanus, phiala, recipiens sive receptaculum, ovum philosophicum, &c: *Cucurbita*, proprie dicta alembicus & a *Beguino* matrarium, alia est recti colli, & retinet nomen, habens fundum latum, vel globosum concavum; alia est collo curvo, & vocatur retorta; recta cucurbita si sit minor, dicitur separatoria, si major & ex cupro, vocatur vesica. *Operculum* rectæ cucurbitæ dicitur proprie capitellum, vulgo tamen, sed male, alembicus, quia alembicus est nomen cucurbitæ, scilicet vasis angusti colli & fundi capacioris. Est autem *operculum* rectæ cucurbitæ vel turritum, vel instar cranii humani, vel cum limbo, vel sine limbo, quod dicitur *campana*, vel cum, vel sine rostro, superius vel perforatum vel imperforatum; *Aludel* est capitellum duplicatum, imo triplicatum, & quadruplicatum.

§. 10.

Ollæ sunt vel teretes cum fundo plano, ut catini sive capellæ; vel ovales, quadratæ, planæ, obliquæ; nonnullæ à fundo ovali, instar calicum, in triangulum assurgunt, uti crucibula; aliæ sunt latæ, uti patellæ calcinatoriæ, cæque vel vitreatæ vel non, quædam sunt fornicatæ, ut tegula fornicata. Pyxis cæmentatoria est rotunda & alta; pyramis sive conus fusorius est formæ mortarii. Ad hanc farraginem pertinent etiam folles, circuli ferrei, quibus vitra refecantur, pluraque alia, quæ usu addiscuntur.

§. 11.

Laboratorium est locus ubi Chemici exercent operationes, quod habere debet sequentia requisita; *primo*, ut adsit caminus; *secundo*, ut locus sit clarus; *tertio*, satis amplus; *quarto*, adsit in vicinia cella & area; *quinto*, adsit anthlia cum aqua; *sexto*, in propinquo sit hortus, in quo res fermentandæ infodi possunt.

CAPUT III.

De Operationibus Chemicis,

§. 1.

Operationes Chemicæ in genere sunt tres, solutio, coagulatio, & immutatio.

§. 2.

Solutio fit vel calcinatione, vel extractione, vel purificatione.

§. 3.

Calcinatio est rei alicujus per ignem pulverisatio, estque præcipue mineralium (interdum tamen etiam calcinantur vegetabilia & animalia, v. gr. herbæ, cornu cervi, bufones, talpæ, putamina ovorum, &c.) ejusque finis est calx. Perficitur autem *sex modis*, qui differunt ratione solventis, quod est *vel* mercurius, *vel* spiritus acidus, *vel* flamma ignis, *vel* pulvis cæmentatorius, *vel* fumus rei exhalantis, *vel* ignis. *Prima species* calcinationis fit cum mercurio, estque metallorum propria, exceptis *ferro & cupro*: verum equidem est, quod nonnulli chemici moliantur etiam amalgamationem horum duorum per vitriolum, sed hæc operatio non meretur nomen *amalgamationis*, sed *calcinationis* ope vitrioli. *Secunda species* fit cum spiritu aliquo acido, vocaturque *calcinatio immersiva*, talia sunt spiritus guajaci, vitrioli, nitri, aqua fortis, aqua regia, spiritus aceti, salis gemmæ, salis communis, verbo omne acidum. *Tertia species* fit cum sulphure aliquo corrorente, diciturque *cæmentatio & stratificatio*. *Quarta species* fit fumo acri, qualis est mercurii, aceti, plumbi, diciturque *fumigatio*. *Quinta species* fit igne flammæ, sive reverberii ita dicti, quia flamma ad latus reverberari debet. *Sexta species* fit igne aperto sive nudo, & dicitur *incineratio*.

§. 4.

E *Xtractione* corpora in diversas partes resolvuntur; primo *maceratione* in specie sic dicta, qualis pertinet ad tincturas & essentias; secundo *putrefactione*; tertio *destillatione*, quæ est vel ad latus circa res eas, quæ fumos emittunt graves; vel per adscensum, ubi vapores sunt leves; vel per descensum, ubi vapores sunt gravissimi; quarto *sublimatione*, ubi vapores sicci ascendunt; quinto *filtratione* per chartam, filum, vel linteum; sexto *deliquatione*, qua salia ope humidi aëris abeunt in liquores; septimo *rectificatione*, qua partes subtiliores & spirituosæ separantur à gravioribus & phlegmate; octavo *cohobatione*, qua res conjunguntur & uniuntur; nono *digestione & circulatione*, qua spiritus vel sublimantur, vel tincturæ & extracta separantur.

§. 5.

C *Coagulatio* late Chemicis dicitur operatio, qua diversa & separata corpora in unum coguntur, potestque fieri multis modis, nempe, præcipitatione, reductione, concretione, digestionem, cohobatione, crySTALLIZATIONE, evaporatione, congelatione.

§. 6.

P *Præcipitatio* fit, quando liquor aliquis præcipitans affunditur corpori in menstruo aliquo soluto; ita mercurius vivus in spiritu nitri vel aqua forti solutus ad fundum præcipitatur diversimode vel aqua falsa, vel oleo tartari, vel spiritu salis ammoniaci, &c.

§. 7.

R *Eductio* dicitur, quando corpus formæ pristinae restituitur, habetque fere locum in metallis, fitque vel igne fusorio, vel destillando per retortam, vel evaporando, vel præcipitando, præcipue per sal tartari: sic reducuntur calces saturni sive plumbi, coral

rallorum, &c. per oleum tartari per deliq. Hæc reductio quoque locum habet in spiritibus acidis admixtione alcali, sic spiritus nitri redigi potest in nitrum, spiritus falis in fal commune, &c.

§. 8.

Concretio est, qua salia in aqua crystallizantur, quod fit, quando particulae salinae sibi invicem in vicinia positæ se mutuoprehendunt, variarumque figurarum crystallos producunt; sic nitrum producit crystallos oblongos, fal commune cubicos, vitriolum quadratos. Concretionis species etiam est *congelatio* per frigus.

§. 9.

Digestione & circulatione partes alicujus liquoris penitus uniuntur. Debent autem absolvi igne primi gradus.

§. 10.

Cobobatio est, quando liquor abstractus reaffunditur capiti mortuo, rursusque destillatur, ut virtus, quæ prima vel secunda vice non satis fuit extracta, tertia vel quarta vice educatur, uniatunque destillato; interdum tamen etiam adhibetur, ut relictum corpus magis figatur; interdum, ut magis depuretur, vel ut aliam texturam & colorem acquirat.

§. 11.

Immutatio est operatio, qua tantum accidentalia quædam circa corpus aliquod mutantur; ut *primo*, quando salia per deliquium solvuntur; *secundo*, quando solida fiunt liquida, ut est aurum potabile; *tertio*, quando liquida fiunt solida, v. gr. ubi mercurius figitur vaporibus plumbi; *quarto*, quando volatile figitur additione acidi, vel contra; *quinto*, quando terræ vitrificantur.

De Speciebus Chemicis in genere.

§. 1.

S*pecies Chemica* dicitur id, quod per certas operationes, instrumentis legitimis adhibitis, producitur, & alias dicitur *effectus Chemicus*.

§. 2.

S*pecies Chemica* est vel *simplex*, vel *composita*. *Simplex* vel est *magisterium*, vel *secretum*, sive *extractum Chemicum*.

§. 3.

M*agisterium* est species Chemica ex toto corpore citra extractionem parata, impuritatibus tantum externis sublatis, pertinentque huc *primo*, olea per deliquium facta & aurum potabile; *secundo*, magisteria sic vulgo dicta, v. gr. corallorum, cornu cervi, item vitriola, pulveres & calces metallorum, item flores & sublimata, mercurius sublimatus, bezoardicum minerale, antimonium diaphoret; &c.

§. 4.

E*xtractum* sive *secretum Chemicum* est opus, quod e corporea secretionem separatur, relicta crassitie elementari, ut sunt *primo*, destillata, aquæ, spiritus, olea; *secundo* extracta, tincturæ & essentia; *tertio*, sublimata, quando totum corpus non sublimatur; *quarto*, usta & calcinata, ut cornu cervi, cum & sine unctione calcinatum; *quinto*, cremor & crystalli tartari.

§. 5.

Composita species est duplex, Elixyr & clyffus.

§. 6.

Elixyr est species composita ex pluribus & diversis simplicibus, ut est balsamum sulphuris ex oleo terebinthinæ, myrrhæ, sulphure, &c. paratum, vel aqua vitæ composita Mathioli, anhaltiua, &c.

§. 7.

Clyffus est opus Chemicum, quando ejusdem rei partes diversæ, seorsim elaboratæ, iterum conjunguntur, ut, quando sal, sulphur & mercurius seorsim extracto cardui benedicti iterum conjunguntur, & digestionem in unum corpus rediguntur; evenit tamen sæpe, ut *clyffi* nomen abusive sumatur, v. gr. in *clyffo antimonii*, &c.

C A P U T. V.

De speciebus Chymicis particularibus sive operationibus in specie.

P R O C E S S U S P R I M U S.

De Amalgatione Auri & Argenti.

Nulla in hujus confectione dexteritas fere requiritur: si enim *foliis auri vel argenti* commisceatur tantum *mercurii*, quantum capere possunt, illico habetur massa instar ceræ mollis, quæ dicitur *amalgama* vel *solis* vel *lunæ*. Vel *℞. nummum* vel *aureum* vel *argenteum*; redige illum malleo in laminam tenuem, cui adde *mercurii crudi* partes quinque vel sex, repone in crucibulo super levem ignem carbonum, sic brevi nummus consumetur, & desinet in amalgama. Vel si *nummus* tantum in minutas partes frangatur, & reverberentur il-

læ partes cum sale communi reverberato, abibunt in calcem minutissimam, quæ bene abluta & exsiccata amalgamari potest cum *mercurio*.

Usus.

Finis amalgamationis est primo calcem parere; secundo depurare aurum & argentum; tertio inservire mechanicis pro deauratione vel deargentatione.

PROCESSUS SECUNDUS.

De Amalagatione Plumbi & Stanni.

℞. **L** *Imaturæ plumbi vel stanni partem unam; adde mercur: crudæ partes iij, ut fiat massa mollis instar ceræ.*

Vel. ℞. *Plumbi vel stanni quantum placet; fluat in crucibulo; fluidum effunde in aliud crucibulum frigidum, & postea affunde duas vel tres partes mercurii crudi, sic mercurius pervadet totam massam plumbi vel stanni, facietque amalgama.*

Usus.

Est ut supra: confer cap. III. §. 3.

PROCESSUS TERTIUS.

De Calcinatione immersiva Martis.

A *Ccipe limaturæ martis drachmam unam; huic in lagenula vitrea affunde aquæ fortis ex nitri & vitrioli ana p. æq. parati ℥viij. idque guttatim, ne lagena frangatur: sic enim emerget magna effervescentia, spiritusque & halitus copiosi avolabunt cum spuma & bullis ingruentibus. Postquam desit effervescentia, reponatur vitrum per diem & noctem in digestionem; mane, affuso pauxillo aquæ, solutio martis in vitro evaporatorio exhalet ad siccitatem; sic in fundo remanebit calx ferri, quæ reverberando deponit acrimoniam, & rubicundum acquirit colorem, unde vulgo vocatur crocus martis aperiens, ad differentiam croci martis adstringentis.*

Usus.

Uſus.

Inſtar blandi alicujus alcali acidum abſorbendo obſtructiones aperit, conducitque in ictero, cardialgia, malo hypochondriaco, & hysterica paſſione. Doſis eſt à ℥j ad ℥ſſ.

PROCESSUS QUARTUS.

De Præcipitatione Mercurii.

Accipe mercurii crudi puriſſimi ℥ij Aqua fortis ex nitro & vitriolo calcinato paratæ ℥ij committantur lagenæ vitreæ, reponanturque per noctem in digeſtione, donec mercurius totaliter fuit ſolutus; tunc, ſi affundas *muriam* ſive *aquam ſaſam*, præcipitabitur *mercurius albus*, qui, ſi aliquoties *aqua pura dulci* abluatur & exſicce- tur, reddet *calcem mercurii puriſſimam albeſcentem*; ſi vero prædictam ſolutionem abſque deſtillatione & ablutione evapores, habebis *calcem mercurii rubicundam*, ſive *præcipitatum rubrum*, quod, pro lubitu, edulcorari poteſt *aqua aliqua deſtillata*. Si autem infuderis s. q. *olei tartari per deliq:* deſcendet *pulvis luteus* cum efferveſcentia, qua ceſ- ſante deſine ab ulteriore affuſione; pulvis vero ſubſidens obluatur ab omni falſedine. Si affundas ſolutioni *urinam recentem*, *incarnatum* ha- bebis *præcipitatum*. Si affuderis *ſpiritum ſalis ammoniaci*, habebis *præ- cipitatum gryſeum*, ſive nigreſcentis coloris.

Uſus.

Præcipitatum album evacuat per vomitrum & ſeceſſum, doſis ad gr. v. vel vj. Idem præſtat *rubrum*, ſed violentius, mitior *luteus*, mitiſ- ſimus eſt *nigricans*. Omnes tamen hæ *calces* ſalivationem producere valent, adeoque lui venereæ, maxime appropriatæ ſunt.

PROCESSUS QUINTUS.

De Præcipitatione Oculorum Cancri.

Accipe *oculorum cancri*, *miniſſime pulveriſatorum* ℥ſſ. Affunde *ace- ti deſtillati* q. s. id eſt, ad ſupereminentiam trium vel quatuor digi-

digitorum transversorum, aut ℥ij vel ℥iij. Ponantur in vitro clauso subere & vesica bubula munito intra arenam tepidam, idque per xxiv horas, tunc decanta *acetum* & filtra per chartam; sique aliquid manserit indissolutum, solvatur novo *aceto*, ut prins; colaturas conjunge, & postea instilla *oleum tartari per deliq:* donec nihil amplius præcipitetur. Repone tunc vitrum ad quietem, & postea decanta liquorem limpidum; coagulo autem albo affunde *aquam puram* & edulcora s. a. Postea pulverem exsicca, & habebis *calcem oculorum cancri* sive *magisterium*.

Usus.

Anodynum est & conducens in torminibus ventris ab acido oriundis; movet urinas; calculosis prodest. Dosis est ad ℥j

P R O C E S S U S S E X T U S.

De Reverberatione Calcium.

A Ccipe *calcem mercurii* vel *martis*. Impone crucibulo puro, & repone inter ignem flammæ, ita ut flamma *calcem* lambere possit. Reverbera hoc modo in breve tempus, donec videl. *calces* non amplius emittant fumos acres, & rite peracta erit reverberatio. Sæpe etiam chemici *metalla cruda* reverberant, tuncque utuntur peculiaribus fornacibus ad reverberationem extractis, duratque talis reverberatio in multos dies, imo menses, sed tædiosa & pretiosa est operatio, quali utuntur vitriarii.

Usus.

Reverberationis est calces reddere subtiles, easdemque depurare ab acrimonia, sæpe etiam alium colorem conciliare.

P R O C E S S U S S E P T I M U S.

De Fumigatione Cornu Cervi.

A Ccipe frustum unum vel alterum *cornu cervi*. Impone alembico, quando destillantur aquæ herbarum aromaticarum *perveficam*,

ficam, idque per aliquot dies continuos, donec nempe *cornu* evasit molle, & cortex cultro acuto facile separari potest; tunc reponatur *cornu* in locum aliquem siccum, ut arefiat, habebisque *cornu cervi philosophice præparatum*.

Usus

Est insignis in morbis malignis pro sudorifero, nec non contra vermes intestinorum, præsertim si specifica addantur alia. Dosis est ad $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$.

PROCESSUS OCTAVUS.

De Cæmentatione Antimonii.

Accipe *antimonii crudi* minutissime pulverisati $\mathfrak{z}\mathfrak{ij}$. *nitri* pulverisati tantundem. Misce accuratissime; tunc reponatur mortarium ferreum sub camino, vel aëre aperto in latus; imponatur mortario hujus massæ præterpropter $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$; hanc pruna accende, & fiet deflagratio; denuo novam quantitatem adde & sic continua, donec tota massa fuerit consumpta, agitando diligenter spatula ferrea, ut tota massa bene calcinetur. Extincto igne, & refrigerata massa, reperietur *hepar antimonii*, estque nihil aliud, quam *calx antimonu per nitrum cæmentata*. Pulverisetur massa & cribretur, porroque coquatur cum *aqua pura*; huic aquæ decantatæ instilletur *acetum vini*, & subtilissima pars *antimonii* præcipitabitur, quæ edulcoretur *aquâ purâ*, & habebis *crocum metallorum* magni usus, longe præstantiorem & tutiorem *belleboro* decantato veterum.

Usus.

Purgat per superiora & inferiora & quidem per se solos humores biliosos, unde jure merito biliosorum panacæa dicitur; sed diligenter cavendum, ne exhibeatur hominibus debilibus & deploratis. Dosis est ad gr. x in infuso vino ad $\mathfrak{z}\mathfrak{ij}$, sed infusum debet colari & tunc addi potest syrupus violarum ad $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$; sic habebis aquam benedictam Rulandi.

PROCESSUS NONUS.

De incineratione plumbi.

A Ccipe *plumbi* ℥j vel ij. Tradatur patellæ terreæ non vitreatæ, & reponatur inter carbones bene accensos, ut fluat instar aquæ, quo facto perpetuo agita spatula ferrea, donec totum abierit in cineres, nec quicquam fluidi amplius conspiciatur; & reperies pulverem *subviridem*; si vero diutius continuetur calcinatio, pulvis habetur *flavus*; si adhuc per horas v vel vi detineatur in igne, perpetuo agitando, pulvis fiet *corallinus*, qui venit nomine *minu* in pharmacopoliis, sed nihil aliud est, quam *calx plumbi* paulo diutius reverberata.

Usus.

Est solummodo externus; refrigerat, siccat & adstringit; intervit pro confectione sacchari saturni, nec non pro sublimatione *mercurii saturni*.

PROCESSUS DECIMUS.

De Analyfi Aceti.

A Ccipe *aceti vini acerrimi* ℥xx; destilla ex cucurbita humili in MB. donec substantia picea in fundo cucurbitæ relinquatur; prima pars quarta prodiens dicitur vulgo *phlegma aceti*; residuæ tres partes vocantur *fæces aceti*, ex quibus extrahitur, cum *aqua calida*, *sal aceti*, quod nihil aliud est quam *tartarus crudus*; *aqua rubra à tartaro* decantata; filtrata & evaporata suppeditat substantiam oleosam, quæ est *sulphur fixum aceti*. Atque hæc est tota anatomia *aceti*.

Usus.

Spiritus *aceti* interne diversimode operatur, prout varia invenerit in corpore salia, aliquando attenuat & sudores movet, aliquando
in

incrassat. Dosis ad ℥ij vel iij. Porro varii usus est in operationibus chemicis, v. gr. confectione sacchari saturni, tincturæ veneris, &c.

PROCESSUS UNDECIMUS.

De Confectione Sacchari Saturni.

Accipe *calcis plumbi*, sola agitatione (ut supra dictum) sine additione præparati ℥iv. Affunde *aceti destillati* ℥vj; digere in cucurbita vitrea per octiduum, tunc *acetum* dulcificatum erit, quod filtrandum per chartam, & in arena in vitro lati orificii evaporandum ad quartæ partis remanentiam; tunc remove ignem, & liquor per noctem refrigeretur in patina stannea fumo sulphuris obducta, sic concrecent crysalli oblongi splendentes, qui constituunt *saccharum saturni*, quia dulces sunt, dicuntur etiam *magisterium* & *sal saturni*.

Usus.

Refrigerat, siccatur, adstringit, repellit egregie in inflammationum principiis & contusionibus, quapropter commode ingreditur collyria contra ophthalmiam. Interne quidem etiam exhibetur contra inflammationes & morbos ardentis, sed tamen magna copia vel sæpe non debet usurpari, ne producat artuum tremores, paralyfin vel alium gravem morbum. Dosis interne ad gr. v.

Nota. Quod eodem modo *saccharum* confici possit ex *cerussa* (Belgice Schelpwit) *minio*, *lithargirio aureo*.

PROCESSUS DUODECIMUS.

De Turpetho Minerali.

Accipe *mercurii vivi* ℥i *olei vitrioli fortissimi* ℥ij, mixta, in arena vehementiore igne ebulliant, donec omne *oleum* fuerit evaporatum, augeatur tunc ignis, ut inferius candeat, sic omnis *mercurius* non rite calcinatus avolat. In fundo remanens massa albicans

pulverifetur & edulcoretur in s. q. *aquæ pulvialis*: sic enim habebitur pulvis citrini coloris ad usum servandus.

Usus.

Salivationi producendæ infervit, vomitum ciet & alvum. Si autem *spiritu vini tartarificato* subtilissimo digeratur per aliquot dies, deinde spiritus accensione deflagret, tunc benignius per sudores & alvum operatur. Dosis à gr. ij ad viij. in *diascordio* vel *theriaca*.

PROCESSUS DECIMUS TERTIUS

De Regulo Antimonii Rubro.

A Ccipe *antimonii crudi* ℥ij *salis communis decrepitati* ℥j *nitri* ℥ij. Misc: & liquefiant in crucibulo, postquam detonuerit massa, donec instar ceræ fluat per horam integram, refrigeratis postea omnibus, crucibulum frangatur, & reperietur *antimonium* instar vitri nigricantis, separatum à salibus superincumbentibus, quod facile abit in pulverem rubro-purpureum, usui servandum.

Usus.

Vomitorium præbet lene simul & purgans cum in substantia (sed rarius) tum in infuso. Dosis in substantia est ad gr. v. vel vi in s. q. *conservæ rosarum*; aut in infuso ad ℥ss in *vini* ℥ij. Sed colatura debet præcedere, quemadmodum dictum de *croco metallorum*.

PROCESSUS DECIMUS QUARTUS

De aqua Spirituosa Cochleariæ.

A Ccipe *Herbæ cochleariæ recentis cum toto* Manipulos x. conscindatur leviter; huic, nulla maceratione prævia, affunde *vini gallici generosi* pintas tres, *salis tartari* drachmas duas. Fiat destillatio in MB. donec circiter pintæ duæ & semis prodierint. *Usus.*

Usus.

Scorbutica est insignis; flatus egregie discutit. Dosis ad cochlearia duo, bis vel ter de die cum vino canariensi, vel aqua spirituosâ alia conveniente.

PROCESSUS DECIMUS QUINTUS

De Oleis Stillatitiis.

Accippe *seminis fœniculi*, grosso modo conclusi, libras vj. *salis communis* manipulos quatuor, *tartari crudi* ℥iv *aquæ pluvialis* libras xxx. macerentur simul per sex vel octo dies, deinde destillentur ex vesica. Tamdiu liquorem abstrahe, donec nullum oleum in superficie appareat. Tunc aquas omnes destillatas ita separa per tritorium, ut *oleum* supernatans & *aqua* seorsim servari possint.

Nota, quod separatio *olei* etiam perfici possit cum panno aqua humectato, ita ut simul & semel destillatio fieri possit & separatio *olei* & *aquæ*.

Usus.

Flatus discutit; colicæ passioni ab humore viscido oriundæ intervit. Dosis olei a guttis iij ad xvj. in vehiculo conveniente.

PROCESSUS DECIMUS SEXTUS

De oleo & aqua Spirituosa Cassiæ Lignæ.

Accipe *Cassiæ lignæ* ℔iv *Sachari albi* ℔j *salis communis* ℔ss *aquæ calentis* lib: xxx *fœcum cerevisiæ* cochlearia duo: fermentur simul per tres septimanas, vel eousque, donec viscosa aquæ consistencia perierit; tunc destilla per vesicam s. a. usquedum albescens aqua cesset: *oleum* post secundum diem reperietur in fundo aquæ, quod, mediante tritorio, separandum est.

Usus.

Cardiacum est gratissimi odoris & saporis, & propemodum convenit oleum & aqua prædictæ cassiæ lignæ cum oleo & aqua cinnamomi veri. Dosis olei est ad guttas IIII vel IV cum pauxillo sacchari, convenienti vehiculo mixti; aquæ vero ad ℥ss.

PROCESSUS DECIMUS SEPTIMUS

De Aqua Forti.

A Ccipe vitrioli calcinati & nitri puri aa p. æq. pulverisentur seorsim minutissime, postea exacte misce & trade retortæ terreæ firmæ & loricatæ; annecte recipiens amplum & destilla per XXIV horas: ita enim habebis aquam fortem penetrantissimam, quæ tamen rectificatione redditur melior & efficacior.

Alii ita procedunt: Accipe vitrioli exsiccati per calcinationem partes tres, nitri partes duas. Destillentur, ut artis est, leni primum igne, postea aucto ad quartum usque gradum.

Usus.

Menstruum est vulgare pro solvendis omnibus metallis, excepto auro, quod tamen solves, si rectifices prædictam aquam super sale gemmæ, sale communi, vel ammoniaco, & tunc dicitur aqua regia, quia solvit regem metallorum, nempe aurum.

PROCESSUS DECIMUS OCTAVUS.

De Oxysaccharo Vomitivo Angelî Salæ.

A Ccipe vitri antimonii subtilissime pulverisati ℥ss aceti vini optimi ℥viii. Misce; stent per noctem in digestionem, postea fiat colatura per pannum. Colaturæ adde sacchari albissimi ℥iv vel vi. redigatur in olla vitreata ad consistentiam syrapi crassioris.

Usus.

Usus.

Purgat per superiora & inferiora, estque medicamentum gratissimum, ita ut vel ipsis pueris propinari possit. Dosis est a ℥vj ad ℥x.

PROCESSUS DECIMUS NONUS

De Antimonio Diaphoretico.

Accippe *antimonii crudi* ℥ij *nitri puriss:* ℥vj. contendantur & misceantur, postea massa successive detonet, & post detonationem detineatur materia in igne per aliquod tempus, sique omne *antimonium* nondum rite fuerit ab *nitro* solutum, nova pars *nitri* addenda, est & detonatio repetenda; tandem massa est rite abluenda in f. q. *aquæ puræ* tepentis, postea pulvis s. a lente in umbra exsiccetur: nam, si subito ad ignem siccetur, flavescit.

Usus.

Sudores movet per se satis segniter, sed vegete, si ipsi addantur *salia fixa alcalia, crocus & theriaca.* Dosis ad ℥j.

PROCESSUS VIGESIMUS.

De Essentia Ambre Gryseæ.

Accipe *ambra gryseæ* ℥j *moschi orientalis* ℥j pulverisenter simul, postea adde *arenæ puræ & subtilis* ℥ss vel ℥j, ponantur in matracio, iisque superaffundatur *spiritus vini rectificatissimus* ad ℥iij. Sigilletur matracium hermetice, & reponatur in digestionem MB per octo dies, aliquando agitando, ut solutio melius procedat. Facta solutione essentia est perfecta, quæ ab fœcibus sparanda.

Usus.

Pretiosum est cardiacum odoriferum, interni pariter ac externi usus. Dosis est *gutta* una vel altera cum convenienti vehiculo.

PRO-

PROCESSUS VEGESIMUS PRIMUS.

De Tinctura Martis Aperiente.

Accipe *crystallorum tartari* ℥viiij. *Linimaturæ martis* ℥iiij, *Aq: communis* q. s. coquantur per tres vel quatuor horas, continuo massam spatula agitando & novam *aquam* ferventem in locum evaporatæ substituendo, donec sufficienter sit colorata, tunc evaporetur ad ficcitatem, caute sub finem procedendo, ne massa aduratur; tunc pro *tinctura* conficienda, accipe *massæ hujus* ℥iiij, *spiritus vini optimi* ℥viiij vel x digerantur simul in MB per biduum. Deinde clarum a spisso separetur ad usum.

Usus.

Insigniter aperit obstructions pertinaces, vermesque intestinorum necat. Dosis ad gutt: xxx vel xl in vehiculo conveniente.

PROCESSUS VEGESIMUS SECUNDUS.

De Tinctura Antimonii.

℞. **M***ineræ antimonii* libram, *salis tartari* libras duas, detineantur (pulverisatione & mixtione peractis) in igne vehementi per tres vel quatuor horas; postea refrigeratæ massæ, fracto crucibulo, affunde *spiritum vini tartarisatum* ad super eminentiam quatuor digitorum transversorum, digerantur simul per aliquot dies, donec instar sanguinis rubicunda evaserit tinctura, quæ separanda est ad usum.

Usus.

Sanginem purificat; obstructions pertinaces solvit; sudorifera est, & diuretica. Dosis ad gutt: xx in vehiculo conveniente.

PRO-

PROCESSUS VIGESIMUS TERTIUS

De Tinctura Metallorum.

A Ccipe *reguli antimonii martialis* ℥ij *cupri rubic: stanni anglici* aa ℥j. Fundantur simul strenuo igne in furno fusorio, ita ut *cuprum* totaliter dispareat, *regulus*que interne exornatus sit flammulis cupreis, vel donec optime inter se coëant; tunc effundantur s. a. in conum fusorium, & habebis *regulum*, cujus accipe ℥j, *nitri purissimi* ℥xij. Terantur & misceantur, postea successive crucibulo candenti committantur, cavendo tibi, ne plus justo simul injicias: nam alias massa tua feretur extra crucibulum; tandem massa tua ubi virorem contraxerit, operatio est peracta.

Omnibus refrigeratis, massa redigatur in pulverem, eique affunde *alcohol vini* ℥xx. Stent in digestionem per aliquot dies, sic habebis *tincturam* sanguinis instar rubicundam.

Usus.

Efficaciter obstructions referat, materiamque peccantem per diaphoresin & diuresin educit. Dosis est ad *gutt: xxx* in vehiculo appropriato.

PROCESSUS VIGESIMUS QUARTUS.

De Regulo Antimonii Martiali.

A Ccipe *chalybis optimi*, qualis heberi potest ex limis vel clavis equinis, &c. ℥ij tradantur crucibulo inter prunas posito, ut optime igniantur; postea adde *antimonii crudi* pulverisati ℥iv. Tegatur crucibulum tegula, & ita relinquatur in igne probe accenso per dimidiam horam; sic *ferrum* cum *antimonio* liquefcet & fluet instar aquæ, tunc injice *nitri* pulverisati ℥j, sic *regulus* optime fundum crucibuli petet; remove tunc crucibulum ab igne, ut refrigeretur, continuo pulsando crucibulum ferreo quodam stylo vel bacillo; ita invenies,

B b b

fracto

fracto crucibulo *regulum antimonii martialem*, qui in superficie aliquando stellatus est.

Ufus.

Inservit chymicis pro diversis arcanis elaborandis, imprimis hic *regulus cum mercurio sublimato corrosivo* destillatur ad *butyrum martialem* conficiendum, ex quo postea *bezoardicum martiale* paratur. Usurpatur etiam pro meliorando vel potius adulterando stanno v. gr.

Accipe *stanni anglici lbj. reguli antimonii martialis ℥ij* vel *iiij cupri ℥ij* vel *iiij*. Fundantur simul in massam, ex qua utensilia quævis parari possunt quasi argentea.

PROCESSUS VIGESIMUS QUINTUS.

De Tinctura Veneris.

Accipe *limaturæ veneris lbj salis ammoniaci ℥ss*. Mixta detineantur in aere intra ollam, ut fere diffluant, viridemque colorem deponant, tunc retortæ impone, & ex arena primo liquorem evoca, ulteriori postea igne *flores salis ammoniaci*, subtiliore *cupri* parte imprægnati, ascendunt, qui, fracta retorta, eximendi, & in *aqua, sale tartari* imprægnata, præcipitandi. Pulvis subsidens leviter eluatur, dein exsiccetur, eique affundatur menstruum e duabus partibus *spiritus vini* rectificatissimi, & una parte *spiritus salis ammoniaci* optimi præparatum, digerantur in phiala arctissime clausa in MB. per aliquot dies, tunc tincturam separa.

Ufus.

Antepileptica est, obstructions solvit, vermes necat, gonorrhææ conducit. Dosis est ad *gutt: x.* est etiam externe ophthalmica, si misceatur aquis.

PROCESSUS VIGESIMUS SEXTUS.

De Aqua Regia.

A Cipe *salis ammoniaci* ℥ss, *nitri & vitrioli calcinati* aa. ℥ij. Contrita misceantur, & ex retorta vitrea destillentur ad siccitatem; sic habebis aquam penetrantissimam, quæ in vase optime clauso fervari debet.

Usus.

Est singulare menstruum pro solvendo auro, quapropter dicitur *aqua philosophorum & chrysolea*, vel *Chrysulca*.

PROCESSUS VIGESIMUS SEPTIMUS.

De Pulvere Tonitruali.

A Ccipe *nitri optimi* ℥iij, *salis tartari purissimi* ℥iss *sulphuris communis* ℥i M. redigatur in pulverem subtilissimum, servandum in phiala accurate clausa, ne solvatur per deliquium.

Usus.

Experimentum est delectamenti gratia: si enim nummo paulo majori quantitas ejus imponatur super carbone vivo, fragorem edit instar bombardæ.

PROCESSUS VIGESIMUS OCTAVUS.

De Bezoardico Minerali.

A Ccipe *butyri antimonii glacialis* q. pl. huic affunde guttatim, & caute, ne vitrum ebullitione & fervore frangatur, in cucurbita angusti colli sed inferius capaciore, *spiritum nitri rectificatum* q. s.

hoc est quamdiu effervescit; repone vitrum in digestionem per noctem, diligenter clausum, sic *totum butyrum* solvetur in liquorem rubrum. Solutionem destilla ex retorta vitrea in arena, igne secundi gradus ad siccitatem usque; retorta refrigerata, reafunde *spiritum* novum destillatum, & denuo destilla ad siccitatem; hoc tertia vice repete, & tandem reperies pulverem albissimum valde corrosivum, quem in mortario vitreo subtiliorem reddes terendo; postea eum in crucibulo puro leniter super carbones accensos reverbera, donec non amplius exhalet vapor corrosivus; sed diligenter cavendum, ne comburatur & nigredinem contrahat, quapropter sedulo stylo ferreo movenda & agitanda est massa. Sic habebis pulverem subflavum, qui tractu temporis albus evadit; vocatur *bezoardicum minerale*, quod Helmontius magnorum morborum remedium esse pronuntiavit.

Nota, quod si huic pulveri affundatur *spiritus vini rectificatus* & destillatione hic abstrahatur, potentius evadat & tutius medicamentum.

usus.

Instar blandi alicujus alcali humorum acrimoniam acidam concentrat, dolores mitigat, sudores movet, hydropi conducit, ut & febribus omnibus. Dosis est ad ℥j.

PROCESSUS VIGESIMUS NONUS.

De Mercurio Vitæ.

Accipe *aquæ puræ* q. s. In hanc instilla *butyrum antimonii liquidum*; sic videbis totam aquam lacteo colore tingi. Repone vitrum ad quietem, donec aqua facta fuerit limpida, quam decanta & serva. Coagulo albo relicto affunde aliquoties novam *aquam*, & eandem semper serva. Tandem super chartam exsicca pulverem, qui erit albissimus; vocatur *Algoret* & *mercurius vitæ*, quamvis rectius dici posset *antimonium vitæ*, quia est *purum antimonium*, & fundi potest in *vitrum antimonii pellucidum*, quod *succinum antimonii* vocatur.

PROCESSUS TRIGESIMUS.

De Butyro Antimonii.

ACcipe *antimonii crudi* ℥ viij *mercurii sublimati corrosivi* ℔ j. Pulverifata misceantur exacte, & tradantur retortæ vitreæ; postea fiat destillatio in arena per gradus ascendendo: sic enim prodibit primo *butyrum liquidum*, postea *glaciale*, quod adhærebit collo retortæ, quod eousque excipiendum, donec flavum acquirit colorem; tunc admovenda est collo retortæ pruna, ut butyrum liquefiat, & in recipiens depluat, tandem rectificari potest pro lubitu.

Nota, quod ante destillationem massa *mercurii* & *antimonii* detineri debeat aliquandiu in cella: sic enim liquidius erit *butyrum*. Fæces per retortam terream sublimandæ constituunt *cinnabarin antimonii*.

Usus.

Butyrum per se causticum est, & valde corrosivum. Apud chemicos varium habet usum: sæpe enim inservit pro menstruo, sed plerunque præparatur pro confectione bezoardici mineralis & mercurii vitæ.

PROCESSUS TRICESIMUS PRIMUS.

De Fixatione Arsenici.

ACcipe *salis mirabilis Glauberi* ℥ iv. *arsenici crystallizati* ℥ ß. Terantur exacte inter se, & committantur crucibulo forti, ut igni exponantur, donec fluant per horam unam vel duas; postea massam s. a. *aqua pluviali* edulcora; exsicca, & ter operationem repete.

Nota, quod caute defendere debeas *arsenicum* tuum ab libero aëris contactu, quia successu remporis arsenicum ex aëre revertitur corrosivum.

Usus.

Inservit cancro curando, nec non scrophulis & excrescentiis multiplicibus.

PROCESSUS TRICESIMUS SECUNDUS.

De Aqua Alhadid Paracelsi.

A Ccipe *limaturæ martis* q. pl. Expone aëri nocturno humido, vel repone in cellam; postea ex cucurbita f. a. cum f. q. aquæ pluvialis destilla, & prodibit paucillum aquæ valde urinosa. Limaturam, ut ante, aëri nocturno, &c. exponas, & procede, ut supra, donec f. q. liquoris obtinueris.

Usus.

Hic liquor est secretum contra anginam; insuper dolores podagricos potenter sedat externe adhibitus.

PROCESSUS TRICESIMUS TERTIUS.

De Balsamo Italico.

A Ccipe *olei terebinthinæ* ℥iv *olei olivarum* ℥xij *olei laurini* ℥x *olei juniperi*, *olei spicæ*, *olei petrae*, *olei hyperici* aa. ℥j *ceræ citrinæ* ℥iv. M. & in MB liquefiant exacte agitando, separatis per colatorium facibus. Balsamum hoc tingi potest *ligno santalo* subtilissime pulverifato pro lubitu.

Usus.

Affectibus nervorum & tendinum summopere conducit, & vulnerarium est insigne.

ALIO MODO IDEM.

A Ccipe *olibani*, *myrrhæ*, *aloës*, *mastiches*, *sarcocollæ* aa ℥ij *colophoniae*, *terebinthinæ venetæ* aa ℥j, *axungia porcinae* ℥i℥ *axungia humanae* ℥i℥ *styrac: calamitæ*, *benzoës* aa ℥ij, *olei hyperici* ℥ij *olei petrae* ℥j

ʒi olei spicæ ʒss ceræ flavæ ʒiv. Collocetur cucurbita vitrea, annullo ferreo vel plumbeo inferius munita, in MB. Gummata in pulverem redacta primo cucurbitæ tradi debent, tunc adde *oleum hyperici*, & ab initio agita continuo, mediante spatula ferrea: secus enim *gummata* aduruntur, nec cum *oleis* coëunt, tunc adde *terebinthinam venetam* atque *axungiam porci*, & ubi observaveris *gummata* præterpropter esse soluta, adde *ceram*, quæ simulac fuerit dissoluta, filtrentur omnia calide per linteum rarum, & quando balsamum inspissari incipit, addendum est *oleum petrae & spicæ*.

Hoc balsamum solet esse spadicei coloris, sed rubicundum reddi potest *santalo ruvro*, ut supra.

Usus.

Præter usus supra allegatos, interne conducit vulneribus quibusvis. Dosis est ad magnitudinem nucis moschatae.

PROCESSUS TRIGESIMUS QUARTUS.

De Vernicibus.

A Ccipe *olei lini ʒbj. Libargyri optimi aurei pulverisati ʒvj.* Macerentur, vel potius insolentur in vase plumbeo aperto per aliquot septimanas, donec plane limpidum & clarum evaserit oleum, crusta in superficie apparente.

ALIO MODO.

A Ccipe *olei lini ʒbj.* Coquatur, donec spuma dispareat, tunc successive injice frustra aliquot *pans* exigua: ita enim magna quantitas *ipumæ* apparebit. Postea remotis frustulis adustis adde *calcis plumbei sicc* dragmas duas vel tres, & tunc remove ab igne, ut frige fiat *oleum*.

Usus.

Inservit pigmentis obducendis, nitoremque insignem conciliat.

Vern-

Vernix e Succino.

Accipe *fragmentorum succini*, quantum vis. Liquefiant eoque in retorta vitrea, ut sal volatile ascendat, tunc frigesacta vertantur in pulverem, qui tribus partibus *olei* immediate præcedentis inspergatur. Coquantur simul in MB per horam unam, & tunc addatur *vitrioli albi* leviter calcinati dragma una vel altera. *Oleum* frigesactum nigricantis coloris dicitur *vernix* cujus

Ufus

Est ad obducenda suppellectilia lignea varia.

Vernix de Gummi Copal.

Accipe *terebinth. venetæ* ℥ij *gummi copal lucidi* ℥j coquantur simul in s. q. *olei lini*, donec consistentiam fragilem acquisiverint, massa plane transparente. Tunc accipe *hujus massæ* ℥j *olei terebintbinæ opt.* ℥iij. coq: in MB per horam semis, dein adde *vitrioli albi calcinati* ℥ij. subsident ad fundum, & separentur clara ab fæcibus.

Vernix Japonica.

Accipe *gummi lacæ depuratæ* ℥j *spiritus vini optime rectificati* ℥ij. Conteratur gummi in subtilissimum pulverem, & optime agitur cum *spiritu vini rectificato* prima hora ter vel quater, dein singulis duabus vel tribus horis, ne materia coalescat, tertio die ad usum citissime coletur per pannum, & arctissime in clauso vitro servetur.

Si colorata expetatur hæc vernix ad rubrum, adde *sanguinem draconis* rite pulverisatum, vel *santalum rubrum*, *cocuem*, &c. ad aureum vero & flavum adde *crocum*, *curcumam*, *aloën*, &c: ut autem colores amæniores appareant, *folia metallica* substernantur pro luitu.

Vernix de Mastiche.

A Ccipe *Mastiches elect:* ℥ss. *olei subtilioris terebinth.* ℥ij *cretæ calcinatae* ℥j. Committantur omnia cucurbitæ vitreæ in MB per horam, supernatans limpidus liquor postea decantetur, servandus in vitro clauso.

Usus

Idem, qui superius fuit propositus, & præsertim inservit pigmentis obducendis & ab aëris injuriis servandis.

PROCESSUS TRIGESIMUS QUINTUS.

De Oleo Sarcotico.

A Ccipe *olei lini* ℥ij *olei ceræ; balsami crassioris olei hyperici* aa ℥iij. *Sarcocollæ Div oloës* ℥ij *campboræ* ℥ss *sacch. saturni* ℥i. M. digerantur in fimo equino per xiv dies. Colatura postmodum usui servetur.

Usus.

Vulnera quæcunque recentia & mundificata citissime consolidat.

PROCESSUS TRIGESIMUS SEXTUS.

De Pomo Ambræ.

A Ccipe *radicum irid: florent: carioph: macis electi, cinamomi* aa. ℥ss *ligni olaës, santali citrini, styracis calamitæ, benzoës,* aa ℥ij *ambræ grys: ℥i mosch: ℥ss bals: peruv: oi: lign: rhod: aa* ℥j, omnibus diligenter mixtis & unitis adde *ambræ gryseæ* ℥j *zibethi* ℥j *mosch: bals: peruv: aa* ℥ss *olei ligni rhodii, olei cinnamomi, olei cariophyllorum* aa ℥j f. f. a. pomum ambræ vel simplex vel multiplex.

PROCESSUS TRICESIMUS SEPTIMUS.

De Sapone Odorato.

Accipe saponis veneti in aqua liliorum alborum soluti ℥ij. radicum iris florentinæ ℥j styracis calamitæ, benzoës aa ℥ss, ligni aloës, santali citrini aa ℥ij ambræ griseæ, zibethi aa ℥ moschi, balsami peruviani aa ℥ss olei ligni rhodii, cinnamomi, cariophyllorum aa ℥j Misce exacte & pro lubitu formentur globi majores vel minores.

Usus Pomi Ambræ & Saponis Odorati.

Pomum ambræ refocillat vires suo odore grato, sed fæminis infestum esse solet propter suaveolentia, in quorum locum foetida substitui possunt v. gr. *castoreum*, *galbanum*, *assa fætida*, &c. tuncque conducit & passioni hysteriæ & apoplexiæ, morbisque cæteris soporosis.

Sapo vero odoratus partim mundificationi partium corporis, partim odori grato inservit.

PROSESSUS TRIGESIMUS OCTAVUS.

De Tartaro Emetico.

Accipe vitri antimonii pulverisati optimi ℥j nitri optimi ℥ss Misce accurate, & per vices mitte in crucibulum ignitum, ut probe candefiat, postea massam flavam adhuc calentem exime, cui refrigeratæ & pulverisatæ adde *salis tartari* ℥ij *aquæ puræ* ℥xx. Coquantur in vase fictili vitreato ad consumptionem aquæ, continuo spatula lignea agitando, ne inter coquendum ex olla rejiciatur: evaporata aqua, massam flavam solve denuo *aquæ puræ* calida, filtra per chartam, colaturam in vitro evapora ad ficcitatem, tunc adde *spiritus vitrioli* q. s. Hoc est, quamdiu effervescit, tunc ficca & serva ad usum.

Usus.

Ufus.

Blande movet vomitum, estque medicamentum secretum contra plurimos morbos. Dosis a ℥ss ad ℥ss & ℥ij.

PROCESSUS TRIGESIMUS NONUS.

De Vitro Antimonii.

Accipe *mercurii vitæ* q. pl: committe crucibulo, & funde valido igne, quando satis fuerit massa fusa, effundatur super laminam cupream, sique non satis fuerit pellucida, iterum conteratur & fundatur, sic obtinebitur vitrum pellucidum ex flavo rubicundum.

Ufus.

Vomitum movet si infundatur in f. q. vini v. gr. ℥ij. pro dosi.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS.

De Sale Volatili Oleoso & Aromatico.

Accipe *herbæ menthæ, majoranæ, lavendulæ, thymi, foliorum lauri* aa. M. i℥ss *matricariæ, tanaceti* aa M. j *melissæ, rosmarin:* aa Mij *conscindantur, iisque in cucurbita vitrea adde spiritus vini optimi* ℥ij *salis ammoniaci pulverisati* ℥vj *salis tartari vel cinerum clavellatorum* ℥xij. Digerantur per duos dies, postea lento igne destilla, sic accipies *spiritum* valde oleosum & aromaticum una cum *floribus salis ammoniaci.* Vel

Accipe *Cinnamomi acuti* ℥vj *macis* ℥ij *earioph: aromaticorum* ℥ss *cardomomi* ℥vj *seminis fœniculi* ℥x *cubebarum,* ℥vj. *herbæ menthæ* M. iij *melissæ* M. ij. *corticum citri ex pomis octo vel decem, corticum pomorum chinensium & aurantiorum* ex pomis sex aa, affunde *spiritus vini optimi* stopas duas, *salis ammoniaci* ℥vj *salis tartari vel cinerum clavellatorum* ℥xij, digerantur per diem & noctem, po-

stea destillentur f. a. ex cucurbita vitrea, usquedum albescentes de-
pluant guttulæ.

Usus.

Utrumque hoc sal volatile cardiacum est & stomachicum, cepha-
licum, nervinum multisque mortis proficuum gratissimi saporis &
odoris.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS PRIMUS.

De aqua vitæ Gratissima.

A Ccipe cinnamomi acuti ℥iiss cariophyllorum aromaticorum ℥i macis
℥iiss cardamomi minoris Div galangæ minoris, coriandri, cubearum
aa ℥ij corticum citri exteriorum expomis octo; affunde spiritus vini sto-
pam unam & semis, digere, donec virtus rite fuerit extracta, tunc
clarum separetur a fœcibus, cui addi potest pro lubitu saccharum album
vel syrupus albus ad gratam dulcedinem.

Usus.

Stomachicum & cardiacum est insigne flatusque discutit.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS SECUNDUS.

De Deauratione Argenti.

A Ccipe solutionis auri in aqua regia facti q. pl: aquæ communis tan-
tundem, in hoc liquore madefiant lintea, quæ ficcata leniter
calcinentur, donec in pulverem abeant. Hoc pulvere, saliva hume-
ctato, fricetur lamina argentea quæcunque, antea optime à sordibus
purgata, & aureum adsciscet colorem.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS TERTIUS.

De Deargentione Æris.

Accipe *foliorum argenti* ℥j *salis communis* ℥iſſ pulverisentur & misceantur exacte, pulvis calcinetur ad levem usque ignitionem in crucibulo, donec *sal* a decrepitatione cessaverit, pulveri huic admisce eandem quantitatem *tartari crudi rhenani*; deinde accipe *laminas*, vel quæcunque ex *are* fabricata, decenter purgentur per levem ignitionem & fricationem, ut superficies nitida appareat, cui mediante coctione in *aqua communi* superinducatur *argentum* in pulvere delitescens.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS QUARTUS.

De Cupellatione.

Cupellatio vulgaris fit per *plumbum*, quia *mercurialis saturni spiritus* tam vorax est, ut propemodum omnia *metalla* minuat in *star mercurii fixioris*. Ergo, ut ad rem veniamus, cupella fiat ex *cineribus ossium rite pulverisatis* & cum *aqua* in unam massam redactis, atque postea s. a. in *circulo ferreo* fabrefactis, deinde subtilissimo *ossium* pulvere in superficie conspergatur & lente exsiccet, ne rimas contrahat. Hæc cinerea cupella *vasi terreo*, ab utroque latere foraminibus longis instructo in anteriore parte plane aperto (ut *metalla* introduci possint) imponatur, detur ignis carbonum sensim augendus ad summum usque gradum; & ubi omnia bene candefacta fuerint, *plumbum* inferatur, quo per fusionem tremulo facto, adde ei quartam circiter partem *argenti* per vices, ne *plumbum* ab ebullitione cesset: continua dehinc ignem summa cum vehementia, donec colores varii in superficie *metalli* apparere incipiant, quibus cessantibus *metallum* immobile cernitur, tunc *metallum* exime, *scoriis saturni & æris* ad latera rejectis.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS QUINTUS.

De Spiritu Cephalico.

Accipe radicem contrajervæ ℥ij radicem pœoniæ maris ℥viiij sacchari ℥ij aquæ communis calentis libras XL fermenti cerevisiæ cochlearia tria vel quatuor, stent in digestionem per octo dies, deinde adde herbe majoranæ, melissæ, aa. M.iiij lavendulæ M.x rosmarini M.vj salviæ M.ij. ocymi M.iiij mancant simul in fermentatione per v vel vi dies, tunc adde flores rosmarini ad ℥vj florum lavendulæ ℥viiij, peracta propemodum fermentatione adde rasuræ ligni sassafras ℥ij tandem l. a. destilla.

Usus.

Excellit in nervorum affectibus, menstrua promovet, foetum pel- lit, vertigini medetur, ut & paralyfi, apoplexiæ, epilepsiæ. Do- sis ad ℥j.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS SEXTUS.

De Spiritu Antiscorbutico.

Accipe corticem ligni guajiaci ℥vij corticem aurantium ℥v. bacca- rum juniperi recentium ℥ij seminis dauci vulgaris ℥vj sacchari ℥vj aqua communis libras L. fœcum cerevisiæ cochlearia sex vel octo. Fer- mentur per xij dies; postea adde seminum trium calidorum majorum aa ℥j. Peracta fermentatione adde herbe cochleariæ Manipulos xij be- cabungæ M.iiij nasturtii aquatici & indici aa M.iv radicem raphani rustica- ni ℥ij ligni sassafras ℥iiij. destillentur & rectificentur ut a. e.

Usus.

In scorbuto & affectibus frigidis convenit, cardiacus est spiritus. Dosis ad ℥j.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS SEPTIMUS.

De Unguento Antiparalytico.

Accipe anserem deplumatum & exenteratum, aceto intus & extus ablutum: impleatur pinguedine lupi vel cati sylvestris, tunc adde salviæ M.ij castorei moscovitici, myrrhæ, thuris, mastiches aa ℥j. affletur anser in veru, & supponatur fartago repleta aceto acerrino sambucino, ut in eam depluat pinguedo, quæ postea f. a. coletur, illinenda nu- chæ & toti spinæ dorfi.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS OCTAVUS.

De Syrupo Sassafras.

Accipe ligni sassafras ℥ij. Conscindatur in tenues taleolas & impo- natur vasi vitreato, tunc affundatur aqua pluvialis pura ad duo- rum digitorum transversorum eminentiam; orificio bene obturato macera per xxiv horas in MB. donec aqua omnem odorem, sapo- rem & colorem ex ligno extraxerit, tunc coletur & seorsim serve- tur. Residuas vero taleolas coque in f. q. aqua, addendo radicem fili- cis, corticum radicem capparum, corticum tamarisci aa ℥℔ radic. sassa- parillæ ℥ij radicem polypodii querni ℥vj cumque ad dimidium fere co- ctio pervenerit, adde foliorum conscissorum tamarisci M.℔ fumaris, ci- chorei, chamædryos aa p. j. florum cordialium aa p. ij foliorum absinthii ro- mani, agrimonia aa M.℔, granorum juniperi recentium contusorum ℥ij seminis anisi, fœniculi, carui aa ℥ij f. s. a. decoctio, sed maneat prius in infusione calida per noctem, item & posterius: mane fortiter co- lentur; tunc accipe colaturæ ℥xvj & cum sacchari albillimi ℥xij coque lento igne ad consistentiam syrupi crassioris, cui admisce calaturam ligni sassafras primam, & habebis syrupum excellentissimum.

Ufus.

Usus.

Cardiacus est, nervinus, cephalicus & deobstruens, immo etiam delectamenti & gratiæ ergo misceri potest aliis liquoribus convenientibus pro lubitu. Dosis ad ℥j.

PROCESSUS QUADRAGESIMUS NONUS.

De Pilulas Catholicis Majernii.

A Ccipe *diagridii*, sive *scammonei sulphurati* ℥j. *aloës socotrinæ* ℥ss *trochisc: albandal:* ℥j *cremoris tartari* ℥ij f. f. a. *massa pilularum*, cujus dosis est ad ℥j.

Usus.

Utiles sunt in morbis chronicis, & cephalicis ab humore viscido oriundis; appetitum quoque cient.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS.

De Pilulis Francofurtensibus.

A Ccipe *aloës lucidæ socotrinæ* q. pl: teratur in pulverem tenuem, huic affunde *succum violarum*, ad eminentiam trium digitorum transversorum. Stent in digestionem, donec tinctura satis fuit extracta; tunc tranfcoletur liquor per linteum rarum, quod evaporandum est instar extracti in MB. Ex hac massa formentur exiguæ pillulæ.

Usus.

Utiles sunt in morbis chronicis a viscida materia oriundis, menses movent, appetitum cient. Dosis ad ℥j.

PRO-

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS PRIMUS.

De oleo macis.

A Ccipe *macis* ℥ij *spiritus salis communis* ℥ij *aquæ communis* q. s. macerentur simul per xiv dies; deinde in retorta magna vitrea destillentur ex arena. Sic limpidum & tenue prodit oleum, instar *spiritus terebinthinæ*, quod ab aqua separandum. Fæces in retorta residuas calide per prælum exprime, sic nancisceris *oleum crassum*, *expressum* dictum, quod ab *aqua tincta* eximi potest, & in unam massam, mediante calore, fundi.

Usus.

Cardiacum, stomachicum, diureticum & carminativum est. Dosis ad gutt: x vel xij.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS SECUNDUS

De spiritu pomorum.

A Ccipe *aquæ communis* q. f. Ei immergantur *poma*, ut innatare queant, coquantur simul, donec evaserint mollia, quibus exemptis alia injiciantur; ita tam diu procedendo, donec sufficiens copia adsit pomorum. Tunc impleatur iis doleum & leviter contendantur; superfusa deinde præcedente aqua & cochleari uno vel altero fæcum cerevisiæ. Fiat s. a. fermentatio, qua absoluta, destillationi committantur in vesica: Sic prodit *spiritus fragrans*, spiritui e vino vix cedens.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS TERTIUS.

De pilulis universalibus Domini Starkey, Angli.

A Ccipe *salis tartari optime calcinati* ℥ij *olei terebinthinæ lucidi* ℥ij. committantur matraccio plani & lati fundi, & digerantur tepido calore in arena, bis terve indies agitando, donec *oleum* & *sal* instar

star saponis juncta fuerint. *Hujus massæ accipe partes duas, extracti opii, extracti bellebori nigri, oculorum cancri præparatorum, pulveris liquiritiæ aa partam unam. Misce. Dosis ad ʒss.*

Usus.

Conveniunt maxime hæ pilulæ in nephritide, dolores sedant & blande purgant.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS QUARTUS.

De pilulis Domini Mayerne, Angli.

Accipe *diagridii sive scammonii sulphurati, aloës socotrinæ, trochiscorum alhandal aa q. pl. elixyris proprietatis q. s. M. f. s. a. pilulæ.*

NB. vide alium processum quadragesimum nonum pagina 402.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS QUINTUS.

De Tinctura succini.

Accipe *pulveris succini optimi partes duas, salis ammoniaci partem unam, irrorentur oleo tartari per deliquium, & maneat per biduum in digestionem, tunc affundatur Alcohol vini, ad eminentiam trium vel quatuor digitorum transversorum: sic enim elicietur tinctura grati coloris, ex flavo rubescens.*

Usus.

Insignis est in morbis frigidis, cerebri, nervorum & uteri. Dosis est ad guttas xl in vehiculo appropriato.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS SEXTUS.

De Marte Potabili.

Accipe *limaturæ chalybis purissimæ* partem unam, *tartari rhenani purissimi* partes ij terantur simul in pulverem subtilissimum, iisque adde *fermenti panis acidi & vini rhenani*, ut inde globuli formari possint, quos ad ignem exsicca; postea tradantur clibano, ut rite exsiccentur, prioremque operationem quater vel quinquies repete: sic enim massa tua viridem acquirat colorem, quæ cum vino aliisque liquoribus dissolvi potest ad usum.

Usus.

Egregium est deobstruens & uterinum, nempe chlorosin curat & obstructionem mensium. Dosis est ad ʒß.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS SEPTIMUS.

De Aqua Ophthalmica Smaragdina.

Accipe *aquæ calcis vivæ primæ* ʒiv, *secundæ* ʒviij, *tertiæ* ʒxij *salis ammoniaci triti* ʒiß Misce & in vase cupreo stent usque dum smaragdinam contraxerit tincturam.

Usus.

Egregia est in inflammationibus oculorum, suffusione & cataracta.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS OCTAVUS.

De Depuratione Metallorum.

Depuratio metallorum triplici modo ut plurimum perficitur, puta, *solutione, fusione & cupellatione* de hac ultima quia supra dictum fuit, dicemus hic pauca de prioribus duobus.

Solutio fit dupliciter, nempe vel ope menstrui appropriati separatorii corrosivi, vel ope mercurii vivi. Ordinarie vero præcedit solutio cum mercurio sive amalgamatio, modo sequente.

Accipe *mineræ auri vel argenti*, e. gr. ℥ C. redigantur in pulverem subtilem, eumque in s. q. *aquæ communis* dilue, tunc adde decem vel duodecim libras *mercurii vivi*; agitentur in cacabo ferreo per molam ipsi appropriatam aliquot horis, donec *mercurius* in grumos redactus per totum liquorem dispergatur, nobileque *metallum* ab eo dissolvatur. Tunc subsideat pulvis, affusione *aquæ* eluendus, donec *aqua* non amplius turbetur. Postea *mercurius* a pulvere per linteolum appropriatum trajiciatur, qui a metallicis partibus liberandus est ope destillationis per retortam terream vel ferream in igne nudo positam, appposito recipiente *aqua frigida* ad dimidium repleto. Sic in fundo manet *metallum*, quod, ope fusionis, in unam massam est fundendum, vel cogendum.

Ut autem nobilior pars separetur ab impura, usurpari potest via duplex, hoc est vel *adminiculum siccum* vel *humidum*.

Sicca adminicula sunt, *antimonium*, *plumbum* vel *cæmentum*, primum dicitur *lupus hungaricus* & omnia devorat ac volatilizat, auro excepto, si rite tractetur.

Accipe *antimonii* ℥iv. *metalli mixti* ℥i℥, fundantur simul, addito pulvere e *tartaro* & *nitro* detonatis, sic ad fundum secedit *regulus*, metallicis partibus imbutus, scorias pulverisatas iterato funde cum pulvere carbonum, ut, si quid *metalli* & *reguli* superfit, separetur. *Regulum* omnem super cupellam, ex ossium cineribus confectam, violenta ignis tortura follibusque adhibitis pelle in auras, restabitque aurum purissimum.

Cæmentum fit ex variis salibus, *metalla* omnia, excepto *auro*, corrodentibus & minuentibus, v. gr.

Accipe *vitrioli cyprii* ℥j *nitri* ℥℥ *aluminis rupei*, *salis ammoniaci* aa ℥ij *eruginis* ℥j. exacte pulverisatas misceantur, & patellæ terreæ non vitreatæ superfusa calcinentur ad exhalationem omnis humiditatis spatula lignea optime movendo. Ubi vapores omnes cessaverint, in pulverem redigatur materia superstes, quo pulvere undique obruatur *numisma*, vel *lamina* ex *auro* & *argento* composita, sensim ignis admoveatur pyxidi cæmentatoriæ, & pededentim ad incandescentiam

vasis

vasis usque urgeatur, sic abluto & separato dein pulvere, restabit *aurum liberum & purum*. Si tamen ad summam perfectionem nondum pervenerit, iterato pulveris illius examini subjiciendum erit. *Argentum*, ne pereat, e pulvere salino recuperari potest fusione cum *sale tartari* & cupellatione, de qua supra.

PROCESSUS QUINQUAGESIMUS NONUS.

De Balsamo Mortuorum.

A Ccipe *aloës lucidæ* ℥vj *myrrhæ elect:* ℥viii *benzoës*, *storacis calamitæ* aa. ℥j *spiritus salis communis rectificati* ℥iv *spiritus vini rectificati* ℔iv. Digerantur simul in MB, per duos vel tres dies, materiam sæpius agitando, donec saturo colore tinctus liquor appareat.

Usus.

Cadaveribus condiendis & a putredine præservandis intervit. Ipsa autem cadavera, hac mixtura imbuta & exsiccata, *mumiæ* appellantur. Præter usum externum, interne etiam utilis est in morbis chronicis, vermibus. &c: Dosis ad ℔ij.

Balsamum Odoriferum.

A Ccipe *olei nucis moschatæ*, ad albedinem, mediante *spiritu vini*, redacti ℥ij *olei jasmini odoratissimi* gutt: x. *olei cinnamomi* gutt: vj. *cariophyllorum* gutt: iij. *ligni rhodii* gutti x *moscb:* gr. iv, *ambrae gryseæ* gr. vj. misceantur exacte, & tingantur exigua quantitate *lactæ florentinæ*.

Usus.

Plerunque, odoris gratia, illinitur manibus & temporibus ad spiritus refocillandos.

PROCESSUS SEXAGESIMUS.

De Vino Purgante Stomachico.

Accipe *rhabarbari*, *turbith:* aa ℥j. *fol: sennæ mundat: aloës* aa ℥iſſ
comarum absinthii M. iv *herb: majoranæ, salvie* aa p. ij *seminis file-*
ris montani, fœniculi, cortandri aa ℥iij *cardamomi* ℥ij *infundantur octo*
stopis vini.

Usus.

Alvum expurgat, leniter humores biliosos & crassos evacuat, ven-
 triculum roborat. Dosis est ad pintam semis.

PROCESSUS SEXAGESIMUS PRIMUS,

De Cerevisia purgante.

Accipe *radicum jalappæ* ℥j. *rhabarbari* ℥vj *folior: sennæ* ℥iſſ *aloës lu-*
cidæ ℥j *comarum absinthii* Mv. *cortic: citri & aurantiornm* aa ℥ij.
 grosso modo contusa immittantur in quartam partem integri vasis
 (Belgice een vierendeel bier) sed ligentur & suspendantur in nodulo,
 & *cerevisia* sit fermentans. Fermentatione peracta *cerevisia* clara in am-
 pullis fervetur ad usum: nam notandum est, quod talis infusio vel
 non, vel parum admodum alvum subducatur, si aceſcat.

PROCESSUS SEXAGESIMUS SECUNDUS.

De Pulvere sudorifico.

Accipe *foliorum cardui benedicti* ℥iij *radicum angelicæ, imperatoricæ,*
valerianæ aa ℥ſſ *contrajervæ* ℥v. *oculorum cancri præparatorum*
 ℥iv *camphoræ* ℥ij *croci* ℥iv *opii rite præparati* ℥ſſ M. f. Pulvis.

Usus.

Diaphoresin egregie movet, alexipharmacus est, febribus inter-
 mit-

mittentibus & contagiosis medetur; dolores a quacunq[ue] causa mitigat. Dosis ad ℥ij.

PROCESSUS SEXAGESIMUS TERTIUS.

De Pulvere Dentifricio.

A Ccipe pumicis calcinati ℥ij aluminis usti ℥j crystallorum tartari ℥ij spiritus salis communis guttas viij olei cinnamomi & ligni rhodii aa. guttas tres. M. f. pulvis.

Usus.

Dentium facibus tollendis inservit, ut & ad halitum oris foetidum corrigendum; sed cum fructu insigni addi potest *myrrba.*

PROCESSUS SEXAGESIMUS QUARTUS.

De Candelis Odoriferis.

A Ccipe ligni aloës ℥ij, santali citrini ℥x benzoës, storacis calamitæ aa ℥ij thuris ℥j cariophyllorum aromaticorum ℥iv balsami peruviani ℥ss, storacis liquidæ ℥ss carbonum tiliæ ℥j. cum. s. q. spiritus vini odoriferi & exigua quantitate mucilaginis gummi tragacanthi fiant s. a. candelæ.

Usus.

Accenduntur tales candelæ contra foetores quoscunq[ue], & suavolenti suo odore spiritus reficiunt.

PROCESSUS SEXAGESIMUS QUINTUS.

De Tabellis Contra vermes.

A Ccipe seminis zedoariæ ℥ij corall: præpar: ℥ss camphoræ gr. vj mercurii dulcis, croci martis aperientis aa ℥ij santali rubri, diagridii

diu aa ℥i sacchari albiſſimi ℥vj. infusionis liquidæ ex tanaceto & abrotano factæ cum aqua fervente ℥iij coquatur ſaccharum ad conſiſtentiam tabulati cum prædicta infuſione, poſtea immiſce pulveres, celeriterque effunde, & redige in debitas figuras quadratas mediante cultello, quibus adhuc calentibus ſuperliniatur aliquid olei faniculi ad gratiam.

Uſus.

Vermibus & putredini reſiſtunt, leviffime purgant. Doſis eſt a ℥i ad ℥j.

PROCESSUS SEXAGESIMUS SEXTUS.

De Mercurio Dulci

Accipe mercurii vivi ℥vj. mercurii ſublimateſſi circiter ℥viij, miſceantur exacte in mortario lapideo, vel vitreo, donec argentum vivum diſpareat, tunc pulvis imponatur phialæ vitreæ, & per arenam fiat ſublimatio, ſic ſpatio trium vel quatuor horarum omnis aſcendit mercurius, qui, refrigeratis omnibus, vitro fracto, eximendus eſt & pulveriſandus, ut iteratæ ſublimationi committatur, & quando inſipidus evaſerit, ſervetur ad uſum.

Uſus

Leviter purgat, in lue venerea maximi eſt uſus, ut & gonorrhæa, miſcetur etiam aliis purgantibus contra vermes infantum. Doſis eſt a granis ij ad xx.

PROSESSUS SEXGESIMUS SEPTIMUS.

De Elixyre Paracelſi.

Accipe aloës lucidæ, myrrhæ reſinoſæ, croci optimi aa q. pl. v. gr. ℥j ſalis tartari ℥℔ ſpiritus vini optimi ℥xxiv. Digerantur ſimul per octiduum in MB, vel, quod præſtat, in ſimo equino, deinde cla-

clarum effundatur & in loco tepido per diem unum vel alterum destineatur, donec fæces omnes subsederint, tunc reponatur ad usum.

Usus.

Præservativum est egregium in putredine, peste, scorbuto, morbis & febribus fere omnibus; vermes necat, sudores pellit & blande alvum solvit, ictero medetur. Dosis ad ℥j in vehiculo.

PROCESSUS SEXAGESIMUS OCTAVUS.

De Elixyre citri.

Accipe corticum citri exteriorum ℥xx corticum pomorum chinæ ℥viiij spiritus vini optimi ℔viiij. Digestione præmissa destillentur, & spiritus destillato addantur corticum pomorum chinæ recent: ℥ij corticum pomorum citri ℥v, croci ℥j ambræ griseæ gr. ij surupi e recenti succo horum citriorum parati ℥vj vel viij. Macerentur simul, donec limpida fiat mixtura flavescens, quæ seorsim fervetur.

Usus.

Cardiacum temperatum est medicamentum in lipothymia & debilitate virium. Dosis est ad ℥ij vel ultra.

PROCESSUS SEXAGESIMUS NONUS.

De Elixyre Salutis Anglicano Domini Daffijs.

Accipe foliorum sennæ mundatorum, uvarum passarum aa. ℔v. ligni guajaci, seminis anisi, coriandri, fœniculi dulcis, petroselini aa. ℥x radicum liquiritiæ, enulæ campanæ aa ℔j coccionellæ ℥x croci brittanici ℥vj tartari vitriolati ℥v spiritus vini congios iv. Aquæ cichorei congiunt unum. Digerantur simul, postquam omnia s. a. fuere præparata per duas septimanas; tunc clarum a spisso separa.

Nota, quod congius unus contineat ℔viiij medicinales.

Ecc

Alie

Alio Modo.

Accipe radicū enulæ campanæ, liquiritiæ aa ℥j calami aromatici ℥ss
 seminis anisi, coriandri aa ℥vj fœniculi, petroselini, carui aa ℥ss bac-
 carum juniperi recentium ℥j foliorum sennæ mundatorum ℥ij passularum mi-
 norum contusarum ℥vj croci anglici ℥i℥. Infunde s. a. in spiritus vini
 ℥xl Aq. cichorei ℥xij.

Usus.

Egregium est aperiens, flatus discutiens, blande simul purgans,
 conducit stomacho, capiti, utero, &c: sed nocet hæmorrhoidibus,
 aliisque fluxionibus cruentis. Dosis est ad cochlearia duo vel tria,
 mane vel vesperi.

PROCESSUS SEPTUAGESIMUS

*De rectificacione spiritus vini absque destillatione, per præcipi-
 tionem.*

Accipe spiritus vini q. pl. adde s. q. salis tartari bene calcinati, vel
 cinerum clavellatorum siccatorum: sic enim absorbebitur a salibus
 phlegma & spiritus dephlegmatus manebit in superficie.

Usus.

Inservit tincturis omnibus ex vegetabilibus extrahendis, verum,
 per se, ingrati est saporis & odoris, adeoque notandum, quod non
 debeat usurpari, quando delicatus odor & sapor requiritur.

A D.

ADDITAMENTUM

De Auro potabili sive tinctura Solis.

Accipe foliorum auri ℥j, redigantur in pulverem subtilissimum in mortario vitreo tamdiu (per vi vel viij horas) terendo, donec in purpureum abierint colorem; tunc pulveri affunde *spiritus salis ammoniaci acidi dulcificati* ℥ij. Stent in digestionem per vi vel viij dies, saepius materiam agitando. Sic tinctura obtinetur intense flava.

usus

Acidum infringit, acrimoniam corrigit & adstringit. Dosis ad guttas viij in vino.

S I G N A

P O N D E R U M & C H A R A C T E R U M

C H Y M I C O R U M.

Gr.	Significat granum.	∴	Significat arenam
♁	scrupulum qui continet xx grana.	♂	ferrum, chalybem, martem.
♃	drachmam, quæ continet tres scrupulos.	☉	aurum, solem.
♃	unciam, quæ continet ^{viii} drachmas.	☽	argentum, lunam.
♁	libram, quæ continet xij uncias.	♀	cineres.
M.	manipulum.	♁	cuprum, venerem.
P.	pugillum.	♁	destillatum.
No.	Numero.	♁	ignem.
Par:	paria.	♁	mercurium, argentum vivum,
Q. s.	quantum sufficit.	♁	merc urium precipitatum.
q. pl.	quantum placet.	♁	nitrum.
S. a.	secundum artem.	♁	plumbum, saturnum.
MB.	balneum maria seu maris.	♁	stannum, jovem retortam.
Ocul 69.	oculos cancri.	♁	sal
✠	acetum.	♁	sal ammoniacum.
⋈	acetum destill:	♁	spiritum.
△	aërem	♁	spiritum vini.
∇	alcohol vini.	♁	stratum superstratum.
∇	aquam	♁	sublimatum.
∇	aquam fortem	♁	sulphur.
∇	regiam, stygiam	♁	terram.
		♁	vitriolum.

I N D E X

R E R U M P R Æ C I P U A R U M

C O M P E N D I O C H Y M I C O

C O N T E N T A R U M .

Numerus paginam denotat.

A.

A Ceti sal.	380
Alchymia quid.	363
Amalgamatio quid sit, & quomodo istituenda.	373, 374.
Ambrae griseae essentia.	385.
Analysis aceti.	380.
Antimonii diaphoretici praeparatio.	385.
Antimonii tinctura.	386.
Aqua alhadid Paracelsi.	392.
spirituosa cochleariae.	382, 383
fortis.	84.
regia.	389
spirituosa cassiae lignae.	383.
vitae.	398.
Ars hermetica.	363
Athanor furnus.	366.
Aurum potabile	413

B.

B Alfamum italicum.	392
mortuorum.	407
odoriferum.	<i>ibid.</i>
Beguinus ciratus.	368
Bezoardicum minererale	389, 390
Butyrum antimonii.	391

C.

C Aementatio antimonii.	379
Camentum regale.	406
Calcinatio quid sit.	369
immersiva quid.	<i>ibid.</i>
Candelae odoriferae.	409
Cephalicus spiritus.	400
Cerevisia purgans.	408
Chama quid significet.	363
Chemia quid.	361
Chemiae derivatio.	368
variae appellationes.	<i>ibid.</i>
objectum.	361
genus.	363
finis internus.	<i>ibid.</i>
finis internus.	<i>ibid.</i>
generalis & specialis.	385.
generalis & specialis.	365
divisio.	<i>ibid.</i>
Chemica vasa	367
Chemicæ ollæ.	368
Chemicorum principia hypostatica.	363
Clyffus quid.	373
Coagulatio quid.	370
Cohobatio quid.	371
Crocus metallorum.	379
Cupellatio.	379

E c c 3

D.

I N D E X

Instrumentorum chemicorum divi-
sio. 365

D.

Deargentatio æris. 399
Deauratio argenti. 398
Digestio chemica quid. 371
Divisio chemiæ, 365

E.

Elixir quid. 373
    proprietas Paracelsi. 410
    citri. 411
    salutis. 411, 412
Essentia ambrae gryseæ. 385
Extractio quid. 370
Extractum quid. 372

F.

Finis chemiæ internus. 363
    generalis & specialis 365
    amalgamationis. 373
Fixatio arsenici. 391
Fumigatio cornu cervi, 378, 379
Furni quotuplices. 365, 366
Furnus probator us. 366

G.

Genus chemiæ quid. 363
Gryseæ ambrae tinctura. 385

H.

Hermes Trismegistus, Autor
Tabulae Smaragdinae. 363

I.

Ignis gradus chymici. 366
Incineratio plumbi. 380

L.

Laboratorium chemicum, quale
debeat esse. 368
Lapides mineralibus annumerantur. 362
Lapidum differentia. *ibid.*
Libavius citatus. 363

M.

Magisterium chymicum quid. 372
    oculorum cancri 375, 376
Mars potabilis. 405
Martis calcinatio immerfiva. 374
Mayerne pillulae. 402, 304
Menstruum chemicum quid sit. 367
Menstrui divisio. *ibid.*
Mercurius Chymicis quid significet. 363, 364
    vitæ. 390
    dulcis. 410
Mercurii præcipitatio varia. 375
Metalla quid sint. 362
    quotuplicia. *ibid.*
Metallorum depuratio. 405
Mortuorum balsamum. 407

N.

Naturales res omnes, potissi-
mum sensibiles, sunt chemiæ
objecta. 361

Olea

I N D E X

O.

O Doriferæ candelæ	409
Olea stillatitia.	383
Oleum cassiæ lignæ.	383, 384
sarcoticum.	495
macis.	403
Oleosum sal volatile.	397
Ollæ chemicæ.	368
Operationum chemicarum divisio.	369
Ophthalmica aqua smaragdina.	405
Origo vocis chemiæ.	363
Oxyfaccharum vomitivum Angeli	384
Salæ.	384

P.

P Iger Henricus, furnus.	366
Pilulæ Mayerne.	402, 404
francofurtenses.	402
starkey.	403
Plutarchus citatus.	363
Pomum ambriæ.	395
Pomorum spiritus.	403
Præcipitatio quid.	370
mercurii varia.	375
Præcipitatio oculorum cancri.	375
Principia chemicorum hypostatica.	363
Probatorius furnus.	366

Q.

Q Uinta essentia ambriæ gryseæ.	385
--	-----

R.

R Edificatio spiritus vini absque igne.	412
Reductio chymica quid.	370, 371
Regale cæmentum.	406
Regnum minerale quid includat.	361
vegetabile quid.	362
animale quid.	<i>ibid.</i>

Regnum marinum quomodo a cœteris differat. *ibid.*

Regulus antimonii ruber. 382
 martialis. 387, 388

Res naturales omnes sunt chemiæ objecta. 361

Reverberatio calcium. 378

S.

S accharum saturni.	381
Sal quid.	364
Sapo odoratus.	395
Sarcoticum oleum.	395
Sassafras syrupus.	401
Solutio quotuplex.	369
Spiritus chemicus.	363
cephalicus.	400
pomorum.	403
Spirituosa aqua cochleariæ.	382
cassiæ lignæ.	383
Sulphur quid.	364
Syrupus sassafras.	401

T.

T Abellæ contra vermes.	409, 410
Tartarus emeticus.	396
Terra chymicis quid.	364
Tinctura martis aperiens.	386
antimonii.	<i>ibid.</i>
metallorum.	387
veneris.	388
folis sive auri	413
succini.	404
Triples regnum.	361
Turpethum minerale.	381, 382

V.

V ernices varii.	393, 394, 395
Vinum medicatum purgans.	408
Vitrum antimonii	397
Ufus syrupi de sassafras.	402

F I N I S.

B E R I G T

van den

D R U K K E R.

DE Drukker van het vorige Boek, overwegende de nuttheit van het doorwrogte werk van den Heere **JOAN BROEN**, en genege zijne lantgenoten den dienst te doen, die hem mogelyk zal wezen, is voornemens het zelve Werk, dat hier in 't Latijn de geleerde werelt meegedeelt wort, in Hollants vertaalt, te doen drukken, en in 't ligt te geven ten dienste der Nederlanderen, om hen, onkundig der Latijnsche tale, van zoo dienstigen Werk niet verfteken te laten.

